Nagyvárad, 1897. III. évfolyam 296. szám. Szombat, december 25.

Előfizetési árak:
A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre . . . 6 frt — kr.
Negyedévre . . . 1 « 05 »
Helyben házhoz hordva:
Egész évre . . . 8 frt — kr.
Negyedévre . . . 2 frt — kr.
Vidékre postán szállitva:
Egész évre . . 10 frt — kr.
Negyedévre . . 2 » 50 »

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Apácza u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, december 24.

Karácsony.

1898. esztendővel ezelőtt egy keleti falu végén istállószerü barlangban egy kisded született és ma — a félvilág ünnepli születésének emlékét.

Az emberek abba hagyják megszokott foglalkozásaikat, templomba sietnek, egymásnak boldog ünnepeket kivánnak, gyermekeiknek, barátaiknak ajándékokkal örömet szerezni iparkodnak.

A bethlehemi kisded születésének emléknapja ma is az öröm, a béke ünnepe.

Reálisnak szokták mondani korunkat. Az élet nehéz küzdelmekiöli az idealizmust.

Pénz, jólét, hirnév, dicsőség után futkos mindenki, mintha az lenne czélja az életnek. Sokan, igen sokan még az eszközökben sem válogatnak. E mellett az életet kevésre becsülik.

Vallás, erkölcs, önzetlenség, önfeláldozás, hazaszeretet mind olyan fogalmak, melyekre korunk reális gyermekei nem sokat adnak.

És ez meglátszik azután a családi és társadalmi életben is.

A családi kötelék lazulásáról hangosan beszélnek a válóperek, a családi drámák és amiről gyakran hallunk, a gyermekeknek szüleik iránt tanusitott hálátlan és tiszteletlen magaviselete.

A társadalmi, politikai és gazdasági életben lelketlen önzés és féktelen érdekhajhászat uralkodik. A létért való ádáz küzdelemben az erősebb joga érvényesül. Aki birja, az marja.

A társadalom osztályai hadi lábon állanak egymással. Egyik a másikban halálos ellenségét látja. A társadalmi válság, különösen az utóbbi években oly éles lett, hogy akárhányszor véres harczban tört ki. Sokszor az is elég ok az egymás elleni engesztelhetetlen gyülöletre, hogy egyik más nyelvet beszél, mint a másik.

A politikai életet pedig talán legjobban megmételyezték mindezek a bünös szenvedélyek. Ha egy-kettő akad, aki nem követi őket e téren, aki igazán önzetlenül akarja szolgálni a közérdeket, azokat utópistáknak, bolondoknak tartják.

* * *

És mégis ez a nagy beteg társadalom is örömünnepet ül a bethlehemi kisded születésére. Érzi, hogy hálával tartozik az Istenembernek.

Igaza van. Hálával tartozik Jézus drága ajándékaiért. De ez még kevés. Azt a nagy ajándékot, mit Jézus hozott az égből, meg is kell becsülni.

Nem hiába számitjuk az időt a bethlehemi kisded születésétől. Az ő tanitása uj világot teremtett.

Az embert felvilágositotta rendeltetéséről, kibékitette sorsával és önmagával, megnemesitette hajlamait, megszentelte őt.

A nőt felemelte alacsony sorsából, férjének egyenrangu társává tette, a családi köteléket megerősitette.

A társadalomnak békét hozott. Az emberhez méltatlan sorsot, a rabszolgaságot megszüntette. Szegényt és gazdagot, urat és szolgát egymásnak testvéreivé tette, a nemzeteket egymással kibékitette.

Megteremtette a czivilizácziót, előmozditotta a tudományt, lehetővé tette a haladást.

* * *

Ez a felséges isteni tanitás, mely ilyen eredményeket hozott létre, ma már elvesztette volna erejét? Beteg társadalmunkat nem tudná meggyógyitani?

Kétség sem fér hozzá.

Nem az isteni tanitás vesztette el erejét, hanem a társadalom vesztette el a talajt. Letért az utról, melyet neki a bethlehemi csillag megmutatott.

Vissza kell térni a bethlehemi kisded tanitásához. Nemcsak a gyermekeknek kell ajánlgatni, hogy kövessék a kis Jézuskát, hanem követniök kell őt a felnőtteknek is. És be kell vinni ismét az ő tanitását a társadalmi életbe is, akkor reménylhetjük a bajok gyógyulását.

A „TISZÁNTÚL“ TARCZAJA.

Az én keresztfiam.

Irta: **KINCS ISTVÁN.**

Ez a história a karácsonyi történetekkel csak annyiban van rokonságban, hogy minden karácsonykor szoktam meglátogatni a keresztfiamat. Ott lakott a külvárosban valami Zsoldos Ignácz nevü csizmadiánál. Mert ugy tessék venni a dolgot, hogy az én keresztfiam, igaz, csak Tótszálláson, valóságos rongyos faluban született, ott is kereszteltetett, de minekutánna édesapja diák tudományokra fogta, hát bekerült a városba. Ott a tanárok szellemi táplálékkal tömték, Zsoldos Ignácz ur meg testi szükségleteiről gondoskodott.

Pedig még mennyire gondoskodott! A tudományok mily alaposan fogtak a gyereken, azt nem tudom, de hogy a csizmadia kosztja nagyszerüen fogott a keresztfiamon, azt Zsoldos Ignácz urnak akár oklevélben kiállitom mindenkor. Pufókabb kölyket talán az egész csizmadia czéh sem állit elő, ha mindjárt megfesziti is magát.

De hogy az elejéről kezdjem, Tótszálláson épen csak annyi ideig tartózkodtam mindössze, mig a Fábián gyereket a keresztvizre tartottam. Azután onnan elszakadtam: tiz esztendeig hirét se hallottam az anyaszentegyház uj vitézének. Biz azt se tudtam él-e, hal-e. Hanem tiz esztendő mulva levelet kapok az öregektől, melyben tiszteletteljesen jelentik, hogy az én keresztfiamat nagyban meglepte a tudományok utáni szomjuság, miért is Szombathelyen vagyon ő jelenleg diákinasságban. Ha kiváncsi volnék rá, hát Zsoldos Ignácz urnál mindenkoron megtalálom.

No persze hogy kiváncsi voltam rá. Csakhogy az olyan kiváncsiságnak meg is kell adni az árát. A diákember rendszerint csak az után becsüli meg a maga emberét, mennyire meg szokta ereszteni a bugyellárisa madzagját.

No de pár forint ide vagy oda, jól esik, tudom szegény keresztfiamnak kis pénzbeli tángálás. És én szinte nehezen vártam már a karácsonyi ünnepeket, akkor rontottam ugyanis legelső alkalommal Zsoldos Ignácz urra, hogy hát izé, mutassa iziben az én keresztfiamat.

Csakhogy azt nem volt olyan könnyü iziben előkeriteni. Valahol künn veszekedett a város végében. Annyit, tetszik tudni, a csizmadia minden himezés hámozás daczára is elárult, hogy kutya veszekedő természet szorult az én keresztfiamba. Ha ugy közbe eszébe jut, hát végig veri akár az egész utcza gyerekét. A legnagyobb fiuk is félnek tőle mint a tüzes istennyilától.

Este, bizony sötét este lett, mig az ifjuúr megkerült. A kalapját valahol megitta, gesztenyebarna haja, mely négy hónapja sem igen láthatott ollót, mint valami sörény lobogott, mikor a fejét megrázta. Tovább nem vizitáltam, mert bár égett már a lámpa, mégis tartottam tőle, hogy annak daczára födöznék föl valami fölhős folytonossági hiányokat a szerény ruházatán. Azt pedig csak mégis röstellettem volna, hogy az én keresztfiam rongyos.

— No fiam, — szóltam hozzá kissé megczirógatva a pufók piros arczot — hát izé, csakugyan te vagy a Fábián?

— Ühüm — felelt a gyerek kedves nemtörődömséggel.

— No és tudod-e, ki volnék én? — firtattam tovább.

Egyszerüen a vállát vonta, azzal adta tudtomra, hogy csöppet se konyit a kilétemhez. Ugy mutattam be magamat neki:

— Ládd-e fiam, én vagyok a keresztapád, igenis, a te tulajdon édes keresztapád.

Azt hittem, menten a nyakam közé származik, vagy legalább is kezet csókol a kölyök. Hanem hát egyiket se tette, csak gyanusan

KARÁCSONYI AJÁNDÉK
Egy pár gyermek gumi czipő (kalocsni) 80 kr.
Egy pár női gumi czipő (kalocsni) 1 frt 25 kr.
Egy pár férfi gumi czipő (kalocsni) 1 frt 50 kr.
Kapható csakis
REICHARD áruházában
Nagyvárad fő-utcza
a marburgi czipő-gyár egyedüli főraktára
Uri és női czipők, valamint legujabb divatu nyakkendők mélyen leszállitott árban.

A külön vámterület.

Nagyvárad, decz. 24

Egykor a szélsőbal programmjába belecsuszott az »önálló« kifejezés és azóta nincs emberi hatalom, mely azt onnan kiüzze.

Igy állott és áll ma is a programmban az önálló hadsereg, önálló vámterület, önálló pénzügy stb., mintha meg nem értenők, hogy az az önállóság lehet egy ország, egy nemzet-jogi intézménye, de nem egy intézmény joga.

Az 1867. évi XII. t. cz. intézkedik a közösségről, azon ügyekről, amelyek közöseknek tekintendők, azonban intézkedik némi szerződésekről is, amelyek a monarchiai két állama közötti jogviszonyt kereskedelmi forgalmat stb. szabályozzák.

Amióta a bécsi parlament szünetel és a mióta a szerződéses törvények lejártával ezek meghosszabbitása vált szükségessé, az önálló vámterület eszméje ismét előtérbe tolul.

Ezzel tehát azt akarjuk jelezni, hogy Magyarország parlamenti férfiainak egy része a monarchia két állama közzé közbenső vámsorompót akar állitani és ezt a vámsorompót alkalmazni akarja Bukovinától Galliczián, Schlestián, Morván, Csehországon stb. át egészen Dalmácziáig oly móddal, hogy az a vámsorompó innen ki s onnan be ne engedjen semmi czikket.

Hát ezzel csak megvolnánk valahogy, mert az osztrák sógorokkal elvégeznők a dolgainkat vagy ugy ahogy nekik nem tetszik, vagy olyképpen, a hogy nekünk nem tetszik. Hanem elfeledtünk egy kérdést megoldani és ez: Bosznia és Herczegovina közjogi helyzete a vámsorompó felállitásakor.

Hiszszük, hogy akadnak épen közöttük, kik ezt a két tartományt szivesen visszabocsátanák a török szultánnak, azonban még többen lennének, akik nem volnának hajlandók erre.

Ez a két tartomány ma a parlamenten kivül kormányoztatik és Kállay Béni közös pénzügyminiszter kormányzati fenhatósága alatt áll.

Mert hát a bizonyos, hogy kicsiny vonalat foglal ugyan el, hanem mivel hazánkkal Dalmácziával, Szerbiával, Montenegróval, Bulgáriával, Törökországgal határos, ezen megoldatlan közjogi nyiláson ismét csak ugy özönlenek be hozzánk a vámolt és nem vámolt termény és iparczikk, mintha tulajdonképen sorompó sem volna felállitva.

Avagy a szélső bal azt hiszi, hogy ezt a tartományt oda kell sorozni az osztrák tartományok közzé, hogy épen ugy bánjanak vele mint a többiekkel? Ezt még történeti hagyományaink sem engednék. No de ne nézzük ezt ilyen sötét szinben.

Mondjuk, hogy megoldatott mind ez helyes módon. Pedig megoldva nincsen. Hanem tekintsük másik oldalát az éremnek, vegyük a nemzetgazdászati részét.

Magyarország természeti adományánál fogva két irányu t. i. iparral és mezőgazdasággal foglalkozó állam.

Vegyük azt, hogy ma a körülmények kényszerítő hatalma alatt sikerülne kimondatni az országgyüléssel, hogy 1898. január 1-re vagy május 1-re a kormány köteles legyen a közbenső vámsorompók felállitására törvényjavaslatot terjeszteni elő, vajjon ha a mostani kényszerhelyzet megváltozik, egy ilyen törvényjavaslat 1898. évben törvénnyé válhatik-e?

Mi azt hiszszük, hogy nem.

Vagy legalább is kétes.

A mezei gazda és az iparos tulajdonképpen egymásra van utalva, főleg nálunk van ez igy; azonban mezei gazdáink még máig sem értik meg, hogy miért kelljen nekik a magunk iparosaitól vásárolni drágábban, mint az idegentől olcsóbban? — A közbeeső vámsorompók, meggyőződésünk szerint, emelnék az iparczikkek árát és alább szállitanák a terményeket, mivelhogy az iparczikkek nem versenyezhetnének a belföldivel, a nyersterményre pedig vámot vetne a külföld.

Amig az iparos nem érti meg a helyzetet és törekedni fog annak kiaknázására, nem várhatja a mezei gazdától, hogy ez meg megértse azt.

Ama küzdelem, mely ma az idegen iparczikkek elienében nyiltan vagy lappangva folyik, a belföldivel szemben teljes erővel ki fog törni.

Avagy feledjük-e tán, hogy a nagyobb vidéki városok tehetősebb mezei gazdái szükségleteiket ma is Bécsből vagy mondjuk az osztrák monarchia nagyobb városaiból fedezik?

A védegyletek szomoru sorsa élénken fog rámutatni mindenkor arra, hogy népünk nem érett még a külön vámterület megvalósitására.

Ameddig odáig nem érünk, hogy minden tekintetben megelégszünk a hazaival, hasztalan kisérletezés, a külön vámterület alakitása legfelebb megdrágitja a belföldi számára a külföldi czikkek árát, de el nem riasztja tőle.

Mig a külön vámterület sorompóját saját házunk előtt nem vonjuk meg, addig a közbeeső vámsorompóktól valami jeredményt várni legfeljebb is — utópia.

Dús László.

Törvényellenes miniszteri rendelet.

— A közigazgatási bíróság itélete. —

A magyar közigazgatási bíróság rövid idei müködése alatt már sok esetben beigazolta, hogy igen-igen nagy szükség lett volna rá már régen. Az ország legkiválóbb jogászaiból van összeállitva az a nagytekintélyü független bíróság, a mi csak fokozza azon bizalmat, a melylyel a laikus közönség, de főleg a jogászi kar iránta viseltetik.

Es az a tudós legfelsőbb bíróság alaposan leczáfolta most a pénzügyminisztert.

A dolog Nagyváradot is közelebbről érdekli, a mennyiben az érdekelt ügy Nagyváradról került a közigazgatási bíróság eldöntése alá.

Évek óta Nagyvárad város közigazgatási bizottsága sokszor foglalkozott olyan fellebbezéssel, a melyben egyesek a *cselédjük után kivetett utadó ellen* szólaltak fel.

A közigazgatási bizottság ezeket a fellebbezéseket elvetette s ha ujabb fellebbezés alá kerültek, a miniszter is a mellett döntött, hogy a cseléd után a gazda köteles utadót fizetni.

A nagyváradi kir. tábla birói karának legtöbbje s mások is éltek ilyen felebbezéssel, mivel az 1890. évi I. t.-czikkből ugy látták, hogy ilyen terhek viselésére nem kötelezhetők. A kérvény sorsa azonban mindég csak az volt, hogy — fizetni kell. Ezen határozatot ugy a közigazgatási bizottság, mint a miniszter egy 1892-ben kiadott miniszteri rendeletre alapitotta, a melyben kimondja a pénzügyminiszter, hogy a gazda tartozik cselédje után a minimális utadót megfizetni.

---

méregetett a barna szemeivel. Ugy látszik, csöppet se bizott hozzám. Ha apjától lettem volna kiküldve a czélból, hogy bottal magyarázzam meg a kimondhatlan felének a diák-tizparancsolatot, akkor se fogadhatott volna hidegebben.

Láttam, az én keresztfiammal különben kell kezdeni. Előhuztam a bugyillárisomat. S ha nem csalódom, hát az hatott: Fábián szemében fénysugár csillant meg.

Már a markába akartam nyomni a neki szánt summát, mikor a csizmadia ijedten kiáltja el magát:

— Jaj! Kérem, csak pénzt ne annak a kölyöknek!

Az én keresztfiam pillantással tisztelte Zsoldos Ignácz csizmadia uramat, hanem az olyan gyilkos tekintet volt, hogy betyártól se telik külömb.

— És miért ne adjak neki pénzt? — kérdeztem én a csizmadiától.

— Jaj kérem! minden garasát puskaporra meg pisztolyra költi. Márig se biztonságos a mi utczánkban a járás, hát még ha több pénz kerül a sehonai kezéhez: bizonyosan ágyut vesz rajta. Gondolkodtam egyet. Meg kellett vallanom, hogy a csizmadia jól beszél. Ha már az én keresztfiam nem tudja megbecsülni a pénzt, akkor fölösleges is volna az ő kezére bizni. Ugy cselekedtem azért, hogy egy pöngőt adtam a gyereknek, kilenczet meg Zsoldos Ignácz ur kezeihez tettem le — ő tudja, mikor lészen a diáknak szüksége pár garasra, akkor csak utalványozzon neki.

A keresztfiam nem igen indult valami nagy hálára az én jótéteményem láttára. A csizmadiának kellett hajtania, hogy kimondja az egy szót: »Köszönöm«. Jól láttam, a lábszijjat mutatta neki.

Megharagudhattam volna, de nem tettem. Hiszen mit is lehet még kivánni egy első gimnázistától? Majd ha jobban megjön az esze, jobban is beletanul a becsületbe.

Szóval no igy sült el az én első karácsonyi kirándulásom.

Hanem mire megjött volna a másik esztendőhéti karácsony, arra már teljesen változott viszonyokkal állottam szemközt. Ugy értem, az én keresztfiamból kezdet már ember lenni. A lelkét, szellemét legalább erősen kimüvelték s hogy milyen iszonyatos sokba kerülhetett az a kimüvelés, azt csak jó magam tudom méltányolni. Nem is csudálom, hogy a lélek és test közt létező kölcsönhatás folytán utóbbi a szellemel fejlődés tekintetében nem tudott lépést tartani. Mert hát az én keresztfiam lesoványkodott, átkozottul göthes volt a második esztendőben.

A csizmadia röstelte is a dolgot. Szinem elé se akarta hozni a gyereket. Mikor a keresztfiamat kértem tőle, elkezdett kérlelni s bizony még eltagadja szegényt, ha teljes komolysággal rá nem rontok.

— Semmi izé! Én az imént láttam itt az udvaron. Parancsolom hozza be.

— Igenis — hajlongoth Zsoldos Ignácz ur és látható zavarral ment ki a gyerekért.

Csak ugy fogtam rá, hogy láttam, pedig kutyákat láttam. Hazudnom kellett. Különben dülőre nem jutok azzal a csizmadiával sehogy se.

Igy azonban behozta a gyereket.

Csakhogy milyen különbség a tavalyi és az idei Fábián között. A tavalyit csaknem fölvetette az élet, az ideibe meg épen hogy csak hálni jár a lélek.

— Jaj gyerekem, de koldussá tettek! — volt az első szavam szegényhez.

— Megkövetem szépen — akart beszélni Zsoldos Ignácz a csizmadia, de torkára forrasztottam a szót.

— No no, csak ne védekezzék — kaptam a szavába — hiszen nem is kendet okozom. Kelmed elhiszem jól gondját viselte, hanem hát a tanulás, igen a tanulás az az idén kicsit megnyomoritotta szegényt.

— Egészen ugy van, igen is az az átkozott tanulás nyomoritotta meg ugy a gyereket — bizonykodott a csizmadia, — mert tessék elhinni, iszonyatosan falja a könyveket.

— Ilyet már szeretek hallani, felőled, fiam — fordultam a diákhoz — s remélem, annak a sok tanulásnak vagyon is foganatja. Szekundád nincs?

— Kérem, jeles, tiszta jeles — felelt Fábián helyett megint a csizmadia.

— Ugy? no azt még jobban szeretem. Különben hadd lássuk, mindjárt próbára teszszük azt a jeles tudományodat.

Elkezdtem vizsgáztatni a fiut. Meg kérdeztem tőle, Kutyabagos micsoda vármegyében

Egy nagyváradi posta és távirdatiszt a közigazgatási bizottság hasonló határozata ellen a közigazgatási birósághoz fellebbezte meg a közigazgatási bizottság határozatát.

A közigazgatási biróság itélete a napokban érkezett le Nagyvárad városához és pedig a közigazgatási bizottság határozatának az elvetésével, s a fellebbezőt *felmenti a cseléd után fizetendő utadó alól.*

Az indokolásban felemliti a közigazgatási biróság, miszerint az 1890. évi I. törvényczikkből teljesen az magyarázható ki, hogy a cselédek az utadó alól fel vannak mentve, *s a törvénynyel szemben a miniszteri rendelet,* tehát a cselédek utadóját elrendelő 1892. évi is, — *semmis, érvénytelen.*

Azt ezt kimondó tanácsban *Wekerle* Sándor elnökölt, s *Bornemissza* Bertalan volt az előadó.

Igy czáfolta agyon a minisztert a közigazgatási biróság.

A gyermekek karácsonyi ünnepélyei.

A kis Jézus születésének előestéjén, tegnap kigyultak a karácsonyfák örökzöld levelei között az örömtüzek s mig egyik helyen ünnepi játékokkal kötötték össze az ajándékok kiosztását, másutt beczézgető szavakkal, apró kedves ajándékokkal feledtették az árvákkal elhagyatottságukat.

A *zárdákban* igen csinos ünnepi játékokat adtak elő a kicsinyek.

Karácsony szent ünnepe alig gyakorolhat közvetlenebb, igazabb hatást szivünkre, mintha ártatlan gyermekek ajkáról halljuk örökszép történetét.

A Nogáll-utczai *Szent Vincze* intézetben már délután két órakor kigyultak a karácsonyfa gyertyái s a kisdedóvó apró vitézei bátran, tüzzel szavalták el mondókájukat a gyermekek által képezett szent család csoport előtt. A csoport fölött álló apró angyalka még latin Glóriát is énekelt a pásztorcsapatnak.

Valóságos müvészi szinvonalon állott a *Nagy-Teleki* utczai irgalmas nővérek zárdájában ot óra tájt lejátszódott ünnepély. Angyalokból álló teljes zenekar produkálta magát a jászol előtt, kiknek karmesterük (Krüger Jenny) oly biztossággal és ambiczióval vitte tisztét, hogy mindenkit meglepett. Ez az angyalok zenekara egészen eredeti, uj piéce karácsony játékaink programmjában. Hogy a darab kiállitása, a costume-ök, a nézőtér, pálmáival, szikláival, az angyalok tableauja kitünő volt ezt az ujvárosi karácsonyi játékokról fölösleges hangsulyozni.

Az Orsolya-szüzek zárdájában ismét az élőképek voltak az egész előadásnak piéce de resistance-a, melyek az ószövetségi történetek megváltóra vonatkozó mozzanatait érzékitették meg. Szép volt kivált a befejező tableau, a jászol előtti hódolat. A szereplők közül Éva (Egrer) s a föld szellemének személyesitője Franczenan Ilona pompás deklamácziójával tünt ki; a Démon személyében Poynár Alexandria s a négy nemtő: tudomány (Kovács Irén), hatalom (Bay Blanka), gazdagság (Kugler Mariska), élvezetek (Czvipp Jolán), személyesitői derekasan oldották meg feladatukat. Az ének müvészi előadása itt is Irsa Ferencz zenetanár tudását és buzgalmát dicséri. Valóban gyönyörüség volt Stark remek Pastoráléját ily gyönyörü hangok apparátusával előadva hallani. Nagy, előkelő és hálás közönség elismerése jutalmazta a szereplők fáradozását.

*

Ruha kiosztás a velenczeie nővérek zárdájában. A várad velenczei irgalmas nővérek zárdájában tegnap délután osztották ki a ruhákat a szegény gyermekeknek.

Teljes téli ruházatot kapott 38 fiu és 65 leány, csizmát kapott 12 fiu és 16 leány, mig meleg téli ruhát 18 leány kapott. A ruhákat dr. *Schlauch* Lőrincz biboros püspök ő eminenczijája kegyes adományából szerezték be, a 18 meleg ruhák kivételével, amelyeket *Kunz* József helybeli kereskedő ajándékozott. A bibornoknak és Kunz Józsefnek nemes ajándékát a zárda főnöknője osztotta ki a gyermekek között, akik megható szavakban köszönték meg jótevőik kegyességét.

Száz baba a szegénygyermekeknek. A Budapesti Napló szerkesztősége ötezer babát vásárolt és igazságos arány szerint szétküldte 63 magyar város polgármesterének, hogy mint a szerkesztőség ajándékát a nőegyletek segitsége mellett oszszák ki a szegény gyermekek között és a legszegényebbeknek. Hadd legyen nekik is karácsonyi örömük. Az ötezer babából száz jutott Nagyváradra is. Dr. *Bulyovszky* József polgármester tegnap délután a Karácsonyi ünnepek alkalmával osztotta ki az apró babákat a *városi* árvaházban, az *Erzsébet* árvaházban s a többit másutt fogják kiosztani az apróság között.

Különben mindkét árvaházban igen szép karácsonyi ünnepélyt tartottak. A városi árvaházban a polgármester és jótékony urhölgyek jelenlétében ruhákkal, csecsebecsékkel ajándékozták meg a szegény kis árvákat.

Az »Erzsébet« leányárvaházban délután fél 4 órakor előkelő szép közönség, özv. báró *Gerliczy* Felixné elnöknő, a védhölgyek gyültek össze. Megható volt látni a kis árvákat, a mint az ajandékokkal megrakot, égőgyergyákkal diszitett karácsonyfa előtt hálát rebegtek jótevőiknek.

Előfizetési felhivás.

Negyedik évfolyamát kezdi ma a **»Tiszántúl«**. A nagy közönség megismerte, megszerette és felkarolta a lapot. Nincs szükség azért hosszas programmra.

A politikában pártoktól függetlenek vagyunk. Ha azt látjuk, hogy a kormány intézkedése igazán az ország javát akarja előmozditani, nem habozunk helyeselni és támogatni azt. De ha törvényben gyökerező jogainkat támadja, ha a kath. vallás ellen tör, ha az ország és polgárainak javával ellenkezik: — nem késünk felemelni tiltakozó szavunkat.

Az iparos és gazdaosztály érdekeinek védelme a nemzetközi tőke tulkapásai ellen, a tisztességes munka és a munkások védelme a hazátlan szocziál-demokraczia jogtalan követelései ellen — a mi programmunknak lényeges részét képezik.

Hazafias nemzeti és vallásos szellem minden irányban a mi jelszavunk.

Társadalmi, megyei és városi ügyekben nem klikk, sem magán érdeknek helyet nem adunk.

Költséget és fáradtságot nem kimélve azon iparkodunk, amint tettük eddig is, hogy a főváros, a külföld és a vidék eseményeiről idejében, hiven, lelkiismeretesen és részletesen értesit-

---

van, miért emlős a czethal s hány lába van tizenegy macskának és négy kutyának összvesen. S kérem perczig se gondolkodott az ármányos, csak ugy köpte a feleleteket egymásután. Szinte gusztus volt hallgatni.

S vizsga eredménye várakozásomon fölül elégitet ki, meggyőződtem róla, hogy az én keresztfiam jó tehetség.

Még valami jutott eszembe.

— Hát a pénzzel tudsz-e már bánni, kedves fiam?

— Oh! kérem avatkozott bele megint a csizmadia — takarékos, nagyon takarékos.

— Nem vész már puskát, meg ágyut?

— Nincsen már baja, épen semmi baj sincs — nyilatkozott Zsoldos Ignácz ur.

Tovább nem folytattam a tudakozódást már, csak átadtam Fábiánnak a karácsonyi ajándékot és a csizmadiának helyeztem kilátásba — valamelyes segélyt, hogy a gyereket jóbban tartsa. Mert hát a ki erősen tanul, az erősen eszik is.

És Zsoldos Ignácz ur égre földre fogadta, csak méltóztasson eljönni esztendőre akkor bizonyára meg leszek vele elégdve, mert olyan gömbölyükre kieteti Fábián zörgős csontu ábrázatát, hogy bevállanék barátnak. Ha pedig ő egyszer valamit állit, törik szakad, de szavának ura is marad mindig.

— Kicsit elvetette a sulykot, gondoltam magamban, hogy tőle elbucsuztam. De ki irja megleptésem nagyságát, mikor a következő karácsonynapján beállitva a czingár fiu helyett valóságos óriás Fábiánra találok. Zsoldos Ignácz ur tehát nem hazudott; csakugyan válóra váltotta az ő nagyhangu igéretét.

Néma büszkességgel gyönyörködtem az én keresztfiam szabályosan telt idomaiban. Ugy látszik, szellem és test között helyreállott már az egyensuly: egyik sem fejlődik a másik rovására többé! S az, ilyenekből lesznek az igazi nagy emberek.

Megint tettem föl neki néhány fogós kérdést, teszem például Zebedeus fiának ki volt az édesapja, azután meg hogyan van az, hogy a föld forog, ha egyszer senki se keni a tengelyét és igy tovább. Kicsit nehezebben ment ugyan a felelés mint az előző esztendőben, de az én segitségem mellett mégis csak ment.

Meg voltam az én keresztfiammal elégedve de tökéletesen. Kiadtam az ajándékot s szépen hazaszármaztam utána.

Igy látogattam el hét nyolcz esztendőn keresztül egyhuzamban minden karácsonykor az én keresztfiamhoz. Kicsit megoktattam, elláttam mindennemü jótanácsokkal, kifizettem az esztendei járandóságot s azután elbucsuztam tőle. A végen már egészen neki bajuszosodott a gyerek.

Egyszer azonban megjártam. Épen be akarok rontani Zsoldos Ignácz ur lakására, mikor valaki az utamat állja.

— Bocsánat, — magyarázza ki baját az illető asszonyi némber, — de a kisasszony nem szokott urakat fogadni.

— Szokott, nem szokott, ahhoz semmi közöm, nekem pedig be kell ide mennem.

A határozott hang, melyet használtam, ugy látszik imponálhatott, mert nyomban arra kért, hogy várjak hát, mig bejelent.

— A bolond csizmadia! — gondoltam magamban — majmolni kezdi már ez is a nagyurakat.

Időközben visszatért a komorna s beeresztett az ajtón.

Csinosan berendezett szobában találtam magamat egy hetven-nyolczvan éves vén asszonnyal szemben. Körülnéztem kissé, merre lehet még a kisasszony, de hát ugy látszik, az a vén Sára formálhatott még jusst a kisasszony nevezethez.

Nem sokat hajoldoztam, csak azon kezdtem

— Bocsánat, a keresztfiamat keresem.

— A keresztfiát? — kérdezte az öreg valami különös dünnyögő hangon.

— Igenis, a Fábiánt.

— Nem ismerem — volt a rövid válasz.

— De Zsoldos Ignácz urat remélem csak ismeri, nagysád?

— Nem volt hozzá szerencsém?

— Mit? — pattantam föl, a csizmadiához nem volt szerencséje, hisz itt lakik.

— Vagy ugy a csizmadia? . . . no igen az innen elköltözködött.

— Elköltözködött? hát hová költözködött.

— Vagy a mennyországba, vagy a pokolba vagy a tisztitóhelyre — volt a higgadt válasz, mely eléggé tanuskodott fölötte, hogy a hetven

sük olvasóinkat. Országgyülési és távirati tudósitásainkat a vidéknek egyetlen lapja sem mulja felül.

A jó irányu szépirodalomnak előmozditása gondoskodásunk és áldozatkészségünk kiváló tárgyát képezi.

Meggyőződhetett a közönség, hogy kiadóhivatalunk mily nagy áldozatot hoz, midőn ily magas szinvonalon álló lapot ad olvasói kezébe. És azért remélhetőlegméltányolni és támogatni fogja ebbeli törekvését kiadóhivatalunknak és szerkesztőségünknek.

Lapunk előfizetési ára ujévtől kezdve 2 frttal magasabb lesz ugyan, de még mindig olcsóbb bármelyiknél.

Az előfizetési árak a következők:

Helyben kiadóhiv.-ból átvéve: **Egy évre 8 forint.** | Helyben házhoz hordva: **Egy évre 10 forint.**

Vidékre:
Egy évre 12 forint.

A „TISZÁNTÚL" szerkesztősége és kiadóhivatala.

UJDONSÁGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

A vasárnapi népszerü felolvasások árgysorozata január hó első felében:

1898. jan. 2. Vasárnapi népszerü felolvasás. Tartja Fehér Dezső: »Ujságirók és ujságolvasók« d. e. 11—12-ig.

1898. jan. 9. Vasárnapi népszerü felolvasás. Tartja dr. Edelmann Menyhért: »Az alkoholizmus orvosi, közegészségügyi és nemzet gazdasági jelentőségéről« d. e. 11—12-ig.

1898. jan. 16. Vasárnapi népszerü felolvasás. Tartja dr. Szombati István: »Arany Toldija« d. e. 11—12-ig.

* **Szt. Karácsony ünnepén**. Ma van a Megváltó születése napja. Legszebb ünnepe a kereszténységnek, a legkimagaslóbb momentuma az emberiség történelmének. Ez a nap az évfordulója annak a magasztos napnak, mikor eljött az Isten egyszülött Fia, hogy a békét, a szeretetet meghozza a tévelygő, kétségbeesett emberiség közé. A legmagasztosabbnak, a felebaráti szeretetnek volt apostola és életét adta azokért, a kik bünre és gyarlóságra születtek, keresztfán vérzett el a legtisztább és legfönségesebb Isten-ember azok kezétől, kiknek nyomoruságuknál csak a megátalkodott konokságuk volt nagyobb. Megölték a testet, de az eszme örökre való. A szeretet, a béke az emberiség közkincse maradt. S most, annyi tenger idő multán, mikor a Megváltó születése évfordulóját ünnepeljük, lelkünk megtisztul a szennyes indulatoktól, — mert hiszen a szivünkre költözik a béke, a szeretet. Összehuzunk, megkeressük azokat, a kik legközelebb állanak szivünkhöz, s oly jól esik szeretteink közt tölteni ezt a rövid kis időt, a szeretet és csendes örömök rövid, muló óráit. — És mink, a kik egy nagy családnak — olvasóinknak — vagyunk mindennapi vendége — bizalmas ismerőse és szeretett bizalmasa, — szivből *boldog ünnepeket kivánunk*, — csendes, de szivbeli és benső örömet és tartós boldogságot!

* **Karácsonyi mellékletünk.** A nagy ünnepen diszes köntösben jelenik meg ujságunk is. Terjedelme, tartalma más, sokkal nagyobb, sokkal gazdagabb, mint bármikor. Érdekes dolgozatokban bővelkedik ujságunk. Minden munkatársunk azon igyekezett, hogy jobban fogjon a tolla, most, mint egyébkor. Karácsonyi mellékletünkbe a fővárosi és vidéki irók legjobbjai irtak.

A változatos tartalom a következő: *Szent Margit asszony. Váradi* Antalnak a Kóczándijjal jutalmazott drámájából a 3-ik felvonás legszebb részlete; — *Radványi* Aladár *Mennyből az angyal* czimü gyönyörü költeménye; özv. *Személy* Kálmánnénak *Karácsonyi ajándékok* czimmel irt elmefuttatása; *Vigasztalás*, mutatványul *Bartha* Miklósnak »Hangulatok« czimü legujabban megjelent novellás kötetéből; *II. Rákóczy György egyik oklevele*, érdekes történelmi tanulmány *Guilio Luncasprone* ismert jó tollából; méltán sorakozik e mellé *Székely* István dr.-nak *Jézus iskoláztatásá*-ról irt kiváló tanulmánya és *Karácsonyi* János dr.-nak *Elfelejtett vagy elferditett magyar helynevek Bihar megyében* czimü alapos értekezése. — Ezt követi egy bizarr, de jó izü humoreszk *Komédia* öt felvonásban *Mendelényi Bélá*-tól; — *Régesrégen Krudy* Gyula kedves novellája és *Náményi* Lajosnak *Az első nagyváradi szinigazgató*-ról szóló jeles dolgozata zárják be a hosszu sort.

S mikor a változatos tartalmu lapot nyugodt lélekkel és azon biztos tudattal adjuk olvasóink kezébe, hogy megtalálja benne a szórakoztató és érdekes olvasni való minden fajtáját, legbensőbb abbeli óhajunknak is kifejezést adunk, vajha megelégedésükre érdemes munkát végeztünk volna s olvasóink is azt lássák lapunkban, amivé mink óhajtottuk azt tenni: érdekes ünnepi számot és maradandó becsü mellékletet. — Ajánljuk bekses figyelmükbe azt is, ezt is.

* **Személyi hir.** Eördögh Dezső Szabolcsvármegye kir. tanfelügyelője tegnap este Nagyváradra érkezett.

* **Uj kath. kör.** A hivatalos lap tegnapi száma hozza, hogy a m. kir. belügyminiszterium az alattyáni alvégi kath. olvasókör alapszabályait a bemutatási záradékkal ellátta.

* **A kórházi betegek karácsonya.** A találékony szeretet módját ejtette annak, hogy azoknak is jusson a karácsonyi örömből, kiket a betegség és elhagyatottság a biharmegyei közkórház ágyaihoz szegezett. Dr. Schlauch Lőrincz ő Eminentiája a beteg-apoló apáczák számára 100 frtott küldött karácsonyi ajándékul s a jó lelkek elhatározták, hogy e jótétemény áldásából a betegeket is részesitik. Az igazgató orvos jólelkü neje dr. Fráter Imréné ő Nagysága is hasonló jóindulatból vezéreltetve szintén vásárolt karácsonyi ajándéktárgyakat. Az esti orvosi látogatás után betegszobáról betegszobára járt a kis, de kedves karácsonyfa s az igazgató orvos ur jelenlétében osztogatták szét a hálálkodó szegény betegeknek az ajándékokat, hogy ők is örvendve emlékezzenek meg a betegek gyógyitójának születés napjáról.

* **Hàrom pompàs képről**. Kis, de érdekes téli kiállitásra van kilátásunk a közeli napokban. A féle flók téli-mütárlat lesz, — még pedig valamelyik nagyobb fő-utczai üzlet kiratában. Milye Károly, a kiváló tehetségü festőmüvész fogja kiállitani há-

---

és néhány esztendeje daczára sem felejtette el a katekizmust.

— És a diákjai, akarom mondani a keresztfiam?

— De ne kinozzon, uram! — kiáltott fel a vén kisasszony ideges türelmetlenséggel — mit tudok én bele az ön keresztfiába.

No persze, hogy persze. Hiszen tisztára igazsága van annak a némbernek, hogyan is kerül szegény hozzá, hogy rajta keresem a keresztfiamat. Bocsánatot kértem alkalmatlankodásomért s szépen odább állottam.

Elmentem a gimnázium igazgatójához; hanem ott se tudtak utbaigazitani. Az egész nyolc iskolában egy Fabián kevés, de annyi se járt. Szóval én föl forgathattam volna az egész várost a kereszt fiam után, még akkor se találtam volna rá.

Hanem hát a fiu sorsa nagyon is a szivemhez nőtt már, hogy ki sem tudtam volna allani azzal a keserves bizonytalansággal. Egyszer csak fogtam magat s kocsira kapva beállitottam Tótszállásra — egyenesen az öreg Fábián portájára.

Hangos örömriadallal fogadtak. A gazda hangos hálálkodásra gyujtott, a miért az ő szegény hajlékát megtisztelni méltóztattam.

— Hát a fiu? — volt az első mit kérdeztem.

— Már mint melyik? — tudakolá az öreg Fábián.

— Hát a keresztfiam . . . tudni szeretném, hol merre van.

— Az bizony odakünn szánt a mezőn.

— Szánt?! — kiáltottam föl öreg haraggal.

— No és baj az ha valaki dolgazik? — kérdé az apa szinte sértődve.

— Hiszen jól van no, bajnak nem baj, hanem hét diák iskolával okosabbat is tehetne, hogy nem a béresek és ökrösök társaságát keresse.

— Jaj lelkem, nincs annak hét iskolája.

— No csak ne bolonduljanak. Mikor én tudom, hogy van.

— De ha egyszer én mondom, hogy nincs, — replikázott az öreg Fábián — szégyent bizony akkora szégyent hozott az a kölyök szegény ősz fejemre, hogy meg se mertem irni tisztelt komám uramnak.

— Ugyan no?

— Hát bizony a gazembert kicsapták az első iskolából mindjárt. Félesztendeig szenvedték meg mindössze a városban, de az a félesztendő is untig elég volt neki, hogy pár embernek beverje a fejét, egynek kiőjje a szemét s az egész várost hegyébe ugy löszeveszitse hogy tiz biró dolgozzék a szétválasztásukon. Eleget fizettettek velem utána. Nem kértem volna már a másik félesztendőből. Hazahoztam és munkára fogtam, hadd tudja meg, hogyan került a kenyér más szegény ember asztalára. S itt, ha nem csalódom ember válik belőle. A puska meg ágyu bogara ugyan még most is neki, hanem az idén vették be épen tüzérnek, majd észretéritik ott a gimplit. Három esztendő mulva négykézláb jön hara az eke és kapa mellé. Ugy bizony tisztelt komám uram fejezte be az öreg a maga mondókáját. Ez volna a Fabián élethistóriája. Bocsánatot kérek, amiért csak most mondom el, de hát mentségemre legyen mondva, a saját szégyenéről egy szülő se beszél szivesen.

Szerencsém volt, hogy Fábián bácsi olyan hosszasan beszélt, mert hát egy szó kevés, de annyit se tudtam volna kinyögni hamarjában. Mindig az a kérdés gyötört, hát én kinek vittem folytonosan folyvást esztendőszám az én karácsonyi ajándékaimat. Most már kezdett kicsit rémlenni előttem, mért változott az én keresztfiam évről évre hol kövérről soványra, hol megint hitványról erőshusu hatalmas kölyökké. No megállj csizmadia, megállj te Zsoldos Ignácz, lóvá tettél itt a földön, hanem még számolunk az Isten itélőszéke előtt és hitemre mondom, erős számadásunk leszen.

— Ne szólitsam talán be a gyereket be a mezőről? — kérdezte az én komám, látván, hogy szótlan töprengésnek adom át magamat.

Az a kérdés magamhoz téritett.

— Fölösleges gazduram — mondám kicsit hevesen — ugyse várhatnám meg, mert utam nyomba odább visz. Csak mondja meg neki, hogy itt voltam, szépen tiszteltetem s ezt a pár forintot fogadja tőlem szivesen. Jó szolgálatot tesz egy-két garas közbe, mikor a tüzések torkába bele üt a szárazság.

Dehogy szóltam volna egyetlen hangot is az én karácsonkór viselt dolgaimról, megnevetnének, még pedig joggal megnevetnének Fábiánék, kiröhögne a világ, az én keresztfiam meg, a milyen gyermeknek ismerem, kifundálná szegény gyereket, kik az ajándékokat előle elhalásztak s ha megtalálta őket, akkor aligha agyon nem verné valamennyit. Kitellenék tőle.

Pedig kár volna szegénykéért, hiszen kérdés, vall on nem-e jobb helyen vannak náluk az ajándékozott pöngők, mintha az én drágalátos keresztfiamra pazaroltam volna. És Zsoldos Ignácz talán nem is bünteti meg valami keményen hunczugságáért az Uristen.

rom müvét, melyeket e hónapban festett. A kitünő szinérzékkel és frappáns összhatással megfestett képek már teljesen készen vannak. Az egyik, Az utolsó szirt a vizözön borzalmait tárja elénk, mikor a világot elboritó áradat az utolsó szirtet nyaldossa, a hol egy kis család és egy tigris kölykeivel végső menedéket keres. A másik a Krisztus a tengerparton bravuros remeke a derüsen megvilágitott hangulat-képeknek. A mélységes kék égbolt, a végtelen perszektiva és az oczeán sima tükre pompás hátterét adják a merengő Üdvözitőnek, a mily finom az arcz kidolgozása, szintoly kitünő a helyzet és ruházat megrajzolása is. A harmadik kép arczkép; — egy fiatal, szép leányt ábrázol. Az arcz oly eleven, oly természetes és oly közvetlen hatásu, hogy szó nem fér hozzá. Meglátszik különben minden képen a gondos és minuciózus müész keze, valamint az is, hogy a fiatal müvész megfordult már Budapesten, Bécsben és Münchenben is, hol sokat és sok sikerrel látott, tanult és tapasztalt. Az érdekes és müvészi becsü képekre felhivjuk olvásóink figyelmét.

* **Pálmay Ilka Nagyváradon.** A nagyváradi hirlapirók tudvalevőleg az idén is hangversenyt készülnek rendezni a hamarus czélokat szolgáló «Vidéki Hirlapirók Szövetsége» javára. — Erre a hangversenyre, mely előre láthatólag ismét szenzációs eseménye lesz Nagyvárad farsangjának — meghivták a magyar müvészetnek külföldön annyi dicsőséget zerző bájos primadonnát, gróf Kinszkyné *Pálmay* Ilkát is közremüködésre. A meghivásra érkezett válaszból örömmel olvassuk, hogy ha e télen nem is lehet már szerencsénk az európai hirü müvésznőhöz, de a jövő nyáron valószinüleg lejön és résztvesz a hirlapirók által akkor rendezendő ünnepélyen.

A grófnő *Fehér* Dezsőhöz, a «Vidéki Hirlapirók Szövetségének» nagyváradi elnökéhez következő levelet intézte Bécsből, a hol most a «Theater an den Wien»-ben vendégszerepel:

Igen tisztelt Fehér ur!

Igazán csak ma jutottam annyi időhöz, hogy az ön becses és megtisztelő levelére válaszolhassak.

Vártam önt Bécsben, de mivelhogy sajnos nem jött, most már igy levélben közlöm önnel, hogy sajnos szives meghivásának *ez időszerint* nem tehetek eleget. Az itteni vendégszereplési szerződésem ugy szól, hogy *Londonból kapott szabadságom idejére teljesen ide vagyok kötve* és igy természetes, hogy az itteni igazgatóság az itt létemet *teljesen kihasználja.* Ilyen kilátások között jelenleg sajnos semmi kilátásom szeretett hazámba mehetni, bár mennyire örvendenék is annak; hogy viszontláthatom a kedves nagyváradi közönséget, mely mint kezdő müvésznőt annyi szeretettel fogadott pályám elején.

De a mi késik, az nem mulik. Önök ujságirók ügyes emberek és bizonyára alkalmat adnak nekem arra, hogy *a jövő nyáron vehessek részt az önök nagyváradi hangversenyén.* Akkor ha csak a körülmények engedik — bárha Nagyvárad egy kicsit messze van, — örömest teszek eleget kivánságuknak.

Isten önnel! Fogadja szives megemlékezéseért hálás köszönetemet,

hazafias tisztelettel

Gróf Kinszky Pálmay Ilka.

* **Gyüjtés a román tanulók részére.** A nagyváradi román ifjuság a szegény román tanulók felsegélyezésére országos gyüjtést akarnak inditani. Az engedély kinyerése iránt dr. Bulyovszky József polgármestert is megkeresték, aki nem emelt kifogást a gyüjtés iránt.

* **Egy nagyváradi puskamüves találmánya.** Somlyai Kálmán, nagváradi puskamüves uj szerkezetü puskát talált föl, mely az e téren eddig fel találtakat gyorstüzelésben és messzehordásban állitólag felülmulja. A föltaláló az uj szerkezetü gyilkoló szerszámot felajánlotta a magyar honvédelmi miniszternek, a ki a hatóság utján arról értesiti a feltalálót, hogy találmányával a közös hadügyminiszterhez forduljon, a hol szakértők majd kipróbálják előnyeit és hátrányait.

* **Jegyzőválasztás.** Hegyköz-Pályi községben tegnapelőtt volt a jegyzőválasztás, Bige György tb. főszolgabiró vezetése mellett. Három jelölt volt, akik közzül Gáll Ferencz helyettes jegyzőt választották meg községi jegyzővé.

* **Bimbóhullás.** Bátky Endre zenetanárt és családját megható gyász érte. A család kedvenczének gyügyögő ajkai lezárultak örökre; a kisdednek korábban piruló arczán a halál sárga-fehér szine ömlik el. Az a kegyetlen kaszás bácsi, hogy éppen azt az iczi-piczi bimbót törte le . . . A kis halottat ma délután fél négy órakor fogják eltemetni. — A szomoru család a következő jelentésben tudatja gyászát: Felső-Bárkay Bátky Endre és neje valamint gyermekeik Gábriella és Gábor fájdalomtelt szivvel tudatják kedves gyermekük illetőleg testvérüknek Endré-nek folyó hó 23-án élte 4-ik évében hosszas szenveeés után történt csendes elhunytát. A drága halott tetemei folyó hó 25-én d. u. fél 5 órakor fog a Kis-Kut-utczai 125-ik számu halottas háznál a róm kath. egyház szertartása szerint beszenteltetni és a váradolaszii sirkertben örök nyugalomra helyeztetni. Nagyvárad, 1897. deczember 23-án. Az örök világosság fényeskedjék neki!

* **Véres orvtámadás.** Tegnap pénteken éjjel a Porond lakosságát véres gyilkossági kísérlet zavarta fel ünnepi hangulatából. Este 10 óra felé Kontyi István molnár segéd, a Moskovits-malom alkalmazottja görbe-utczai lakásából kantával vizér ment a Porond-utcza végén levő vizvezetéki kúthoz. A kút közelében egyszerre elé ugrott egy alak s minden szó nélkül fejen ütötte. A váratlan megtámadás annyira meglepte Kontyi Istvánt, hogy mielőtt védelmére gondolhatott volna, érezte, hogy támadója brutálisabb eszközöket is használ. Karja lehanyatlott, s ömlött a vér. Karját a vakmerő támadó keresztül szurta. Ezzel nem elégedett meg. Baloldalán mélyen megszurta, czombtövén szintén mély sebet ejtett késével. A gazember merénylő elmenekült, de a szerencsétlen ember felismerte vakmerő támadóját, Bedő Géza kétes firma személyében. A sulyosan sérült felvánszorgott lakására, vérnyomokat hagyva mindenütt utjában. Csakhamar megjelent dr. Barna Ármin orvos, s bekötözte a vérző ifju sebeit. A rendőrség részéről azonnal megjelentek s keresésére indultak a gazembernek. Kontyi sérülései sulyosak, de nem életveszélyesek, 12—14 nap mulva, ha seb láz nem áll be, felgyógyul.

* **Ujévi üdvözletek megváltása a Gyermekbarat javara.** A közelgő ujév alkalmából felkérjük a t. közönséget, hogy a szokásos ujévi üdvözleteket bármily tetszés szerinti összeggel megváltani s ezen adományokat a Gyermekbarát pénztárosához Beczkay Lajos urhoz beküldeni sziveskedjék. Az ekkép egybegyülő összeggel egyesületünk czélját még hathatósabban fogjuk elősegithetni. Nagyvárad, 1897. decz. 25. *A Gyermekbarát egylet elnöksége.*

* **A piczulásbankokból.** A nagyvárad-velenczei piczulás bankban, a karácsonyi ünnepek miatt, holnap nem lesz befizetés. — Az ujvárosi régi piczulásbankokban szintén nem lesz befizetés.

* **A megmérgezett Körözs.** Pár nap előtt ezen a czimen közöltük egy ezikk keretében, hogy Mező-Telegd község határában az egyik gyárból vitriol salakot bocsátanak a Körözs vizébe s ezzel azt megmérgezik; a halak kipusztulnak, az állatok nem isszák a folyó vizét. Mivel a kérdés Nagyváradot s különösen annak vizvezetékét nagyon is közelről érdekli, dr. Bulyovszky József polgármester sürgősen megkereste dr. Miskolczy Ferencz központi főszolgabirót s felkérte, hogy vizsgálatot tartson s ennek eredményéről értesitse Nagyvárad városát. A főszolgabiró azonnal intézkedett s kiküldte a vizsgálat megejtésére Bige György tb. főszolgabirót, aki a jövő kedden megy ki a helyszinére.

* **Boldoggá avatott premontrei.** A ritusok kongregációja a pápa által megerősitett dokrétummal Hroznata áldozárnak boldoggá avatását helybenhagyta. Hroznata, a ki 1160-ban született, egy cseh fejedelmi család sarja volt. Mikor nejét és egyetlen gyermekét a halál elragadta, fogadalmat tett, hogy a szent földre zarándokol, de a tengeri viharok ebben megakadályozták. Ekkor Rómába ment, a hol II, Coelestin pápa feloldotta a fogadalom alól, azzal a feltétellel, hogy Rómában a Szüzanya tiszteletére templomot épittet és annak fentartásáról gondoskodik. Hroznata ekkor létesitette a Trepl nevezetü alapitványt és azt a premontrei rendre bizta. Miután még két premontrei kolostort alapitott, ismét Rómába ment, a hol a pápa kezeiből átvette a premontrei rend öltönyét, aztán maga is a tepli alapitványra vonult, a melynek klastomáról és templomáról ő gondoskodott. Egy alkalommal, mikor a klastrom javait inspicziálta, a rablók elfogták és Németországba hurcolták, a hol meghalt. Holttestét Teplbe hozták vissza és a templomban temették el. Boldoggá avatása iránt az eljárást Schönborn gróf prágai bibornok érsek kezdeményezésére inditották meg.

* **Vád alá helyezett tolvajok.** Megemlékeztünk e hó elején a notorius szarkatermészetü Sipos Ágnes tetteiről, aki tizenöt helyen követett el lopást. A tolvaj egészen véletlenül fogták el, amint ismét beakart egy házba törni. Mivel viselkedése gyanus volt, vallatóra fogták. Eleinte mindent tagadott, de később bevallotta szándékát, azonban büntársairól megtagadott mindennemü felvilágitást. A csendőrség nem elégedett meg a főbünös kézrekitésével, hanem a nyomozást folytatta és végre is sikerült társait Seres Ferencz és Szőke Anna személyében elfogni. A lopást mindenütt ugy követték el, hogy vagy megkeresték az ajtónak a kulcsát a falon és azzal nyitották ki az ajtót, vagy pedig betörték az ablakot és azon keresztül hatoltak a lakásba. A vizsgálatot ebben az ügyben befejezték s a kir. törvényszék Sipos Ágnest 15 rendü lopás büntettéért vád alá helyezte s fogva tartotta. Büntársait azonban ideiglenesen szabadlábra helyezték. A lopott tárgyaknak egy részét megtalálták a házmotozás alkalmával.

* **Szegény iparosok karácsonya.** Az ipartestület jótékonysági bizottsága 16 szegény sorsu elaggott beteg munkaképtelen iparosnak és iparosok özvegyeinek 80 frtot osztott ki 5 forintos karácsonyünnepi segélyekre. Ezen összeghez egy magát megneveztetni nem akaró főtisztviselő 40 frttal, Stern Gyula czipész iparos pedig 10 frttal voltak szivesek hozzájárulni, fogadják e helyen is hálás köszönetünket. A nagyváradi ipartestület jótékonysági bizottsága nevéaen. Nagyvárad 1897 deczember 24 Bertsey György elnök. Jankovich János főjegyző.

* **Korcsolya-szezon.** A városliget jege ugy hóditja a korcsolyázókat, hogy egymásra váltják az idényjegyet. A katonazenét felejtik a jó jég mellett, mely sima mint a tükör. Az állandó jegyesek száma meghaladja a legjobb évek eredményét. Tudja a közönség mit ér a Városliget jeligéje, hogy ott : »jó a jég.« Ott akkor van nyitva a pálya, mikor jó a jég s mikor a jég romlani kezd, már a jelző táblákat és lobogókat nyomban bevonják. Tudja a közönség, hogy süthet a nap, lehet az utczán sár, mig a kis kéklobogók künn vannak jó a jég. Ma és holnap délután fél négy órakor a jégveloczipéd lesz bemutatva. Ezenkivül lesz vidámság, mert a korcsolyázás fegfőbb kelléke a jó jég ott feltalálható. Ez évben a melegedő termek és megszaporodtak. A Körözs felőli oldal, kiszélesedve, másik nagy pályát

ad. A tó magas partjai felfogják a szelet s a különböző hőmérséklet szerint készült jég nem hem hagy fenn kivánni valót. A Sporttéren is megjelentek a korcsolyázók. A kishidnál kitüzött nagy »Sport« lobogó jelzi, mikor lehet korcsolyázni a nagy terület sima jégpánczélján. A karácsonyi ünnepek alatt délután 2 órakor katonazene fog a Sport-pavillon erkélyén játszani.

* **Tüzesetek a megyében.** Az utóbbi időben nagyon gyakoriak a tüzesetek Biharmegyében, ugy hogy alig mulik el nap, a melyen valamelyik községből ne értesitenének tüzesetről. A gyakori tüz arra enged következtetni, hogy a tüz gyujtogatásból ered. Legujabban a következő helyeken volt tüz. F. hó 17-én éjjel 11 és 12 óra közt Dtottán-Jorró községben Koczula Juon ottani jómódu gazdának háza kigyuladt s leégett. A tüztől meggyulladt a közelben levő istálló s egy kazal széna s több ölre menő tüzifa, az istállóból az igás állatokat csak az utolsó perczben mentették ki, a lakóház oltásával annyira elvoltak foglalva, hogy mindenről megfeledkeztek. A szomszéd Kocsula Tógyer lakóháza is tüzet fogott, de azt sikerült eloltani. A kár 800—900 frt, biztositva nem volt. — Dekanyesden Barabán Illés földmivelőnek az összes takarmánya leégett; Kebesden Balázs Anna háza meggyuladt és noha a község lakossága azonnal oltani kezdett, a ház porrá égett; Kotzó János tulkai földmives embernek a takermánya égett le; — Borocz Stefán olcsai lakosnak a háza gyuladt ki és daczára annak, hogy a község lakossága mindent megpróbált, hogy a tüzet eloltsa, a ház egészen leégett; Petrászon Kecson Juonnak két boglya szénája gyuladt ki — és végül Igricz Jánosnak a nagyszalontai vásáron a vásári bódéja égett le egészen a benne lévő portékákkal együtt. A rendőrség azt hiszi, hogy a tüz nem véletlenségből keletkeztek és azért a legmesszemenőbb nyomozást meginditotta, sőt már, mint értesülünk, nyomon is van, ugy hogy a tettesek valószinüleg még a napokban kézre kerülnek.

Orvosi szaktekintélyek véleménye szerint a Keleti J. budapesti elsőrangu czég által gyártott és feltalált cs. és kir. szab. sérvkötők, orthopaediai gépek, mülábak, egyenestartók (ferdenövésüeknek) a legjobbak és a legmegbizhatóbbak. Keleti évek óta azon fáradozik, hogy ezen a téren a legkiválóbbat és legtökéletesebbet nyujtsa, a külföldet és legelső klinikákat tanulmányozta, miért is a legmelegebben ajánlhatjuk e kitünő speczialistát az érdeklődőknek.

Tartalékos tisztek és tiszthelyettesek teljes felszereléseiket legjobban és legjutányosabban **Blum** és **Társa** (Budapest, IV. Sütőutcza 2. sz.) elsőrangu egyenruházati czégnél, József főherczeg ő fensége udvari szállitóinál szerezhetik be. E kiváló czég felkéri az érdekelteket, hogy tudassák vele lakczimüket, mert **táviratilag dijmentesen** értesiti az illetőket kineveztetésükről.

«Hangulatok» lesz a czime Bartha Miklós könyvének, mely a könyvpiaczon karácsonykor fog megjelenni. Ez a könyv negyven darab prózában irt költeményt foglal magában ily czimek alatt: *Virrasztás, A nő, Könnyelműség, Cäsar győz, Csapánk, Biróság előtt, Ki a hibás, Az árva, Tapasztalás, Verőfény, Télen, A magánakvaló, Jutalom, Vigasz, A holnap, A szerencsétlen, A halál, Megváltás, Templomban, A költő sorsa, A költő hivatása, Elvérzés, Pásztortüz, Emlékezet, Otthon, Födélzeten, Az árnykép stb.* A ki Bartha vezérczikkeit ismeri, az fogalmat alkothat magának arról, hogy mily nyelvezettel, mily szingazdag festéssel és mily elragadó fantáziával vannak megirva ezek a költemények. A közönség körében szokatlan érdeklődést keltett az a hir, hogy Barthától szépirodalmi dolgozatok jelennek meg a könyvpiaczon.

Barthát a «*Magyarország*» szerkesztősége birta reá könyvének kiadására, s a «*Magyarország*» most azzal kedveskedik olvasóinak, hogy *Bartha* könyvét diszes kiállitásban karácsonyi és ujévi ajándékul *előfizetőinek ingyen fogja megküldeni. A könyvet mindenki megkaphatja, a ki a »Magyarország«ra egy negyedévre előfizet.* Az előfizetési dij (*3 frt. 50 kr.*) bármikor beküldhető ily czim alatt: »*Magyarország» kiadóhivatala, Budapest Sándor u. 2.*

Bartha müvének bolti ára 2 frt lesz és *külön* is megrendelhető a «*Magyarország*» kiadóhivatalában.

Az idő előhaladása miatt az összes téliáruk ugymint alsóruhák, harisnyák, keztyük, utazó pokróczok rendkivüli leszállitott áron kaphatók. RÓTH M. utóda kalap és férfi divat üzletében, ahol kizárólag karlsbadi czipők kaphatók a legujabb báli ingek és nyakkendők nagy választékban megérkeztek.

Vidéki lapszerkesztők.

(Az Ország-Világ irodalmi Almanach-jából.)

»Szinte észrevétlenül született a vidéki sajtó Magyarországon s egy-két évtized alatt annyira megerősödött, hogy már a szervezkedéshez is hozzáfoghatott, Husz évvel ezelőtt még alig egy-két vidéki városnak volt olyanamilyen ujsága s ma már se szeri se száma a vidéki napilapoknak s alig van nagyközség, a melynek ne volna helyi érdekeket szolgáló ujsága.

Ezek a lapok igen nagy szerepet játszanak ugyan az egyes vidékek társadalmi életében, de hogy az egész magyar társadalomnak és az egész magyar kulturának mily fontos tényezői: ez csak akkor tünt ki, mikor e lapok munkásai megalkották a Vidéki Hirlapirók Szövetségét. A vidéki hirlapiróknak ez a mozgalma egyszerre a vidéki sajtó felé terelte a közfigyelmet s hogy ezek a vidéki ujságok mennyire dicsekedhetnek a vidéki társadalom nagyrabecsülésével és szeretetével, kitünik abból is, hogy olvasóközönségünk pár hónap alatt egész nagy vagyont gyüjtött a vidéki hirlapirók szövetségejavára.

A közönség tehát megszerette, és megbecsüli a vidéki sajtót, mely igazán a maga erejéből nőtt nagyra. Még a hires Kulturvolk is alig dicsékdhetik aránylag annyi vidéki ujsággal mint mi, noha nálunk a vidéki lapokat — nagyon csekély kivétellel a — hatóságok mivel sem támogatják, mig Németországban minden kis városnak meg van a maga hivatalos lapja, a melyet ha a közönség nem támogat eléggé: közpénzen tartanak fenn.

Hogy mégis oly későn és oly sok vajudás után született meg nálunk a vidéki sajtó, ennek az az oka, hogy a vidéken nem volt és most sincs elég hirlapiró. A ki az ujságcsinálás mesterségét Budapesten megtanulta, nem szivesen ment a vidékre, hogy a legjobb esetben is kétes jövőjü ujság-vállalatot kezdjen, hanem meghozta magát a fővárosban, a hol mégis annyi az ujság, hogy a tehetséges és munkabiró hirlapiró kényelmes megélhetése még biztositva van. A társadalom azonban mindenütt nagyon érezte a helyi sajtó hiányát, s igy nem volt más hátra, mint hogy nem hivatásos hirlapirók hanem a köz érdekeit szivükön viselő s jelentékeny társadalmi pnzicióval biró férfiak teremtsék meg a vidéki sajtót.

Igy is történt. A v i d é k i szerkesztők közül csak n a g y o n k e v é s volt hivatásos ujságiró, mikor a lapját meginditotta vagy átvette. Jó részük előkelő hivatalt töltött be és tölt be ma is, de az ujságirást a fővárosi ujságokból és egymásnak a lapjaiból olyan hamar megtanulták, hogy ami a szerkesztést illeti, nemcsak a fővárosi de a vidéki magyar lapok is magasan fölötte állanak a külföldi lapoknak, arról nem is szólva, hogy a fővárosi zsurnalisztika legkiválóbb alakjait vagy tiz év óta a vidéki lapok szerkesztőségeiből toborozták össze. A szegedi, aradi, nagyváradi, kolozsvári, stb. lapok szerkesztőségeiből számos országos nevü ember került ki.

A közigazgatás minémüsége egyenes arányban a vidéki sajtó fejlettségével. Azokon a vidékeken, a hol nincs hirlap, a közigazgatás dolgait tapasztalat szerint nem bolygatja senki, s a közigazgatásban a közérdek helyett mindenkor az egyének és klikkek érdeke dönt. Szomoru tapasztalatok mutatták, hogy a közigazgatás ellenőrizetlensége következtében micsoda szocziális bajok keletkeznek ott, a hol öntudatos és a közérdekeit védő lapok nincsenek. Azokon a vidékeken ellenben, a hol a sajtó a fejlődésnek már magasabb fokát érte el: a közigazgatás is mintaszerünek mondható. Ezért van nagy jelentősége a megyék és városok életében egy-egy uj lap alakulásának s nem hiába kisérik nagy figyelemmel a vidéki lapokat a kormányok is.

De van minden vidéki ujságnak még egy szebb feladata is: az egészséges társadalmi élet megteremtése és fentartása. A mai vidéki társadalom élete oly an, hogy csak egy Dickens tudná méltóan lerajzolni.

Csupa félszegség és csupa széthuzás mindenütt. Klikkek, a melyek a közgyülési teremben éppen ugy dominálnak, mint a bálteremben, családi érdekek, a melyekkel megküzdeni csak a sajtó képes — ezek jellemzik a vidék társadalmi életét. A használható erők érvényesülését, a családi tekintetekből elnézett visszaélések megtorlását egyedül a sajtó képes keresztülvinni.

Mindazok a városok, a melyeknek nincsen a lakosság számához mérten eléggé fejlett sajtójuk, a kulturának igen alacsony fokán állanak, mig nem egy város, a mely ma a legintelligensebbek közé tartozik, a kulturális fejlődés e magasabb fokára egyedül a helyi sajtó segitségével emelkedett. Mert az ujság nem azért kulturális tényező, mert ismereteket terjeszt, hanem azért, mert egyesiti és összetartja azokat, a kik a közügyeket önzetlen figyelemmel kisérik. Elképzelhetetlen egy ujság, a mely ne szállna bármikor harczba a kultura érdekeiért s a tapasztalás azt mutatja, hogy a sajtó az örökös kérésének, követelésének panaszkodásának és kesergésének előbb vagy utóbb, de mindig meg van a maga fényes eredménye. Nincs tehát semmi tulzás abban, hogy a vidéki l a p s z e r k e s z t ő k a közügyeknek önzetlen munkásai, a vidék társadalmi életének oszlopai s a magyar kulturának igazán fárad hatatlan apostolai.«

Ezen czikk kiséretében mutatja be az Almanach a vidéki sajtó legkiválóbb munkásait, szám szerint 50 szerkesztőt.

Halálba menekült a büntetés elől.

— Öngyilkos katona. —

P é n z e s Gyula bihar-püspöki-i születésü ifju ez év őszén vonult be a 37-ik József ezredhez. Szelid, jámbor fiu volt, aki nem a legszivesebben látta, hogy egyik-másik bajtársa nem olyan csendes természetü mint ő.

Különösen egyik társának könnyelmü költekezését akarta megakadályozni s több izben eltette a pénzét, hogy ne költhesse az el. —

Mikor aztán látta, hogy társának komoly szüksége van a pénzre, vissza adta az eldugott összeget.

Ez többször ismétlődött. Ez a kéretlen gyámkodás mód felett bosszantotta a pénzével szabadon rendelkezni akaró bakát. Többször figyelmeztette Pénzest, hogy ha még egy esetben eldugja a pénzét, lopásért feljelentést tesz ellene.

Az elmult héten ismét eltünt a katona pénze. Kereste, kérte Pénzes-től, de az csak mosolygott.

A tréfa azonban komoly dologgá vált. A bajtárs feljelentette Pénzes Gyulát az őrmesternek s innét felebb került az ügy a hadnagy ur elé.

Kérdőre vonták Pénzest, hogy nála van-e az elveszett összeg. Bevallotta, hogy elvette a pénzt, de csak azért, hogy társa ne pocsékolja el, s majd átadja, mikor erre szüksége lesz.

A vizsgálatot megindították ennek alapján Pénzes ellen, aki módfelett megijedt a tréfa esetleges komoly következményeitől.

Félelmében már a börtönben képzelte magát, a hol hosszu ideig fog szenvedni.

Tegnapelőtt hazament a szomszédos Bihar- Püspökibe s elmondta az esetet édesanyjának. Elkeseredve panaszkodott, hogy csak a jó szándék vezette, mikor megakarta menteni társát a pénzpocsékolástól.

Vigasztalták, biztatgatták, hogy majd csak jóra fordul a baja; azok a törvényt-tevő főtisztek kegyesek lesznek hozzá.

Ugy látszik azonhan, hogy nem sokat ért a vigasztaló szó s a biztatás nem birta legyőzni a büntetéstől való félelmet. Szülei házánál agyonlőtte magát.

Jelentést tettek az öngyilkosságról a katonai parancsnokságnak, a hol intézkedtek azonnal az öngyilkos katona beszállitásáról a nagyváradi helyőrségi kórházba.

Tegnap felbonczolták s ma, szombaton temetik el.

IRODALOM.

— **Irodalmi almanach**. A karácsonyi könyvpiaczon bizonyára nagy feltünést fog kelteni az a vaskos könyv, a mely a napokban jelent meg. A czime Irodalmi almanach, tartalma pedig ékesszólásban beszél minden reklámnál, mert tele van Magyarország ismert és népszerü iróinak és zeneszerzőinek munkáival. Ime a névsoruk: dr Jókai Mór, a ki az almanach előszavát is irta, Kossuth Ferencz, Benickyné Bajza Lenke, Szomaházy István, Sas Ede, Timár Szaniszló, Váradi Antal, Absnyi Árpád, Makai Emil, Sztojanovics Jenő, dr. Falk Zsigmond, Budar László, Teleki Sándor, Szilágyi Géza, Krudy Gyula stb. stb, — és az egész vidéki sajtó. Mert ez az almanach a hirneves irók munkáin kivül bemutatja a vidéki sajtó munkásait irásban és képben. A könyvnek tartalma mindenkit meg fog lepni. A költeményekben és novellákon kivül van a kötetben a mükedvelőknek egy pompás operette s egy kitünő vigjáték, a zenekedvelőknek pedig huszonegy oldal kotta áll rendelkezésükre, egy sereg pompás tánczdarab, ugy hogy este vendégség közepette ez az almanach egy szép társaságot tud mulattatni. Ez az irodalmi almanach, a mely a legdiszesebb kiadásban jelent meg, — legolcsóbb könyv a világon, mert ingyen kapja meg mindenki, a ki legalább egy negyedévre előfizet a legszebb képes hetilapra: az Ország-Világra. Ez almanach ugyanis az Ország-Világ karácsonyi ajándéka. A ki két forintot az Ország-Világ kiadóhivatalába beküld, az kapja egy negyedévig a kitünő a melynek minden száma tele van gyönyörü illusztrációkkal, s szépirodalmi munkákkal s azonnal megkapja az irodalmi almanach-t. Az ujság kiadóhivatala Hold-utcza 7 szám alatt van. A kötet bolti ára 2 forint. Már most tessék választani az Ország-Világ az almanachal együtt is két forint, maga az almanach is két forint. Mi azt hisszük legjobb lesz mielőbb előfizetni. Az almanachból mai számunkban mutatványt közlünk.

— **Gyermeklap Nagyváradon**. A gyermekirodalom fejlődésének ujabb bizonyitékául jövő évi január hó végén gyermeklap indul meg Nagyváradon melynek szerkesztői Kraszna yné F. Mari és Gara Ákos, főszerkesztője pedig Rechtné Bauer Zsófia, polg. leányiskolai igazgatónő lesznek. Az uj gyermeklap munkatársai legjelesebb irói gárdájából kerülnek ki. A népirodalmi részen, mesében, költemények kivül rendkivül hasznos és mulattató költeményeket fog tartalmazni, igy állandó rovatban a magyarok történetét, melyet népies előadásban Kelemen Ferencz prém. főgymnasiumi tanár fog irni. Ezenkivül különféle gyermekjátékok, rejtvények, tréfás közlemények lesznek a kis lapban, mely diszes illusztrációkkal jelenik meg. Az uj lap előfizetési ára egész évre 3 frt, félévre 1 f. 50 kr. negyedévre 75 kr.. egyes szám ára 6 kr. Az előfizetési felhivást legközelebb bocsátja ki a szerkesztőség. A t. gyüjtők és előfizetők sziveskedjenek az előfizetési pénzeket és gyüjtőiveket jövő évi január hó 15-éig, K. Frankl Mari tőzsdéjébe (Nagyvárad, Ker, Csarnok palota), azontul pedig Láng József könyvnyomdájába (Nagyvárad, Uri-utcza 702. sz.) küldeni.

A «**Vendéglősök Lapja**,» mely már a XIII-ik évfolyamát éli, hazafias lelkesedéssel munkálja és képviseli a vendéglősök, kávésok és azok alkalmazottjainak érdeit. Hasznos szakkőzleményeit a legjelesebb irók irják, s nemcsak a vendéglősökuek nélkülözhetlen organuma a «Vendéglősök Lapja» hanem a nagyközönségnek is tanulságos közleményeket hoz. A lap előfizetési ára egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr., mely a kiadóhivatalba, Budapestre, VII., Akáczfa-utcza. 3 sz. alá küldendő. Mntatványszámokkal szivesen szolgál Ihász György szerkesztő és kiadó.

A «**Magyarország**» politikai napilap ez idő szerint a legjobban szerkesztett lap az országban. Legelső rangu iróink és publiczistáink ma kétségtelenül a Magyarországba irnak. Első sorban *Bartha* Miklós, az országnak ma legragyogóbb tollu bubliczistája, továbbá *Pázmándy* Dénes, *Hock* János, maga a főszerkesztő *Holló* Lajos. *Hentaller* Lajos, *Inczédy* László stb. napról napra a legélénkebbé és legelevenebbé teszik a magyar olvasóközönségének ezt a kiválóan kedvelt lapját. A *Magyarországban* jelennek meg azonkivül *Móra* Istvánnak országszerte feltünést keltő tárczái. Ugy hogy a ki eleven, jól értesült és igazán első rangu hirlapot akar olvasni, az bátran a Magyarországhoz fordulhat. A «*Magyarország*»-*ot* nemcsak nemes, előkelő hangja, egyenes, nemzeti iránya és minden tekintetben hozzáférhetlensége teszi a magyar olvasó közönség előtt becsessé, hanem az is, hogy a család minden tagjainak nyujt kellemes szórakozást. Tárczái, regényei, eleven hirei, párisi divatlevelei stb. a legkedvesebb olvasmányt képezik. A *Magyarország* az éjjeli postával küldetik szét, ugy hogy *reggel már az ország legtávolabbi részeiben is ott van*. Mily előny ez a hivatalnoknak, földbirtokosnak, kereskedőnek, iparosnak és minden intelligens embernek, hogy *más lapokat megelőzőleg* olvashatja már reggel mindazt, a mi az országban és külföldön történik. Az országgyülést, a hivatalos közléseket, a bel-és külföldi tőzsdei zárlatokat, szóval mindazt, a mi nemcsak érdekes, de az illetőnek állására és üzletére nézve is nagy befolyással van. Tudjuk, hogy mily előnyösen használják fel egyesek, ha valaki egy nappal, vagy félnappal el van maradva az eseményektől. A ki ma egy fontos hirt előbb tud meg, az mérhetetlen előnyben van a többiek felett. A «Magyarország» mindenkire nézve lehetővé teszi ezt a korai és megbizható értesülést. Ez biztositotta a *Magyarország* részére azt az óriási elterjedést, a minek ma örvend.

A «*Magyarország*»ra legczélszerübb *postautalványon* előfizetni akár egy hóra (1 frt 20 kr.) akár egy negyedévre. (3 frt 50 kr.) Czim: *Magyarország kiadóhivatala Budapest Sándor u. 2.* A félévi előfizetési dij 7 frt, az egész évi 14 frt.

MULATSÁG.

A „Katholikus Kör“ matinéja. A »Katholikus Kör« holnap délelőtti matinéjából tegnap előtt tartották meg a főpróbát, — amelyből itélve a matinénak kiváló sikert jósolhatunk. Tágas, nagyterem áll a vendégek rendelkezésére s most nem fog az a kellemetlen helyzet fönnforogni, hogy a vendégek javarésze ülőhely nélkül maradjon. Midőn a meghivottak figyelmét felhivjuk azon körülményre, hogy a matiné *pontban 11 órakor* veszi kezdetét, nem tartjuk időszerütlennek a matiné müsorát mégegyszer közölni, a következőkben:

1. Pásztor-ének. Stark-tól; előadja: a mükedvelő vegyes énekkar.
2. Az első karácsony. Ez alkalomra irta és felolvassa főt. dr. Székely István, theologiai tanár.
3. Ima. Hiller Ferdinánd-tól; énekli: Tucsek Ferenczné urnő; — zongorán kiséri; Moyzes Miklós ur, székesegyházi orgonista és zenetanár.
4. Karácsony éjjele. Rosty Kálmán költeménye; előadja: Zicher Paula k. a.
5. Pastorale. Beleznay Antal-tól; előadja: a mükedvelő vegyes énekkar.

A „48-as népkör» tánczvigalma. A nagyváradi 48-as népkör választmánya és ünnepély rendező bizottsága elhatározta hogy mint minden évben ugy az 1898. év február 6-ikán is — saját könyvtára és a kör szükségei fedezésére a Zöldfa szálló emeleti nagytermében zártkörü házias tánczvigalmat fog tartani, a melyen mindenki fesztelenül és nyugodtan kedélyesen mulathat. A rendezőség buzgón fáradozik azon, hogy a, mulatságban részt vevők igényei minden tekintetben teljesen ki legyenek elégitve, gondoskodik zenéről és ügyes tánczos fiatalokról, a mely által a mulatságnak ugy szellemi mint anyagi sikere biztositassék. A meghivók is már legközelebb kifognak hordatni. Belépti dij család jegy 2 frt, személy jegy 1 frt. Ezen élvezetes mulatságra előre is felhivja az éredklödők figyelmét.

A rendezőség.

Az ipartestület bálja. A nagyváradi ipartestület egyik legáldásosabb tevékenysége az ellaggott iparosok menházának fejlesztésére irányul. Ugyan e czél érdekét mozditja elő az évenként tartani szokott iparosbál, a mely a farsang egyik legsikerültebb mulatsága. A most következő farsangon az iparosbál január hó 16-ra van kitüzve s a már szétküldött meghivó a következő: A nagyváradi ipartestület 1898. évi január hó 16-án a »Fekete Sas« szálloda nagytermében jótékonyczélu házias zártkörü tánczestélyt rendez. A befolyandó összeg tiszta jövedelme az ipartestület menházának életfogytiglan való eltartás és gondozásra felvett ez idő szerint hét elaggott munkaképtelen iparosok alaptőkéjének gyarapitására fog fordittatni, a rendező bizottság nevében: Bertsey György, elnök. Belépti

jegy 1 frt. — Családjegy 2 frt. Kezdete 8 órakor. — Karzatnyitás 6 órakor. Jegyek előre válthatók a meghivó előmutatása mellett a testület irodájában, ugy Sziládky és társa Bémer-téri, Voszka Ferencz, Fábry testvérek fő-utczai és Voncz Zsigmond Uri-utczai üzleteikben és este 6 órakor a pénztárnál. Felülfizetések köszönettel fogadtatnak s hirlapilag nyugtáztatnak.

Az iparos ifjak mulatsága. A nagyváradi iparos ifjak egylete f. hó 26-án az az Karácsony másod napján, felolvasással és szavalattal egybekötött táncz mulatságot rendez, saját egyletének nagy termében. A rendezőség igen élvezetesnek igérkező müsort állitott össze. A müsor néhány pontját az iparos ifjuság egészíti, mely már több alkalommal nagy tetszést aratott.

A müsor a következőképpen állittatott össze:

1. Nyitány, előadja az iparos ifjusági zenekar.
2. A Hamis tanu: Arany Jánostól, szavalja Boros Vilma kisasszony.
3. Humoros felolvasás: Tartja Roth N. ur.
4. Téli dal, éneklik: Gerenceseri József, Kabdebó Ernő, ifj. Barza József és Barza Antal.
5. A Rab, Petőfi Sándortól, szavalja Mocsi Gyula ur.
6. Nefelejts valzer: előadja az ifjusági zenekar.
7. Magyar dalok, énekli Dobos Gizella k. a.
8. Olasz ábránd: gordonka szóló, előadja Rózenfeld Lajos.
9. A király álma, szavalja: Steiner Miksa
10. Áld meg Isten áld meg e hont: énekli az Ifjusági dalkör.

Mivel meghivók nem lettek kibocsájtva, a rendezőség ezuton hivja meg mindazon hölgyeket, kik a szüreti mulatságon mint pásztor leányok szerepeltek. A mulatság kezdete fél 8 órakor.

Igazságszolgáltatás.

Ott lopott a hol tudott. Október 12-én Mihucza Sándor helybeli lakostól a zárt lakásáról elloptak több darab fehérnemüt mintegy tizenöt frt értékben. A tolvaj az ajtófélfára kiakasztott kulcsot levette és annak segélyével ment be a szobába. Mihucza akkor feljelentette a dolgot a rendőrségnek és a rendőrség nyomozta is a tettest. Mintegy két heti nyomozás után sikerült elfogni a tolvajt Szilágyi Lajos személyében a ki azóta fogva is van. Szilágyira egy más lopást is rásütöttek, a melyet még májusban követett el Barna Bálint kárára, a hol egy zárt kamarába is bement és onnan egy csomó fehérnemüt és még több más apróságot elvitt, körülbelül 13 frt értékben. Kősőbb még egy lopást bizonyitottak rá, a melyet Mikó Lászlónál követett el, a kitől ellopott egy szürt, két forintot és még több apró tárgyat. Tegnap lett megtartva a végtárgyalás, a melyre sok tanut idéztek be. A vádlott megtört a fogságban és mig a vizsgáló biró előtt eleinte konokul tagadta tettét, a törvényszék előtt mindent töredelmesen beismert. A kihallgatott tanuk legnagyobb része terhelőleg vallott. A panaszosok szintén ellene vallottak Szilágyinak, de megbüntetését nem kérték.

A törvényszék a vádló meghallgatása után visszavonult itélethozatalra és nemsokára kihirdette Milye Gyula törvényszéki elnök a törvényszék itéletét, mely szerint Szilágyi Lajost három rendü lopás büntettéért egy évi börtönre és három évi hivatal vesztésre itélte.

Az itélet ellen ugy az ügyész, mint a vádlott felebbeztek.

Itélet a sjenicsáki gyilkosság ügyében. Zágrábból jelentik. Tegnapelőtt d. u. 4 órakor hirdették ki a sjenicsáki gyilkosság ügyében az itéletet. A harminczhat vádlott közül a törvényszék tizenegyet itélt halálra. Ezek: Vuisics Mile, Padezanim Markó, Mrkalj-Balatin Pál, Manojlovics Száva, Loncsor Tamás, Loncsár Mária, Mrkalj Dömötör, Manajlovics-Golica Janko, Bamics Mile, Riclics György és Jurics Mile. Büntettüket gyilkosságnak minősitette a törvényszék. Mrkalj Márkót és Manojlovics-Budan Tódor gyilkosságban való részesség miatt 3, illetőleg 2 évi sulyos börtönre itélték, a melyet a gyilkosság napján böjttel és magánzárkával sulyosbitanak. Linta Radét és Györgyöt gyilkosságra való felbujtás miatt 10 évi sulyos börtönre, Bizics Milet, Bratics Mület, Roknics Stankot és Roknics-Mrkalj Pál tolvajlás és tolvajlásban való részvétel miatt 2 évtöl 10 hónapig terjedő börtönbüntetésre itélte a törvényszék. Pruginics Péter ellen az eljárást különválasztották és a többi tizenhat vádlottat felmentették.

A nagyváradi kir. tábla elintézett ügyei.

Előadó: *Nagy Ferencz.*

3993. Vida József lopás — helybenhagyva.
4054. Huszthy László sikkasztás — helybenhagyva.
4208. Horváth Imre gyilkosság — föloldva.
3891. Pantye György lopás — helybenhagyva.
3892. Varga Teréz s. t. rágalmazás — helybenhagyva.
3893. Rujduk Mitru rágalmazás — részben megváltoztatva.
3951. Trippa György sulyos testi sértés — részben megváltoztatva.
3963. Tarsoly Bálint s. t. szerencse játék — rendelet.
3964. Vira Mihály lopás — helybenhagyva.
3995. Panyik Mari lopás — helybenhagyva.

Előadó: *Polchy Mór.*

4086. Hamza Sándor lopás — részben megváltoztatva.
4087. Mikle György s. t. ingó vagyon rongálás — helybenhagyva.
4091. Nacsádi Mihály becsületsértés — visszautasitva.
3973. Pomucz Mojszáné s. t. közegészség elleni kh. — rendelet.
4104. Bányai József s. t. lopás orgazdaság — részben megváltoztatva.
4120. Hánes Péter lopás — rendelet.
4126. Kaba Mózes ingatlan vagyon rongálás — megsemmisitve.

Előadó: *Urbán Adolf.*

4194. Nyerlucz Flóra testi sértés — rendelet.
4165. Demeter János s. t. becsületsértés — visszautasitva.
4203. Auchhocz Viktor testi sértés — visszautasitva.

Közönség köre.

A nagyvárad-ujvárosi róm. kath. népiskolába járó szegény gyermekek karácsonyi felruházására adakoztak a következők:

Schlauch Lőrincz 20 frt, Winterhalter Antal 5 frt, Vinkler József 5 frt, Zeley János 5 frt, Olvashatatlan 2 frt, Andrássy János 5 frt, Schifner 2 frt, dr. Bognár 5 frt, Szakszó Resső 1 frt. Kucsovszky 1 frt, Votisky Elemér 1 frt, Lindenberger János 1 frt, Székely 1 frt, Karácsonyi 2 frt, Beczkay Lajos 1 frt, özv. Wágner Józsefné 1 frt, dr. N. Gy. 1 frt, dr. Schweiger Ede 1 frt, Fetser Antal 1 frt, B. V. 1 frt, Olasz Péterke 1 frt, N. N. 1 frt, Anlauf Jánosné 1 frt, Széles Lajos 1 frt, Andriska Károlyné 1 frt, dr. Demek Győző 1 frt, Vlosák János 50 kr, G. Karolin 50 kr, Kurajda Josep 50 kr, Andriska Józsefné 50 kr, Iványi Istvánné 50 kr, Milibák József 1 frt, Heringhné 1 frt, N. N. 50 kr, Réz Mihály 50 kr, özv. Grunwald Henrikné 2 frt, Lukáts István 1 frt, Janky József 1 frt, Pauker Dániel 1 frt, Hant Frigyes 1 frt, Mertz János 3 pár uj csizma, Kugler 1 frt, Palkovics Málvin 20 kr, Maresch Károly 1 frt, Sebestyén Lajosné 1 frt, Stettner 50 kr, Lengyel Lajos 1 frt, Oláry Gyuláné 1 frt, Beczkay Arturné 1 frt, Dany Samu 1 frt, Csobánczy Lajos 1 frt, Bauma Vinczéné 1 frt, özv. Justh Sándorné 1 frt, Szüts Gézáné 1 frt, Germán Károly 3 frt, Mertz Nándor 1 frt, Találd ki hogy ki 5 frt, Péchy Artalné 1 frt, Bákó Péterné 30 kr, Lenkné 30 kr, özv. Grosz Istvánné 1 frt, özv. Mertzné 50 kr, N. N. 50 kr, Széchenyi 2 frt, Balázs András 4 db gyermek sapka, 3 pár csizma és 4 db sapka. Összeg 104 frt 80 kr.

A kegyes adakozóknak hálás köszönetet mond és az isteni kisded áldását kéri

Nagyvárad, decz. 24. *Az igazgatóság.*

REGÉNY-CSARNOK.

ISOTTA.

Történeti novella **Cantu Caesartól.**

Ford: **Gusztáv.**

Ki a Bellagio hegyfokot 300 évvel ezelőtt látta volna, a természet szépségeit ugyan ugy találta volna, mint ma van, sőt a müvészet épitéseit is. Akkor is tölgy és fenyő erdő födte e helyet, de még fiatal üdeségében. A fák közt fel-fel tünt a bástyákkal körülvett körfal, melynek golyó nem egyszer küldték másvilágra a tó hajósait, különösen a Mussó Kastellan és Medeghino Giaconu Giau közt lefolyt háboru idejében. Ez a bástya vette körül a várkastélyt, melyet az egyik Sforza, Mailand ura, épittetett, Valamikor oly szép volt e hely, hogy herczegek s királyok választották lakóhelyül. Ettől nem messze volt a kapuczinus atyák egyszerü tornya. Sajátságos társitása a békének és háborunak, a jámbor papoknak és durva katonáknak, a szenvedés és vigasz, az ágyuk bömbölésének és a kis érczharang csengésének, mely a viharban eltévedt hajós utmutatója volt.

Miután Medeghinót legyőzték s innen elvitték, V. Károly hatalmába került Mailand, ez pedig megfékezte a pártokat, a hadi lárma megszünt.

De nem csilapult le a vihar Isotta szivében, ki e várnak urnője volt.

Daczára 30 éves voltának nagyon szép volt; csak szemei árulták el lelke nyugtalanságát. Egyik este fekete ruhában, fehér musselin kötővel ott ült az erkélyen egyedül, innen az akkor még be nem épitett Tremezzinára sőt tovább is az Intelvi völgyig láthatott. Nézte a lemenő napot, mely mielőtt a San Zeno magaslatai mögé bujt volna utolsó sugaraival aranyos fényözönbe boritotta a tavat.

Ez a szemlélődés órája. Ugyan ki ne érezte volna ezt, ki ne érezte volna közületek azt a mélabús érzést a leszálló tüzgolyó szemlélésénél, ki nem szállt volna magába, ki nem tért volna vissza a multba? Boldog emlékek, azok számára, kik tiszta, erényes érzést rejtenek keblükben — azonban Isottával nem egy volt. — A természet nyugalma, a szőlőkertekből hazatérő munkásnők távolról hallatszó éneke, a tavon tova sikló csónakok gondolatait a multba terelték ifjusága napjaira. Azon időre gondolt, mikor még mint ártatlan lányka ott, hol az Adda a Póval egyesül a megerősitett Pizzighetone és a tornyok koronázta Cremona közt elterülő pázsiton élte gond nélküli boldog életét. Megemlékezett szülői jóindulatáról, testvérei szeretetéről, a boldogságban eltöltött napokról, az est imáról, melyet édes nyugodt szendergés követett. Hirtelen visszaemlékezett a napra, melyen Luczillo Marczhezius Stranga fia egészen odáig ment el vadászni és az est hirtelen beálltával atyjánál keresett nyughelyet.

És ez a nap volt nyugalmas napja. A nemes ifju értett jól a müvészethez, hogy kell magát az asszony szépségnél behizelegni. Isotta nem gondolt semmivel, atyja figyelmeztetései mit sem értek. A szeretetről beszélt neki, elcsábitotta s elveszté ártatlanságát.

A falusi lánykából ünnepelt csodált urnője lett a Cremonai palotának. Azonban a mint az első érzelmek eloszoltak mint a füst, a férfi megutáltó az alacsony származásu nőt s másokat helyezett eléje. Isotta ez embert, ki becsületét elrabolta, soha sem szerette, csupán becsvágyból ment hozzá, igy tehát most ujabb bünökben keresett feledést és szórakozást. Nem sokára furcsa dolgokról, jelenetekről kezdtek az emberek beszélni, összefüggésben a Itanga palotával. Erre a nemes ur elhatározta, hogy nejét elfogja távolitani, azt azonban nem tudta volna lelkiismerete elviselni, hogy a nőt, kit ily megromlott erkölcsü körbe emelt, a semmiségbe dobja vissza, melyből kiemelte.

Bellagio vára volt a legkellemesebb s a legszebben berendezett, atyja épitette. De mióta a cavargnonik és a Franczia-spanyol pártiak tartózkodtak a tó partján, épen nem nyujtott kellemes tartózkodási helyet, mert örökös harcz szemlélője lett. Még rosszabb lett a helyzet, mikor a rettegett Medeghino, Musso fészkelte be magát, ki erős állásában V. Károly s I. Ferencz hatalmával éveken át vitézül daczolt.

Tehát ez elhagyott várat jelölte ki Stanga Lucilla Isotta lakóhelyéül, hogy ott daczára számkivetettségének önálló nyugodt életet éljen. Jobb lesz, ha elhallgatom, milyen életet élt. Miért is fedezném fel azokat az utálatos dolgokat? Nehány bravit s gondolierit fogadott szolgálatába, miután Medeghino elüzetett sziklavárából. Azonban hasonlóan ahhoz abban lelte kedvét, hogy szélben, viharban a tengerre ment, járatlan utakon bolyongott, hogy másokat rászedett, körülbelül azért, hogy ahhoz hasonlóan elvetemült tetei által válljék hiressé. Látjátok ott azt a szikla síkot?!

(Folyt köv.)

TAVIRATOK.

A királynè születés napja.

Budapest, decz. 24. (Saj. tud. táv.) A királyné születés napján a Mátyás templomban Bogisich celebrált.

A királyi család ünnepe.

Bécs, decz. 24. (Saj. tud táv.) A királyné születésnapját egész Ausztriában szokott ünnepeltséggel ülték meg.

Ő Felsége ma délelőlt Walsesbe utazott, hogy a karácsonyi ünnepeket Ferencz Szalvator főherczeg családja körében töltse.

A mai miniszter-tanácskozás.

Budapest, decz 24. (Saját tud. táv.) Ma délelőtt 10 órától miniszteri tanácskozás volt Bánffynál. Legerősebben tartja magát az a feltevés, hogy a szükségrendeletet bocsát ki, más hir szerint beadja lemondását, de bizik, hogy ujra megkapja Bánffy a megbizást a kabinet alakitására és igy a házban demonstrálhatja a korona bizalmát. Szenzácziót kelt az a tény, hogy Dárday Sándor államtitkár megválik hivatalától.

Hochenlohe herczegné temetése.

Budapest, decz. 24. (Saj. tud. táv.) A Hohenloche herczegnő holttestét vivő vonat tegnap este fél 11 órakor indult el Schillingsfürstbe, a hova ma reggel 9 órakor érkezett meg. A temetés vasárnap lesz. Hochenlohe herczeg birodalmi kanczellár s az összes családtagok ugyanazon a vonaton utaztak Schillingsfürstbe.

Apponyi Lajos gróf Budapesten.

Budapest, decz. 24. (Saj. tud. táv.) Apponyi Lajos gróf magyarországi udvarnagy ma családjával együtt állandó tartózkodásra Budapestre érkezett.

Az angol czukorprémium.

Bndapest, decz. 24. (Saj. tud. táv.) Londonból sürgönyzik: A czukor-premium ellenes liga tegnap este tartotta megnyitó ülését. A liga, melynek élén Saumore lord áll, minden eszközzel arra törekszik, hogy a czukor-prémiumot eltöröljék.

Angolország és a gyarmatok érdekelt czukorkereskedőinek legnagyobb része képviseltette magát. Az elnök távollétében Lubbock alelnök mondott megnyitó beszédet. Azt mondta, hogya jelenlegi helyzet a liga czéljaira nézve kedvező reményeket nyujt. Ugy Franczia ország mint Németország hajlandó tárgyalásokra lépni a czukorprémium megszüntetését illetőleg. A gyülés határozati javaslatot fogadott el, hogy tekintettel a nyugot indiai vizsgáló-bizottság jelentésére, szólitsák fel a kormányt arra, hogy a külföldi czukor-prémiumok káros hatását szüntesse meg. Elhatározták továbbá, hogy teljes erővel törekedni fognak arra, hogy a kérdést az 1898-iki ülésszak alatt a szabad verseny alapján intézzék el,

Anglia bányaügyei.

Budapest, decz. 24.(Saj. tud. táv.) A »Times« jelenti Johannesburgból: Krüger elnök tegnap Krügersdorfban egy népgyülésen beszédet mondott, amelyben hangsulyozta annak a fontosságát, hogy a Delagoa-öblött Rhodes elől megvédjék. A bányákon is segiteni kell. Ha azonban a burgherek elfogadják az eredeti ipar-jelentésben foglalt javaslatokat, akkor ő nem maradna többé elnök.

Egyik másik beszédében, a melyet Potschefstroomban tartott, Krüger elnök azt mondta, hogy ha az a kicsiny klikk, amely viszálkodást keres, a bányákat beakarja zárni, ő maga veszi át a bányák művelését a részvényesek hasznára. Ha pedig a bankok fölösleges kölcsönöket fognak fölvenni, az elnök megvonja a bankoktól szabadalmaikat.

Reniz ezredes meggyilkolásához

Budapest, decz. 24. (Saját tud. távirata.) Az észak-amerikai sajtó véleménye Reniz ezredes meggyilkolásáról Spanyolországban kedvező benyomást gyakorolt. Ugy tekintik azt, mint a mely alkalmas a két állam közöti egyetértés előkészitésére és a kubai háboru gyors befejezésére. Remélik, hogy az Egyesült államok kormánya Mac Kinley üzenetének megfelelően szembe fog szállani azokkal a kik a kubai fölkelőket támogatják.

A santiagói uj kabinet.

Budapest, decz. 24. (Saj. tud. táv.) (Reuter.) Valdes Coesas eddigi miniszterelnöknek tegnap este sikerült Kraticiós miniszteriumot alakitania. Coevas az elnökséget és a belügyi tárczát veszi át, Silva-Csuy a külügyit, Domingo Amunategol Riveras az igazságügyit, Gunzalos Esrazuris a pénzügyit, Lareine Patricio ezredes a hadügyiét és tengerészetügyit és Herboso Francisco az ipari és közmunkaügyi tárczát vállalta el.

Vizsgálat az athéni Hetaira ellen.

Budapest, decz. 24. (Saját tud. távirata.) Az athéni vizsgálóbiró megkezdte a vizsgálatot az Ethniké Hetairia ügyében és leakarta foglalni a Vallaority és Mavro-bankháznál a Hetaira 200 ezer frankját, ekkor azonban, megtudta, hogy az összeget már visszavették. Azt hiszik, hogy nemsokára brosür jelenik meg, a melyben a Hetairia igazolja eljárását. A közzétételre szánt okiratok közt olyanok is lennének, a melyek azt bizonyitják, hogy a kormány és a Hetairia között szabad csapatok alakitása és azoknak Macedoniába való benyomulása dolgában megegyezés állott fönn. A brosürben állitólag Délyannis egykori miniszterelnöknek Spiro Lambro tanárhoz, a Hetaira egyik legbuzgóbb tagjához intézett levele is benne lesz.

Havannai felkelők.

Budapest, decz. 24. (Saj. tud. táv.) Havannai táviratok nyomán jelentik Madridból, hogy Havanna egész környékén égnek a czukor-ültetvények. Az ültetvényeket nyilván felkelők gyujtották fel.

KÖZGAZDASAG.

Hegyközségi gyülés. A fugyi-vásárhelyi hegyközség választmánya holnap, vasárnap délután 2 órakor gyülést tart. Ez alkalommal kerülőt és levélhordót fogadnak fel.

Tisztujitó gyülés. A v.-velenczei mezőbirtokosság holnap, vasárnap d. e. 10 órakor, a v.-velenczei városházánál közgyülést tart. A gazdaközönség ez alkalommal választja meg uj tisztviselőit.

Kiütött a sertés vész. A gazdáknak a réme ismét fellépett Nagyváradon. Tegnap értesitették a rendőrséget, hogy a Szálka korcsma udvarán Benjámin János korcsmárosnak több sertése gyanus tünetek között megbetegedett. A rendőrség azonnal megjelent a helyszinén s az orvosi vizsgálat kideritette, hogy a sertések sertés vészben hullottak el. A rendőrség ennek következtében a zárlatot elrendelte.

A »polgári takarékpénztár részvénytársaság« mint a multkor már megirtuk, igen üdvös ujitást hozott be a hitel nyujtás terén t. i. hogy három évi időszakokra — heti viszszafizetésen alapuló-kölcsönt ad s mindaddig mig a kölcsön összeg arányához megállapittatott heti részlet pontosan fizetődik 3 éven belül sem a kölcsön visszafizetését sem arra törlesztést nem kiván. A kölcsönzés eme formája — mint értesülünk — a közönség körében nagy tetszéssel találkozott s daczára annak, hogy a takarékpénztár azt csak igen rövid ideje léptette életbe, már is jelentékeny azok száma, kik a fentebb emlitett igen könyü és czélszerü visszafizetési módozat mellett vettek kölcsönt, vagy régibb keletü kölcsöneiket eme formára változtassák át.

TŐZSDE.

— A »Tiszántúl« eredeti távirata. —

Gabonatőzsde.

Készáru buzában az irányzat szilárd volt.

Határidők.

Budapest, decz. 24.

Buza őszre	9.28
Buza tavaszra	11.88
Tengeri	5.39
» deczemberre	4.93
Rozs őszre	8.61
Zab őszre	6.36

Értéktőzsde.

Az irányzat szilárd.

Buadpest, decz. 24.

Osztrák hitel	351.50
Magyar hitel	379.50
Allamvasut	334.75
Déli vasut	89.25
Rimamurányi	244.85
Magyar jelzálog	271.50
Magyar leszámitoló	245.75
Villamos vasut	273.—
Salgótarjáni	600.—
Iparbank	101.25
Budapest közuti	386.75
Kereskedelmi bank	1444.—

Bécs, deczember 24.

Az irányzat szilárd.

Osztr. hitel	351.25
Magyar hitel	379.—
Allamvasut	334.25

Hivatalos árfolyamok

budapesti áru- és értéktőzsdén 1897. deczember 24-én.

Magyar aranyjáradék 4%	121.50
Magyar koronajáradék	99.50
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4½%	120.50
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2½%	100.50
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	120.50
Magyar földtehermentesitési kötvény 4%	97.25
Italmérési jog megváltási kötvény	101.—
Horvát-szlavon földtehermentesitési kötvény	97.25
Magyar nyeremény sorsjegy-kölcsön	153.—
Tizzaszabályozási és szegedi sorsjegy kölcsön	141.—
Osztrák járadék papirban	101.75
Osztrák járadék ezüstben	101.25
Osztrák járadék aranyban	121.75
Osztrák korona járadék	101.75
1860. osztrák államsorsjegyek	143.—
Osztrák magyar bankreszvény	940.—
Magyar hitelbank részvény	379.—
Osztrák hitelintézeti részvény	350.80
Páris vista	334.—
20 márkás arany	952.—
Német birodalmi márka	589.50
London vistc	120.—
Páris vista	47.60
20 márkás arany	1178

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

NYILTTÉR.

A Fonciére Pesti biztositó intézet tekintetes Főügynökségének

Nagyvárad.

E hó 4-én elhalálozott férjem életbiztositási kötvényét és a szükséges okmányokat én Önöknek csak e hó 19-ikén adtam át és azért, hogy ma már a biztositott összeget nekem kifizették, fogadják hálás köszönetemet.

Nem mulaszthatom el, ezen gyors és coulans eljárásukért elismerésemet ily uton is kifejezni és egyidejüleg a nagyközönségnek intézetüket a legjobban ajánlani.

Nagyvárad, 1897. deczember 24-én.

Mély tisztelettel:

özv. Bauma Vinczéné.

Richter-féle Horgony-Pain-Expeller Liniment. Capsici comp.

Ezen hirneves háziszer ellentállt az idő megpróbálásának, mert már több mint 27 év óta megbizható, **fájdalomcsillapitó bedörzsölésként alkalmaztatik köszvénynél, csuzná**l, **tagszaggatásnál** és **meghüléseknél** és az orvosok által bedörzsölésekre is mindig gyakrabban rendeltetik. A valódi Horgony-Pain-Expeller, gyakorta Horgony-Liniment elnevezés alatt, nem titkos szer, hanem **igazi népszerü háziszer,** melynek egy ház[illegible]ánkénti árban sem kellene hiányoznia. 40 kr., 70 kr. és 1 frt. ü[illegible] van; főraktár: **Török József** gyógyszertárában készül[illegible]nél **Budapesten.** Bevásárlás alkalmával ig[illegible]vatosak legyünk, mert több kisebbértékü u[illegible]t van forgalomban. **Ki nem akar megkár[illegible]i,** az minden egyes üveget „**Horgony**" vegyjegy és Richter czégjegyzés nélkül mint **nem valódit** utasitsa vissza.

RICHTER F. AD. és társa, cs. és kir. udvari szállitók, RUDOLSTADT.

Hirdetmény.

Az osztálysorsjegyek

megujitása a III. huzáshoz bezárólag **f. hó 28-ig** eszközlendő. Vételsorsjegyek kaphatók a huzás napjáig január 4-ig; egy egész sorsjegy ára a III. huzáshoz **32** frt,

egy fél sorsjegy . . . **16** frt,
egy negyed » . . . **8** frt,
egy nyolczad » . . . **4** frt.

Sorsjegyek kaphatók:

Biharmegyei Takarékpénztár Kossuth-utcza.

K. Frankl Mari Nagy Piacztér.

Weisz Ignáczné Kispiacztér, tőzsde.

Mihelfy Emil főutcza.

Főtörekvésünk lévén, hogy mélyen tisztelt vevőinknek csakis ***kitünő*** minőségü árukkal szolgálhassunk bátorkodunk a ***legjobb hirnévnek örvendő***

gróf Keglevich István utd.

czég, eddigelé ismert *. **. ***. ***Extra,*** és ****. cognacjain kivül, mint kiváló

különlegességet

Fine Champagne d' Hongrie

„V. S. O." jegyü (1882. évjárat) cognacját ***legmelegebben*** ajánlani.

Kiváló tisztelettel

Mihelfi és Kandel

285, 1—0. füszer nagykereskedés

Alapitva 1878.

Cs. és kir. osztrák-magyar és belga kir. szabadalom!

Kitüntetve Brüssel 1893,

aranyéremmel és diszokmánnyal!

Keleti-féle sérvkötő orvosi tekintélyek véleménye szerint a **legtökéletesebb** ezen nemben, nem csuszik, nem gyakorol kellemetlen benyomást és eltávolitja czélszerü szerkezeténél fogva az eddigi sérvkötők hiányait.

Keleti-féle gummi-sérvkötő idomitható pelottával, szarvasbőrvédővel és biztonsági övvel.

Árak: **egyoldalu . . . . 6 frt,** **kétoldalu . . . . 12 frt.**

Készülnek ezenkivül: mülábak, mükezek, egyenestartók (Hessing-féle rendszer), orthopädiai füzők, haskötők, göcsérharisnyák és mindenféle gummiáruk.

Megrendeléseket pontosan és discréten eszközöl

KELETI J.

orvosi-, sebészeti, mü- és kötszer-gyáros

BUDAPESTEN,

IV., Koronaherczeg-utcza 17.

Sebészeti müszergyár: **IV., Rostély-utcza 15.**

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Elsőrangu hazai gyártmány.

Főzcséplők

Pontos czim:

ELSŐ MAGYAR GAZDASÁGI GÉPGYAR

RÉSZVÉNY-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Magyarország legnagyobb és egyedüli

gazdasági gépgyára

mely a gazdálkodáshoz szükséges

összes

gazdasági gépeket gyártja.

Rendelések megtétele előtt kérjük minden szakbavágó kérdéssel bizalommal hozzánk fordulni.

335 7—12 **Részletes árjegyzékkel**

és szakszerü felvilágositással dijmentesen szolgálunk.

Borprések. Ekék. Vetőgépek. Szecskavágók. Morzsolók

Eladó ház.

A Sztaroveczky-utczán, **mely rendes kezelés mellett 8% hoz,**

1 két szobás és több kisebb lakással

szabad kézből eladó.

Értekezhetni **Ajtay Gyula** urral lehet,

Flegmann-czég, Zöldfa-utcza.

Nagyvárad város gazdasági ügyosztályától.

$\frac{746}{1897}$ g. szám.

Árlejtési hirdetmény.

Nagyvárad város tanácsának 22.735 és 22.736/897. szám alatt kelt határozata értelmében, az **1898. évi január hó 27-ik napján délelőtt 10 órakor** a városház tanács-termében megtartandó

nyilvános árlejtésen

a következő vállalati munkálatok fognak kiadatni.

a) Várad-Olaszi város részben egy »Toloncz-ház« és a hozzá tartozó börtön, istálló, tüzoltó-szerek és fáskamrák felépitési vállalati munkálata. Az épitkezésre előirányzott összeg 34.813 frt 32 kr.

b) Várad-Váralján egy »kisded-óvoda« épitési vállalati munkálat. Az épitkezésre előirányzott összeg 11.221 frt 45 kr.

A fenti vállalati munkálatok csakis egy-egy fővállalatnak adatnak ki.

Árlejteni szóval vagy irásbeli zárt ajánlat utján lehet.

Árlejtők kötelesek — tekintet nélkül az általuk megajánlott összegre — az *a)* pont alatti vállalati munkálatnál 1800 frt, a *b)* pont alatti vállalati munkálatnál pedig 600 forintot készpénzben, vagy óvadékképes értékpapirokban a városi pénztárba az árverést megelőzőleg letenni és az arról szóló nyugtát irásbeli zárt ajánlatukhoz mellékelni, illetve a szóbeli árlejtésnél az árverelő küldöttségi elnök kezeihez átadni.

Az 50 kros bélyeggel ellátott irásbeli zárt ajánlatok az árlejtés megkezdése előtt — **január hó 27-ik napjának délelőtt 10 órájáig** — adandók át az árverelő küldöttség elnökének, későbben érkezett ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

Ajánlattevők kötelesek ajánlataik megtétele, illetve beadása előtt a városi mérnöki hivatalban kitett épitési terveket és költségelőirányzatot, valamint a nyomtatott egység-árjegyzéket, és hozzája csatolt feltét-füzeteket, és az árlejtési feltételeket a hivatalos órák alatt megtekinteni, aláirni és zárt ajánlatukban világosan kijelenteni, hogy azokat megértették, és magukra nézve kötelezőknek elismerik.

Árlejtőt tett, illetve beadott ajánlata a leütéskor azonnal, Nagyvárad város közönségét azonban csakis a törvényhatósági bizottsági közgyülésnek jóváhagyó jogerős határozata után kötelezi.

Nagyvárad, 1897. deczember 21-én.

Papp János,
gazdasági tanácsos,
az árverelő küldöttség elnöke.

Butor kiárusitás!

Van szerencsém a n. é. közönség b. tudomására hozni, hogy nagyváradi fiók üzletem feloszlatom, ennél fogva a raktáron levő összes

BUTOROKAT

saját áron alul a meddig a készlet tart kiárusitom.

tisztelettel

Killer Ede,
butorgyáros, cs. és kir. udvari szállító.

A leghatásosabb HÁZISZER, mely az emésztést szabályozza, rendes vérkeringést eredményez, a vérnek beteges alkatrészeit eltávolitja (az egészség fentartásának első feltétele) ugy leggyorsabban eltávolit minden gyomorbajt u. m.: **étvágytalanság, savanyu felböfögés, felfuvódás, hányás, has s gyomorfájás, gyomorgörcs, gyomortulterhelés, elnyálkásodás, aranyér, nőibajok** s bélbajokat

Dr. Rosa életbalzsama

E szer felfrissiti, gyorsitja az *emésztés tevékenységét, egészséges tiszta vért* ad s mint ilyen biztos elterjedt s **elismert népszerű háziszer.**

Egy üveg 50 kr. Dupla adag 1 frt. Postával 20 krral több.

Mindennemű gyuladás seb és daganat ellen több ezer köszönőirat által biztos hatásnak elismert szer: Biztos sikerrel alkalmazható gyuladásoknál, tejrekedésnél és emlőkeményedésnél a gyermekválasztásnál: kelevényeknél, vérdaganatnál, genyedésnél, pokolvarnál, körömdaganatnál, kézen vagy lábon előforduló körömméreg ellen, keményedéseknél, daganatoknál, mirigydaganatoknál, elzsirosodásnál stb. Minden gyuladás, daganat keményedés a legrövidebb idő alatt meggyógyittatik; ha azonban genyedés áll be, akkor a daganat legrövidebb idő alatt fájdalom nélkül kiszivatik és meggyógyittatik, a

PRÁGAI HÁZIKENŐCS

A gyógyulás fájdalomnélküli s a kenőcs hüsitő hatással van

Egy adag 25 kr és 35 kr. Postával 6 krral több.

Fragner B. gyógytárából. Prága 203—III.

ÓVÁS! Csak az eredeti FRAGNER B. prágai készitményeket kérjük s jól vigyázzunk a csomagolásra, melyeken a jobbról balról lerajzolt védjegyeket megfigyeljük. Mert csakis az a valódi *Rosa-féle balzsam* a melyen a gömbölyü védjegy s az a valódi *prágai házikenőcs*, a melyen a háromszögletü védjegy feltalálható.

A ki engem bármifele hamisitásra rávezet, díjazásban részesül.

Sok ezer köszönőlevél megtekinthető.

Raktár Budapesten: **Török J. Egger A. gyógyszerészeknél; Thallmayer és Seitz és Kochmeister utódainál.**

A készitő főraktára: FRAGNER B. gyógyszertárában a »Fekete Sashoz« Prága, Ecse der Ppornergasse Nr. 293.

Minden megrendelés postafordulattal megküldetik.

BELÉPÉSI FELHIVÁS!

A »POLGÁRI TAKARÉK- ÉS SEGÉLY-SZÖVETKEZET«

348 5—15

III-ik ÉVTÁRSULATÁBA.

A *„Polgári takarék- és segély-szövetkezet“* módositott alapszabályai szerint 1898. január 1-én uj évtársulatot nyit, mely 156 héten át, vagyis 1900. év végéig tart. Mindenki tetszés szerinti számban jegyezhet üzletrészeket ***s minden üzletrész után hetenként 10 kr (20 fillér) fizetendő.*** A három év eltelte után az évtársulat feloszlik s az összes jövedelem a résztvevők között felosztatik és mindenki megkapja a befizetett tőkét a felmerült haszonnal együtt.

A szövetkezet czélja a takarékosságot előmozditani és önsegélyt nyujtani, amennyiben minden tag heti betétei által önmagának tőkét gyüjt, mely a heti részletekben való befizetések daczára is a takarékpénztári kamatozásnál magasabb nyeremény osztalékot hoz és mert minden tag az általa befizetett összeg $\frac{4}{5}$ részét 6%-os kamatláb mellett minden előleges bejelentés nélkül kölcsönkép felveheti.

Vidéki tagok belépésének és a heti fizetések bérmentes teljesitésének megkönnyitése czéljából a szövetkezet a póstatakarékpénztárnál számlát nyittatott.

A szövetkezetben való belépés alkalmával üzletrészekint 5 kr beiratási dij fizetendő s egy heti réslet lefizetése után már mindenki megkapja saját nevére irt könyvecskéjét.

Szövetkezetünk jelenlegi tisztelt tagjait valamint mindazokat, kik az 1898. január 3-tól kezdődő 3-ik cziklusnak tagjai óhajtanak lenni felkérjük, hogy a szövetkezet üzlethelyiségében (Szent László-tér, Kovács-féle ház) **mielőbb** beiratkozni sziveskedjenek.

Nagyvárad, 1897. november hó.

A »Polgári takarék- és segélyszövetkezet«
igazgatósága.

A III-ik évtársulat befizetési napjai

hétfő délután 3—5-ig,
csütörtök délután 3—5-ig.

A szövetkezetnek eddig több mint 1100 tagja van, mintegy 20,000 üzletrészszel.

Tulhalmozott raktár miatt január 20-áig 25%-kal olcsóbb.

NÁDOR L. és TÁRSA czégnél

czipő és uridivat áruház

Nagyvárad, Zöldfa-utcza.

Legnagyobb választék férfidivat czikkekben u. m.

legujabb divatu

KALAPOK

minden szin és alakban

legjutányosabb áron.

Továbbá

férfi, női és gyermek-czipőkben legnagyobb raktár.

FEHÉRNEMÜEK,

KESZTYÜK, NYAKKENDŐK,

SZAPPAN, ILLATSZER

s minden e szakmába vágó czikkek

dus választékban

s bámulatos olcsó áron kaphatók.

Telephon összeköttetés.

Nyomatott laptulajdonos: Szent-László nyomda-reszvénytarsasagnal Nagyvaradon.

Karácsonyi melléklet.

Karácsonyi ajándékok.

Még a hitetlen is, — ki hivalkodva ismer el egy gorilla- vagy csimpanz-párt ősszülőinek, — belátja azt, hogy az ajándékozás tisztán emberi cselekmény. Vannak állatok, melyek több emberi tulajdonságot tudnak kifejteni, mint a hüséget, a háladatosságot, tanulékonyságot stb., de azt még senki sem látta, hogy egyik állat a másikat valami ajándékfélével tisztelte volna meg.

Az emberi genius, a részvét, a szivjóság, a szeretet hozta létre az ajándékokat. Az ember a Teremtőnek annyi ajándékát élvezi. Csoda-e, ha élénken él benne a vágy, hogy ő is megossza javait embertársaival? Ez olyan természetes érzés az ember viszonyai között, hogy meg van még a müveletlen, vad emberben, sőt a romlott lelküben is; nem egyszer hallottunk az utonálló rablóról, hogy a rablott jószágból ajándékokat osztogat.

Az ember javainak fölöslegéből juttatni óhajt a kevésbé jómódunak, a szükölködőnek: itt az irgalom, a részvét szüli az ajándékokat.

Az ember bánatot akar oszlatni, örömöt fakasztani: itt a szeretet szüli az ajándékokat.

Az ember kiválóbb tett, vagy nagyszerü tehetség fölött érzett lelkesedésének óhajt érzékelhető alakban kifejezést adni: itt a tisztelet, az elragadtatás szüli az ajándékokat.

Vannak azután kevésbbé nemes indokai az ajándékozásnak: a stréberség, a megvesztegetés, versenygés, feltünési vágy stb. De ez nem von le semmit magának az ajándékozásnak fenségéből, éppen ugy mint nem von le a nap ragyogásából, hogy a földön szerte életet fakaszt, bár sokszor mégis halált okoz; vagy a felhő jótékonyságából, hogy virulást, áldást önt bár a földre, de sokszor vészt hozó áradatot is.

Az első ajándék bizonyosan akkor született, mikor az ember öntudata. Már az ó testamentom sokféle ajándékot emleget. Az ó-kor rege világa meg éppen sokféle ajándék emlékét őrzi. Igaz, hogy akad közte Eris almája, meg faló is. De hát ma is megtörténik, hogy ajándék miatt olyanféle viszály kerekedik, mint ama bizonyos alma nyomán. Aztán ma is elmondhatjuk némely ajándék vétele után, mint a trójaiak, hogy »Timeo Danaos dona ferentes«.

Az emberiség előrehaladottabb korában is sokszor szerepelnek az ajándékok. Árpád apánk is ajándékával eszközölte ki Zalánnal az uj haza első talpalatnyi földjét. Keletet és Nyugatot századokig a kölcsönös ajándékozgatás tartja összhangban. Keletnek kincsei vakitják nyugatot. Nyugatnak előrehaladott mestersége tekintélyt szerez Keleten. Legválságosabb időkben ajándékokkal kérlelik egymást fejedelmek, zsarnokok s ajándékok nélkül sokszor lángba borult volna Európa. Van aztán arra is eset, hogy az ajándék hoz országos veszedelmet, például Maria Antoniette nyakéke.

Ma is sok nevezetes ajándékot őriznek a kincstárak, múzeumok, egyesek és testületek. Ilyen nevezetes és nagyhatásu ajándék nálunk a Széchenyi arany serlege. Évtizedek óta ünnepli az országos nemzeti kaszinó ezt az ajándékot és mennyi nemes, nagy eszmét segitett már az szárnyra, mennyi hazafias mozgalomnak lett forrásává!

És az emberiség mai életében is nagy szerepet játszanak az ajándékok. Maga magyar népünk közmondásos vendégszeretete mellett, (mely tulajdonképen szintén ajándékozása az ételek, italok s élvezeteknek), nagyban gyakorolja az ajándékozást, főleg kiválóbb alkalmakkor. Az ajándék hoz szerencsét az ujszülöttnek, boldogságot az arának és ajándék által váltja meg a gazda sokszor cselédjei (gyermekei), sőt állatai egészségét is. Fönn a havasok között elfogják a pásztorok az arra járó vándort s bőségesen megajándékozzák mindenféle tejtermékkel. Vészt hozna a nyájra, ha az arramenő az ajándékban nem részesülne.

Azonban nemcsak a mi földrészünkön, de talán az egész világon semmiféle ajándék nincs annyira felkarolva, mint a karácsonyi ajándék.

Az évnek legrövidebb, legsötétebb napjaiban a deczemberiekben egy eszme világit, egy eszme foglalkoztatja a kedélyeket: a karácsony. Egy gond, egy gondolat tölti be az agyat, a szivet: a karácsonyi ajándék. Az emberiség aprajanagyját édes várakozásba ejti a karácsonyfa.

Igen, ez a legideálisabb, a legköltőibb karácsonyi ajándék: a karácsonyfa. Ez a bűvös-bájos fa, mely gyökér nélkül él, virág nélkül virágzik, napfény nélkül csillog a sötét éjszakában.

És nekem ugy tetszik, hogy ezzel a legkarácsonyibb ajándékkal ujabb időben igazságtalanság történt. Régente ő volt a karácsonyi ajándékok királya, ma csak háttért szolgáltat azokhoz. Nyert, igaz, külső fényben, de vesztett fenségéből.

Ma nagyon is diszes a karácsonyfa. Üvegből, fémekből, celluloséból, kaucsokból s ezer más uj gyártmányu anyagból készült csillogónál csillogóbb holmi ragyog rajta, zöldje nem is látszik, bár ágai nem görnyedeznek ugy a diszes bonbonierekben pompázó könnyü, művészi kivitelü czukorkészitmények alatt, mint a régi karácsonyfa ágai a házi készitésü czukorsutemény, gyümölcs s más egészséges csemege sulya alatt.

Bámulatos, mit a karácsonyfa diszek terén ma a müipar s üzleti találékonyság létrehoz. A pompázásnak, az érzékekre ható csillogásnak szolgáló czifraságok előállitásában óriási a termelés s mintha ezzel nőnének a vágyak vagy szükségletek, lázas forgalom, kereskedelem nyilatkozik körükben a karácsonyi ajándékok előkészitésének szakában.

Mégis ugy tetszik, hogy azelőtt, mikor a család felnőttebb tagjai összeültek s hosszu téli estéken ragasztgatták szines papirosból a karácsonyfa lánczait, aranyozták az almát, diót fáradságos munkával, de ezer kedves reménynyel, sejtelemmel készitették elő a karácsonyfát: több volt az áhitatos karácsonyi hangulat.

Ma mindent készen lehet kapni, bámulatos szép dolgokat. Csak addig van gondunk, mig beszerezzük, aztán rövid idő alatt készen áll a karácsonyfa teljes diszben. S mégis: gondunk több vele, örömünk kevesebb.

A haladást nem lehet kárhoztatni semmi téren, de tekintve, hogy a müipar ezen haladása gondokat támasztott, fényüzést keltett a karácsonyfa szentelt környékén, hogy leszoritotta róla a szerető kezek munkáját; nem is kelthet ugy igazi karácsonyi hangulattal valami nagy lelkesedést. Sőt nemzetgazdasági szempontból sem lelkesithet a karácsonyfa diszek terén tett óriási haladás. Mert hisz' azelőtt a

---

A „TISZÁNTÚL" TARCZAJA.

Szent Margit asszony.

— A Koczán-dijjal jutalmazott dráma. —

Irta: **Váradi Antal.**

HARMADIK FELVONÁSÁBÓL.

(Szin: A nyulak szigete, hársak, alattuk kőpad. Jobbról a fél szinen a klastrom, melynek templom-portáléja a közönséggel szemben van. Őszi tájkép. A háttér sárguló levelü, szálas fáin át, a baloldali nyilt szinen kilátás a Dunára, az erdős partokra; a függöny felgördültével hajnalodik.)

NEGYEDIK JELENET.

Margit, Bernát szerzetes, apácza, apród.

Margit.

(Kisérőnőjére támaszkodik, kis apródja feketében, kezét fogja s szivéhez szoritja. Igy vezetik a hársak alatti kőpadig. Eleinte áll, csak később ül le bágyadtan.)

A hársak elszállt illatlelkét érzem . . .
Tavasz van, azt hiszem, ott túl a bérczen
S a lanyha szellő vigan hordja át
Friss violáknak üde illatát . . .
Ez a verőfény meggyógyit, kibékit . . .
Megnyilni látom a menny messzeségit.
S a rajta uszó fehér gomolyok
Mindegyike egy kép, mely mosolyog . . .
Ide . . . ide . . . (Leül.) A lábamhoz kicsinykém . . .

(Apród lábához ül, fejét a padra hajtva.)

Te menj, — ha még találsz a partok mentén
Egy kései virágot, — hozd el kérlek.

(Kisérőnő meghajlással el.)

S te mintaképe áldott, hü tesvérnek,
Egy harmatcseppnyi kis vigasztalást! . . .
Itt, itt vagy, — már mosolygok, — ime, lásd!

(Bernát mély megindulással közeleg.)

Ma bánatos vagy? Értem aggódol tán?

Bernát.

Aggódom, tépelődöm hiú voltán
Az emberi erőnek, büszkeségnek . . .

Margit.

A szemeid oly benső tüzzel égnek, . .

(Bernát kitekint, a merre Edömér s Abigail távoztak mintha félne hirtelen visszatérésüktől.)

Vársz valakit? Vagy félsz valakitől?

(Bernát tagadólag int, zavarát leplezve.)

Mulandó minden . . . Ez a hárs kidől,
Ez a klastrom leomlik egykoron,
S a porba omlott, korhadt galyakon
Talán ngy uj hárs, unokája ébred,
Illattal balzsamozza majd a léget
S jövendő századok költője tán
Szent ihletést merit friss illatán.

Bernát.

Jövendő századok! . . .

Margit.

Igaz . . . Igaz . . .
De néha csak jövendőnk a vigasz, —
Mikor a multunk: kétségbeesés . . .

Bernát.

Királykisasszony!

Margit.

Ó . . . az ébredés
Borzasztó néha . . . lásd . . . szép álmaim
Egekbe visznek . . . Elalszik a kin,
Szunnyad a gyötrelem, — az éjszakának
Szörnyü gyötrelme, a mely ujra támad
Mindegyik istenáldott estelen.
Mikor Edömér árnva megjelen
S szerelmi eskü, kábulatos óra
Változik által véres virradóra, —
Mikor az erkélyen betör a láng,

(Növekvő, rezgésszerü rémüléssel.)

S egy vérező ősz ember tör be ránk,
És apa-átok hörög ajkain,
Mig gyilkolás és vér foly odakinn —
Apám . . . a haldokló Kuthen . . . a szörnyü éjjel,
Az utczán kún halottak szerteszéjjel,
A palotában átok és halál, —
A város lángban — s atyám ottan áll.
Láng egyfelől, vér másfelől megfesti,
Elhagyja minden! . . . Edömér! (illetődve) ne vesd ki
Szivedből képemet, (elhaló hangon, fejét karjára hajtva) én mit se tudtam.

karácsonyfa diszitését a nagyobb gyermekek meg öregek végezték, kiket ez a foglalkozás nem vont el egyéb munkától, ma pedig temérdek gép és munkaerő-pazarlás folyik e téren, melyet hasznosabb munkára lehetne forditani.

Ennek daczára a karácsonyfa-gondok ma is a legkedvesebb gondok. Melyik szülő tudná elmulasztani, hogy a szent estén kicsinyei arczára a boldogságot varázsolja?

Csakhogy mai nap nagyobb gondot okoz az, hogy a karácsonyfa alatt egész ajándék-kiállitást kell rendezni. A nyugtalanul várakozó kicsinyekkel bevonulnak a karácsonyfához a nagyok is: rokonok, ismerősök, cselédek s kiki megtalálja ott a maga ajándékát. Ez bizony egy kis profanizálás; vásár a templomban. A nagyok el vannak magukkal foglalva, mellőzik a kicsinyeket s elfeledik élvezni s osztani az azok arczán tündöklő tiszta örömöt. A nagyok ajándékai közt aztán akadt nem egy izléstelen frivol, de uj tárgy is, mely fölött azonnal megindul az elmeskedés, sokszor megindul a vita s kritika is még ott a karácsonyfa alatt az ajándékok felett s kész az ünnepi hangulat.

Hiába, tisztább, igazibb a kicsinyek öröme s övék legyen a karácsonyeste.

És nem csupán ezen kegyeletes okból kellene visszaadni a karácsonyfát a gyermekeknek, kellene visszahelyezni a karácsonyfát méltóságába.

Czélszerü volna az anyagi okokból is.

A nagyoknak szánt ajándékok sok gondot, költséget okoznak. A nagyok vágyait nem oly könnyü betölteni. Csak kieszelni is mily nehéz, hogy kinek mi jusson, hát még megszerezni! S e tekintetben a verseny áttör már minden korlátot.

El kell ismerni, hogy a karácsonyi ajándékok terén beállt verseny föllenditőleg hat iparra, kereskedelemre. Utczáink a karácsonyi ünnepek előtt megélénkülnek, zakatolnak a gépek, csomagolnak, kalapálnak, társzekerek zakatolnak az üzletek előtt, hordják a megrendelt vagy vett árut kocsin és gyalog. Tele munkával minden kéz. Kereskedőink pedig mesterségesen is fokozni tudják a forgalmat. Végkiárusitást rendeznek (utolsót és legutolsót), leszállitott áru, alkalmi vételt, karácsonyi kiállitást stb. stb.

Aztán, ha a vevőnek megtetszik valami, de már kifogyott pénzéből, biztatják, hogy csak vegye meg bátran, a pénz most legkevesebb, majd kifizeti s mert ily jó az alkalom, meg aztán mindenki örömöt akar okozni övéinek, hát kel a portéka szörnyen.

Helyesen is van; aki csak teheti, költsön. Örüljön az emberiség, lendüljön az ipar, kereskedés. És ha egy milliomos 10.000 frtos bölcsőt vesz gyermekeinek, ő azt jól teszi s teheti. De ha egy 800 frtos hivatalnok 20 frtos kalapot vesz a feleségének, karácsonyi ajándékba, akár van rá pénze, akár nincs: az már nem jól teszi, az pazarol.

És hány ily pazarlást okoz a karácsonyi ajándék. Hisz' oly jól esik az ismerősöknek is örömet okozni, aztán készpénz sem kell, van hitel. Hát megszerezzük az örömet és sokszor hónapokig nyögjük. De a karácsonyi ajándékot viszonozni is kell; a viszonzásra kötelezett talán ugyanolyan anyagi viszonyok közt sinlődik. Igy inditjuk hasonló pazarlásra embertársunkat is. Igy lesz lavina a karácsonyi ajándék.

Kereskedőink pedig panaszkodnak, hogy a fizetetlen számlák fölhalmozódnak s nem lehet őket behajtani. De hát sokszor ők az okai, kinálják a hitelt. S amilyen fontos a hitel a tulajdonképeni üzleti világban, olyan veszedelmes az a vásárló közönséggel szemben. Lehetetlenné teszi a takarékosságot, elősegiti a pazarlást. Már pedig a pazarlás veszteség egy nemzetre, egy társadalomra és szerencsétlenséget hoz a családokra.

Ha támadna nálunk egy Savonarola, ki lángoló ékesszólással ecsetelné a karácsonyi pazarlás veszedelmeit s a közönség áthatva szavainak erejétől, halomra hordaná a nagy piaczon a karácsonyi ajándékokat, a hiuság és fényüzés tárgyait, csecsebecsét; aztán fölgyujtaná s a fölcsapó láng világánál esküvel igérné, mint valamikor a római nép, hogy karácsonyi ajándékra többé nem pazarol: akkor kereskedőink a fizetetlen számlák daczára is máglyahalálra vinnék a takarékosság apostolát, mint valaha az igazi Savonarolát a flórenczi selyemgyárosok és ékszerészek.

De mert előre ki van rá mondva a máglyahalál: Savonaróla nem fog támadni . . . s mindenki bátran örvendhet a karácsonyi ajándéknak.

Özv Személy Kálmánné.

Vigasztalás.*

Ötvenkétévi szolgálat után nyugdijt kapott az iskolamester; egy negyedrészt az uj tanitó fizetéséből, a kinek száz véka csős tengerit és hatvan kereszt szemetet adott a hivők serege.

A tavalyi nagy télen, midőn az uraság kegyéből száraz ágat ment gyüjteni az erdőbe, elfagytak a lábai. De ha széken ülve is — még mindig megtudta a kisebb harangot huzni s igy az anyjuk, aki vakon sinylődik és betegen évek óta, nem látott nagy szükséget . . . A gazdagok nem sejtik, hogy milyen kevéssel éri be az ember, mikor nincsen több.

De elkövetkeztek a rosz napok.

A szegény iskolamestert gutaütéssel látogatta meg az Isten. Ezentúl egyik karját nem birta. Félkézre pedig még a kis harang is igen nehéz volt. Megpróbálta kétszer, háromszor; de nem sikerült.

A kis csupor üresen maradt.

Egyszer a szomszéd bérese szekeret kent s mikor a tengely jól át zsirosodott, eldopta a megmaradt hájat. Az öreg iskolamester átszóllott a palánkon:

— Add nekem!

— Csak nem akar rántást keverni vele! — röhögött hetykén a béres és átdobta a hulladékot.

— Az is meglehet . . . megpróbálom . . . talán csak föltudok mászni . . . motyogott magában a szelid öreg.

Azután neki indult a toronynak Fáradságos, hosszu és kétes ut volt az, a meredek és sötét lépcsőkön. Végre feljutott. A harangláb hoz vánszorgott; megkente a harang tengelyét és perselyét s lihegve és reménykedve csoszogott lefelé.

Most már tán könnyebben jár!

Jött a vecsernye ideje. Az öreg oda czammogott a csüngő kötélhez. Előbb imádkozott. Azután eldudolta a XC-ik zsoltárt: »Te benned biztunk eleitől fogva.« . . . Ekkor megfogta a kötelet. Keze reszketett. Egy jó asszony tegnap még hozott egy tányér aludt-tejet a szegény anyjuknak, de még ma semmit sem evett. Ha legalább burgonya volna és tüz, ami mellett meg lehessen főzni!

Megint imádkozik. Az imádság erőt ad.

Ekkor meghuzta a harang kötelét s aztán visszabocsájtja . . . Most pedig hallgatózik. Szól-e a harang? Két nyomorult élet függ ettől a hangtól.

Azonban csend van mindenfelé. A templom szörnyü csendje, mikor az Isten nem ad választ a könyörgőnek. Rémesebb ez a sir csendjénél.

A kinos próbát ismétli. Kétségbeesve rángatja a harang kötelét. Megint csak az a rémes csend. A füléhez kap, talán megsüketült? Reménykedve néz föl a torony ablakába. Hátha mozog, hátha szól a harang s ő csak megsüketült.

De a kis harang nem mozdult.

Tántorogva indul haza a boldogtalan ember. Otthon igy szól hozzá a vak asszony: »Hoztál egy kis tejet, édes öregem?«

A vén iskolamester ugy érezte, mintha szive dobogása meg akarna állni. Nehezére esett ez a pár szó;

* Mutatvány Bartha Miklósnak a »Magyarország« kiadásában megjelenő »Hangulatok« czimü művéből.

Bernát.

Ó, csillapulj, könyörgök!

Margit.

. . . És aludtam
Sokáig, hosszan, mélyen . . . ég az ország,
Vad ellen vaspatkói megtapossák
Földjét és várainkat . . . a király
Koldus gyanánt ország határin áll —
S én meghalok a vérező világnak.
E szörnyü emlékek szivembe vágnak
S én felöltőm az élő szemfedőt . . .

Bernát.

Felejtsd e képet . . . inkább a jövőt.

Margit.

(Mély sóhajtással fejét fölemeli.)

Igaz . . . igaz . . . inkább az álomélet,
A melynek egy sugára (szivére mutatva) ide téved,
S enyhiti meg nem gyógyuló sebem,
Melynek nincs orvossága idelenn.

Bernát.

Álmod tehát megint a mennybe vitt?

Margit.

Ó, hallgasd, hallgasd álmom képeit:

(Lassan fölemelkedik, látományszerüleg.)

Kiléptem . . . és az őszi fény helyén
Tavaszi ragyogást találtam én.
Elém borult a föld minden virága,
Minden, mi benne szép, mi benne drága —
S én lehajoltam, hogy szakitsak . . . s ime
Perzselten áll a mezők virághime,
S a mihez nyulok — holtra hervadoz.
És őszi sárgulást szél szárnya hoz,
S peregni kezdenek a levelek
S az erdők, galyak törzsek is velük.
S mikor minden elhervadt körülöttem,
Az égbolt is megsápadott fölöttem.
S halványodni kezdtek a csillagok,
Mint óriás virágok, mind ragyog
S mind hervad . . . hullnak csillaglevelek,
Sugárszirmok a földi lomb helyett.
S a mint lehervadt mind az égi bolt,
Melynek csillagvirágu fája volt, —
Elétünt rajta tul a szép mennyország . . .
Örök tavasz hazája, hol nem fosztják
Le jeges szellők még a szirmokat,
S mely engem is magába befogad —
S ezüst virágok gyémántharmatában
Szikrázott minden . . . s olyan édes-lágyan
Lebegtem a virágágyak között . . .
Hol üdvezültek serge öltözött
Egy-egy virágba — s mindenik virágban
Egy szerető szivet remegni láttam,
A melynek párja is ott reszketett . . .
S irigyeltem a viráglelkeket,
A melyek az üdvösség napsugárán
Boldog örömben ringatóztak, várván
Az örökélet minden üdvösségét,
A melynek semmi sem szakitja végét.
. . . Csak én voltam a fenn bolyongó árva,
Testvér-virágom nyilására várva,
A mely nem jött, nem fejlett és nem élt —
Az üdvösségben az egyetlen voltam,
Kinek fájdalma soha meg nem holtan
Jövendő boldogságot nem remélt . . .

Bernát.

. . . Várd el . . . várd el ez álom folytatását,
Hogy lezárt szemeid végre lássák
Testvér-virágod nyiló égi kelyhét,
Hol szenvedésid vigaszuk megleljék —
Ó várd el . . . várd . . .

(Kifelé tekint.)

S ha van bocsánat itt lenn,
Van feledés: hiszem: meghallgat Isten
És egyesit . . . egy pillanatra tán —
Az légyen szent vigaszod ezután,
Hogy lelked, menten minden kin sulyától,
Érezve, hogy nincs senki, a ki vádol —
Megenyhülhessen . . .

Margit (hirtelen eszmél.)

Te várasz valakit? —

Bernát.

Nem, nem, csak álom . . . képzelem . . . a hit —
Jövő . . .

Margit.

Nem . . . nem . . . Tekinteted elárul —
Ezt . . . ezt ismertem én föl, ragyogásul
Borus szemedben... tudtam!... Itt van? Eljött?

— A harangozó tehene elrugott. . . . De azért ne busulj!

Vigasztalásul még hozzá tette: »Hiszen mindnyájan meghalunk.«

II. Rákóczy György egyik oklevele.

Ha tiszántuli ember a fölvidéket meglátogatja, s annak természeti és művészeti kincseiben gyönyörködik, önkényt feltámad benne a lokálpátriótizmus sugallta irigység, meggondolva azt, hogy mig a fölvidéket előnyös helyzete a pusztulástól nagyrészt megmentette: addig az alföldön csaknem mindent megemésztett az idő vasfoga, vagy inkább a barbarizmus, s alig hagyta meg mohácsi vész előtti kulturánknak néhány gyér nyomát. De kivált mi, váradiak sirathatjuk páratlan régi dicsőségünknek teljes pusztultát; másrészt éppen ugy tekintjük a gondviselés egészen rendkivüli kegyelméből nekünk jutott gazdag muzeumunkat, mint némi kárpótlást a kegyetlen pusztitásért; s ha máshol a régmult idők emlékein történelmi érzék fejlesztéséhez nagy mértékben hozzájárulnak, nálunk ezt a muzeum gyüjteményei fogják eszközölni, mihelyt a közönség, a müvelt és tudományos közönség melegebb érdeklődése fordul feléje.

A jövő év tavaszán ujra megnyitandó muzeumban már egy kis oklevélgyüjteményt is fog láthatni az érdeklődő látogató, megboldogult Ipolyi püspök oklevél-gyüjteményének szebb, müvészibb darabjait. Ez oklevelek nagyrésze még nincs közzétéve, de eunek is el fog jönni az ideje; ez alkalommal mi a kevés számu magyar oklevelek egyikét közöljük, mely tárgyánál fogva is, de meg nyelvénél fogva főképen, sok érdekes és tanulságos dolgot tartalmaz. II. Rákóczy György fejedelem egy oklevele ez, ki itt Váradon fejezte be rövid, de kalandokban, a sors viszontagságaiban gazdag életét. Az ifju fejedelem, kinek ereje s bölcsesége nem állott aránybau ambiczióival, merészségével nem kevesebbet akart, mint Lengyelország koronáját s teljes függetlenséget a töröktől, melyet nálánál sokkal hatalmasabb elődjei sem érhettek el. A lengyelországi kudarcz után a törökkel gyült meg a baja s a budai basával Gyalu és Fenes között vivott ütközetében kapott sebek következtében halt meg 1660-ban. A közönség figyelme a Rákócziak ez lkarusa felé fordult nemrég, midőn t. i. II. Miklós czár az ezredévi ünnepségek alkalmával a Nemzeti Muzeumnak ajándékozta a merész fejedelem kardját.

A mi oklevelünk persze nem valami nevezetes eseményt örökit meg; inkább az erdélyi anyagi müveltség, no meg a közigazgatás viszonyaira vet világot. Kiváltság levél ez a Sepsi Székben vitézlő székelyek számára, kiket a fejedelem tisztjei némely eddigi törvényes szokásaikban megsértettek. Egyébiránt maga a nagyrészt magyar oklevél szövege oly világos, hogy kommentárra nem szorül. Az oklevél vastag papirra van irva, pompás tintával, csinos irással, nem mindig következetes ortographiával. Az oklevél végén balról a fejedelem nagy vonásu aláirása; jobbról a kanczelláré. Középen két papiros közé nyomott pecsét-czimer, az Erdély czimerébe illesztett Rákóczy-czimer: Hármas dombon aranykerék; fölötte kardos, koronás sas. A renaissance cartouche-os czimer felett herczegi korona. Az oklevél szövege a következő:

Georgius Rakoczy Dei gratia Princeps Transylvaniae partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes. Fidelibus nostris generosis Thomae Bassa de Zabola Capitaneo et Paulo Beldi de Uzon Judici Regis, Trium Sedium Siculicalium Sepsi, Kezdi, et Orbai Supremis; item Egregiis et Nobilibus Agilibus Vice Judici Regio, caetcrisque Juratis Assessoribus et Notariis cunctis etiam aliis, quorum interest modernis scilicet et futuris quocunque pro quovis tempore constituendis officialibus dictae Sedis Siculicalis Sepsi praesentium notitiam habituris, nobis dilectis, Salutem et gratiam nostram. Sepsi Székben Rhettyi vitezlő Nemes, Lófü, Drabant és több közönségéz renden levő híveink, talalván meg minkeöt, alazatosan adak ertesünkre, hogy falujoknak regi keözönseges szokot törvények és rendtartasok volt az, hogy valakik közzülleök az szokas szerint rendél. mikor rea került az sor, az falu őrizest elmulatta, vagy falujokban levő saroshellyeken, határokon tevő töltésekbén, gatokban valami fogyatkozasok estenek, annak megh nem csinalasaért magok buntettek megh illendőkippen az falubeliek egymást mindazonaltal eddig való Tiszthiveink kivallképpen Sepsi Szeki Vice Kiraly Birak nemely emberek vadolasokra, vagy instantiajokra mind az falu őrizesnék elmulatasaért, mind pediglen hidakon saros hellyéken gatokban. töltésekben való fogyatkozásokért, vagy megh nem csinalasaert mindgyarast Falusbirájoknak tizenket forintigh vitettek el marhajokat es ugy dultak megh őkett egynéhány uttal eszténdőt altal; kiknek ebbeli megbantodott allapattyokban kegyelmös oltalommal es könnyebbseggél akarvan lennünk, őket kivalkeppén való fejedelmi kegyelmös protectionk es gondviselesünk alé vöttük ez levelünk altal és kegyelmesen annuallunk annak hogy falujuk Rigi usussa es törvénye ez arant is megtartatvan, ennekutanna affele dolgokban nem az Tisztek hanem eleitől fogva való ususok szerint maguk böntelhessek megh falujokbeli fogyatkozast tevő hiveinkét illendőkeppen. Parancsollyuk annakkaert kegyelmöser es igen serio fen mégvét mostani és következendő Tisztviselő hiveinknek, de kivalkeppen Vice Kiralybiraknak ebbeli kegyelmös annuentiankat igy értvén megvét hiveinkhez lenni, tarcsak ahoz magokat, es a modo in postérum, uti praemissum est ez kegyelmes Annuentiank ellen megvét Rhettyi hiveinket falu nem őrizesiert, határokban lévő hidakon, falubeli Saroshellyeken töltesékben, gatokban való fogyatkozasokert, vagy meg nem csinalasaerl, őket birsagolni, vagy eddig való szokas szerint megdulni, vagy azert szemelyekben vagy valami javokban mégbantani vagy karositani semmi lött uton modon ne mereszelljek, sub gravi animadversione nostra, hanem efféle dolgokban az fogyatkozast tevő embereket az falubeliek büntetéset engedten, azonkivül meg ne haborgassa őket hüsegtek. Secus nullo modo facturi. Praesentibus perlectis exhibendum restitntis. Datum in Civitate nostra Alba Julia díé quarta mensis Maii, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo quinquagesimo sesto.

* *Kelt Gyulafehérváron, 1656 május 4-én.*

Bernát.

Ha tán . . . de nem . . .

Margit.

Elég erős vagyok . . .

Bernát.

De gyönge tested . . .

Margit.

Az . . . leroskadok . . .

Bernát.

Nos látod, látod — (kifelé tekint.)

Margit.

Semmi . . . vége már.

Hol van? —

Bernát.

(Int az apródnak, az balfelé siet.)

Légy türelemmel, légy erős. —

Margit.

E lépés . . . ez a hang . . . ez ismerős. —

(Hallgatózik: Künn: Margit! Margit!)

Ez ő . . . ez ő . . . van hát Istennél irgalom!

(Örömében felsirva, félig kaczagva a besiető Edömér karjaiba veti magát; Edömér komoran mély megindulással tartja karjaiban. Abigail meghatva, elfordul, Bernát támogatja a roskadót, majd a padhoz vezetik.)

Ó . . . Edömér . . . én égi angyalom,
Megváltó Istenem . . . ő visszatér!

Mennyből az angyal . . .

Irta: **Radványi Aladár.**

Karácsonyest. Az utczák, a terek
Egész városban némák, csendesek.
Szellő se rezdül, a faág se lebben;
Csupán a lassan szálló hópihe
Hull, hulldogál halk neszszel, csöndesen.
Az utczákon még néha itt-amott
Elsurran egy-egy elkésett alak
S aztán eltünik ő is csakhamar.
A város csendes, mindenütt kihalt.
De a szobákban, kis családi körben,
A hol vigan lobogva ég a tüz,
Ott van vidámság, élet és öröm.
Zsibong, zajong, vár a gyermeksereg
S az izgalomtól ugy ragyog szemök!
Jön a Jézuska! Csitt, imádkozunk!
Vajjon mit is hoz most nekem? Talán
Uj bábut, csákót, vagy tán uj lovat?
Jöjj, kis Jézuska! lásd, imádkozunk.

A város tulsó végén, elhagyott,
Kicsinyke házban ült egy ifju nő,
Ölében apró, csacska kis fiu.
Nyöszörögve néha fölsóhajt a gyermek:
»Anyám, apácska hol van oly sokáig?
Máskor már régen itthon volt ilyenkor.«
»Ne kérdezd azt. Ki tudja, merre jár!«
»Aztán nézd, ott a szomszéd gyermekek
Egy fényes fácskát ugrálnak körül.
Miért örülnek?« »Mert ők gazdagok,
S a kis Jézuska jött hozzájok el.«
»De mondd anyácskám, a szegényeket
A kis Jézuska sem tudná szeretni?«
»Szeret — hiszen ha még ő sem szeretne —
Ne szólj erről. Majd tán inkább mesélek«
»Igen, mesélj, de tündérről ne most;
Kis Jézuskáról, a karácsonyfáról,
Erről mesélj, de szépen és sokáig.«
Egy könnycseppet morzsolt le, azután
Mesélni kezdett. »Volt egyszer, de régen,
Volt egyszer egy szép, kedves kis fiu . . .«

És hirtelen megreszketett a ház;
A férfi jött be dultan, komoran.
»Nézd, asszony! itt is, ott is mint örülnek,
És csak mi élünk egyhangun, mogorván,
Véget nem érő örökös nyomorban.
Nézd, nézd, karácsonyfát vett mindenik,
S én ennek a szegény, apró porontynak
Száraz kenyeret alig adhatok!
Igazság ez? De menjetek feküdni.
Igy élnünk nem lehet már, nem lehet.«

És egy félóra mulva nesztelen
A két alvónak ágyához megyen.
Elnézi őket némán, hosszasan.
Milyen nyugodtan, szépen alszanak!
Az asszony arcza mint egy Mária-kép,
A gyermek két kacsója összetéve,
S olyan szelíden mosolyog az arcza!
Holnap reggelre — mindkettő halott.
Megnézte őket még egyszer, sokáig.
Arczukra egy bucsucsókot lopott,
Aztán fölszítva a kilobbanó,

RAKOCZY | PECSÉT | *MICHAEL MIKES* *Cancellarius m. p.*

A vakácziókban gyermekségem tanyáját látogatva meg, nyári időben, Szombatság és Dobrest között olyan uton döczögtünk végig, a mely a legszelidebb magyar ember ajakát is »áldásokra« fakasztja. Eszembe jutott, hogy megérdemelnének most is mindazok némi »megdúlást« vagy forintokig terjedő birságot, akiket az utak rendben tartása megillet, annál inkább, mert az önbiráskodásnak és autonómiának olyan példái, mint amilyenről ez az oklevél szól, manapság nem szolgálhatnak takaróúl az utak roszaságára vonatkozó vádak ellen.

Giulio Luncasproni.

Jézus iskoláztatása.

Irta: **Dr. Székely István***.

Jézus gyermekkorának történetében igen fontos kérdés az, *járt-e iskolába? tanult-e valakitől?* s nem tanulhatta-e az általa alapitott vallást és erkölcstant mástól? Ujabb időben rationalista részről számos eredménytelen kisérlet történt arra nézve, hogy a kereszténységet mint a megelőző szellemi mozgalmak eredményét tüntessék fel. Ezen kisérletek két dolgon szenvednek hajótörést: az evangelium isteni eredetiségén s a megelőző vallási és erkölcstani rendszerektől való lényeges különbségén, sőt azokkal való ellenkezésén; de másik döntő érv minden hasonló magyarázat ellen azon elvitázhatatlan tény, hogy a kereszténység alapitója *soha semmiféle theologiát, filozófiát és ethikát nem tanult. Ő csak tanitott, de nem tanult soha.*

Az evangeliumok egy árva szóval sem jelzik sehol, hogy Jézus iskolába járt vagy tanult volna. De igenis hangsulyozza sz. Lukács, hogy a tizenkét éves Jézus a templomban a bölcseket megszégyenitő tudományt mutatott; a zsidók pedig a felnőtt Jézusról csodálkozva ismerik el, hogy tudja az Irást, bár nem tanulta. (Ján. 7., 15.)

Ujabb időben többször felmerültek oly nézetek és elméletek, melyek Jézus fiatalságában (rejtett életében) különféle vallási és erkölcsi rendszerek befolyását sejtették.

1. Legközelebb esett a gondolat, hogy Jézus *zsidó iskolákban a rabbik theologiáját tanulta.* Amde minden kétségen felül áll, hogy Jézus a *rabbikhoz sohasem járt iskolába*, tehát zsidó theologiát sem tanult, miként a zsidók János emlitett helyén maguk elismerték. Még az apokrif evangeliumok sem tudnak egyéb iskoláztatásról, mint a két megszégyenitett tanitó kisérletéről. Sőt Jézusnak nem is lehetett vallástudományt tanulni, mert *nem is Jerusálemben növekedett, ott ahol a zsidó theologiai iskolák virágzottak: hanem Galiliában, hol még akkor felsőbb iskolák nem voltak* s hová a zsidó vallástudomány és hitviták el nem hatottak. Hillel, Sammai és Gamaliel iskolájának befolyásától, a farizeusok, szadduceusok és eszenusok szellemi hatásától Jézus egyaránt távol állott. S ha Jézus vallás- és erkölcstanának legalább alapját a zsidó iskolákban szerezte volna: nem lehetne oly éles és általános ellentét az evangelium és a talmud közt, amilyen tényleg van; s nem lehetett volna az összeütközés Krisztus vallása és a zsidóság közt oly heves és elkeseredett, amilyen tényleg volt.

2. De talán *görög iskolába járt* Krisztus? Egyáltalában nem valószinű, hogy Palesztinában az idegenek által lakott néhány város kivételével akármilyen foku görög iskolák lettek volna; de hogy magasabb görög iskolák, vagy éppen filozófiai iskolák nem voltak, az bizonyos. Akik pedig a görög kölcsönzésről beszélnek, jól tennék, ha már egyszer megmutatnák azon görög filozófusokat, akiknek rendszeréből Krisztus dogmatikáját és moráljat kölcsönözte és tanulta. S hogy dühönghetett három századig a klasszikus világnézet oly vallás ellen, melyet az ő iskoláiban tanultak!?

3. Beszéltek arról is, hogy Jézus *Egyiptomban tanult.* Itt legalább járt Jézus. De az is bizonyos, hogy Jézus Egyiptomban *csakmint kisded gyermek fordult meg.* Jó hogy sz. Lukács a tizenkétéves Jézus templomi szereplését feljegyezte; igy legalább bizonyos, hogy már ekkor Jézus nem volt Egyiptomban. (Valószinüleg csak egy-két évig tartózkodott ottan.) De talán mégis gyermekkorában tanulta el Jézus Egyiptomban a kereszténységet? Erre felelet helyett csak azt kérdezzük: ugyan kitől? Akinek az egyiptomi vallásról fogalma van, az kinevetne, ha e kérdéssel tovább foglalkoznánk.

4. A mult század óta többen megpróbálták a kereszténységet az indiai vallásokból: *a brahma vallásból* és a *buddhismusból* s a keresztény erkölcstant az indiai erkölcstanból származtatni. Tény az, hogy némely hindu vallási iratokban feltünő keresztény eszméket találtak. Azonban bebizonyult, hogy a *hinduk számos vallásos könyve a kereszténység idejében s már a keresztény vallás befolyása alatt készült, akár csak a mohamedánok koránja.* Más pontokban a hasonlatosság csak külsőségekre, vagy az egész világ minden népénél közös vallási és erkölcstani eszmékre szoritkozik. A dogmatikai rendszer a pantheiste és pessimista hindu vallásban s a theismusra és tulvilági életre alapitott keresztény vallásban homlokegyenest ellenkezik. Ép ugy ellenkezik egymással Buddha és Krisztus élete, néhány lényegtelen és jóformán minden vallásalapitó életében előforduló hasonlatosság daczára.

Azonkivül joggal kérdezték a keresztény theologusok azoktól, kik a buddhismus gyermekének tartották a kereszténységet: *hol és mikor érintkezett Jézus Buddha hiveivel? honnan ismerte, hol tanulta vallásukat?* Könnyü Palesztinában kóborgó buddhista aszkétákról, Indiában járó palesztinai kereskedőkről fecsegni; de az ilyen meséknek annyi történelmi értéke van, mint Verne Gyula regényeinek. Annyi bizonyos, hogy Jézus idejében a buddhismus Palesztinában, sőt az egész akkori római birodalomban ismeretlen vallás volt; aki az ellenkezőt állitja, nevezzen meg zsidó, görög vagy római irókat, kik e korban Buddha vallásáról beszélnek. Tényleg Alex. Kelemen Kr. u. két századdal az első keresztény iró, ki hallomásból tud valamit Buddháról. S a buddhista aszkéták ma sem járnak Palesztinában és Európában — máskép mint ősbudavári fakirok alakjában — nemhogy Krisztus idejében jártak volna. Különben is életmódjukkal ellenkezik a nagy utazás. Buddhista misszionáriusokról sem hallottunk mai napig sem. A zsidók, vagy inkább Salamon feniciai hajósai pedig csak Salamon király idejében járjak talán India partvidékein; de onnan akkor is csak elefántcsontot, majmokat és pávákat hoztak, de nem buddhismust és buddhista barátokat.

Már Voltaire a hindu vallásból származtatta a kereszténységet, névszerint az u. n. Esur-veda nevü szentkönyvből, melyet Kr. e. a VII—VIII. századból valónak tartott. Kitünt azonban, hogy az Esur-vedát P. Nobili Jezsuita misszionárius irta a XVII. században, hogy általa a kereszténység utját egyengesse a hinduknál. Burnouf szerint a hindu vallás a perzsák utján jutott a zsidókhoz. Krisztus a személyesitett tűz (Agni.) De az sem igaz, hogy a perzsák a hindu vallást a zsidókhoz vitték volna, az sem, hogy Jézus a perzsáktól tanult volna. Jacolliot azt vitatta, hogy Jézus tizenöt évig Egyiptomban és Indiában tartózkodott s többi közt az utóbbi helyen Brahma és Buddha szent könyveit tanulmányozta. Jacolliot szerint az indiai Krshna-kultuszból eredt a kereszténység De ha vannak is a kettő közt közös vonások, az egyszerüen onnan van, mert a kereszténység eszméi már nagyon régen elhatottak Indiába s a Krshna-legenda Kr. u. a VII. században eredt.

Néhány év előtt ismét felmerült a nézet, hogy Jézus ifjuságában Indiában tartózkodott s ott a hindu papoktól tanult. Nem lesz érdektelen e furcsa veteménynyel röviden megismerkedni, annál is inkább, mert e nézet Jézus ifjuságát is meg akarja magyarázni *s a legujabb apokrif evangeliumon alapul; az Issa-legendván.*

1887. évben *Notovitch* ezredes állitólag beutazta Tibetet és ha igaz, ott találta Jézus indiai tartózkodásának történetét, melyet pár év mulva franczia nyelven kiadott*.

Egy buddhista papról (lama) hallotta, hogy ők is tisztelik Jézust Issa néven, mint Buddhának egyik megtestesülését, aki tulajdonképen Buddha vallását terjesztette Indiában és Zsidóországban, s azért kint és halált szenvedett. De halála daczára, vallása később nyugaton nagyon elterjedt.

A laikus és a történelmi kritikában járatlan közönség talán hajlandó volna Notovitch »felfedezésé«-nek bizonyos fontosságot tulajdonitani. A szakember azonban első tekintetre észreveszi, hogy Háry Jánossal van dolga. Hiába, Notovitch ur is csak obsitos katona, ha mindjárt ezredesi rangban van is, az obsitos katonák igazmondása pedig nem valami jó hirnek örvend. Voltak hitetlen kritikusok, akik holmi földrajzi és ethnographiai bollásokra való tekintettel elég merészek voltak kétségbevonni azt is, hogy No-

* Szerző »*Jézus és Mária ifjusága*« czimen érdekes tanulmányt irt a »Hittudományi Folyóirat« most megjelenő füzetében. A tanulmány külön füzetben is megjelent s kapható szerzőnél (N.-Várad, Papnövelde) 40 krért. Ebből közlünk egy érdekes fejezetet.

* Notovich Nicolas, La vie inconnue de Jézus-Christ. III. édit. Páris, 1894.

Hamvadt parázst, szenet hányt rája bőven,
Elzárta lassan a kémény csövét,
S mint bünös, lopva, csöndben ágyba ment.

Soká hánykódott álomtól kerülve;
Vivott lelkében szörnyü harczokat.
Az élet hivta jobbra, a halál
Meg visszavonta, mig a küzdelemben
Testben, lélekben is kifáradott.
Fölkelne már, kioltaná a lángot,
De ah, mily édes zsibbadás! Szemére
Álom nehezül — fölkel ő azonnal,
Csak egy kicsinykét — élvezzen belőle, —
Mily kellemes — mily édes zsibbadás! —
S lehunyt szemekkel, ernyedett tagokkal
Ugy érzé, mintha más világba menne,
Repülne messze, messze, végtelen.

Kincsek közt járt. Mellette az arany
Halommal állott. Utja szinezüst,
S a napfényben ragyogva röpködött
Arany pillangók fényes tömege.
És ő kergette a fényes lepét.
Futtában kincsesel tölté meg zsebét,
Tovább futott, a lepkét üzve, hajtva.
Egyszerre a sok kincsnek közepette
Előtte állt — az ő kis házikójuk.
De most nem jött elébe gyermeke,
Nem jött elébe mostan felesége.
Aggódva ment mindegyre közelebb,
S villámcsapásként átfutott agyán
A rémitő, a szörnyü gondolat:
Hiszen meghaltak, hisz megölte őket!
Mint egy őrült nyitott be a szobába.

Hah, mily széngőz! mily fojtó, gyilkoló!
Ej, mit !ha meghal is! de hátha — hátha —
S közelb ment, felragadta gyermekét.
»Ébredj, ébredj fel édes kis fiam!
Nézd, itt a pénz! nézd, nem leszünk nyomorban!
Karácsonyfád lesz néked is, csak ébredj!«
Hiába minden. És érezte. hogy
Ereje csökken, gyorsan fogyva fogy.
Az ágyra visszatette gyermekét
S leroskadott. S egyszerre a közelben
Fölzendült a buzgó karácsonyének:
Mennyből az angyal hozzátok lejött.

Fölébredett. Sötét volt a szoba,
Csak a kályhában égett halaványan
A szén kék lángja. S künn, a ház előtt
Ott énekelték csillogó ruhában,
Csengő hangon a betlehemet-vivők
Mennyből az angyal hozzátok lejött.

Egy percz és ajtó, ablak nyitva áll
És átsüvölt a friss, jó levegő.
»Ébredjetek! Karácsonyeste van!
A kis Jézuska hozzánk is bejött,
Nekem hozott el ujra titeket,
Én édes nőm! én kedves gyermekem!«

Karácsonyeste. Minden utcza néma,
Az ablak is már mindenütt sötét.
Csak egy kis házban vannak most is ébren.
Hárman térdelnek a szoba középen
És énekel az apa, anya, gyermek
Elcsukló hangon, könnyező szemekkel:
Menyből az angyal hozzátok lejött.

tovitch ur Tibet környékén járt volna. Mi elhisszük, hogy Tipetben vadászott, de annyi bizonyos, hogy theologiai felfedezésével csak egy nagy bakot lőtt, ha ugyan a közönséget nem szándékosan csalta meg.

Több mint gyanus azon állitás, hogy Rómában egy meg nem nevezett bibornok pénzt ajánlott volna a szerzőnek, csakhogy művét ki ne adja. (VI. l.) Továbbá a szerző állitólag átadta a kéziratot Renannak, aki azt be akarta mutatni a franczia akadémiában. De azután, nehogy a dicsőségben Renannal osztozni legyen kénytelen, Notovitch bevárta Renan halálát s akkor tette közzé művét. (VII. l.) Persze könnyü ezt mondani Renan halála után. Alkalmasint Renan sem akarta magát kompromitálni a munka keresztapaságával.

De ne gyanakodjunk; hiszen a szerző maga ingatja meg legjobban a saját hitelét.

Notovitch nem közli a legendát eredeti alakjában s igy nem is lehet azt alapos kritikai vizsgálat alá vetni. Issa életét saját vallomása szerint *eredetiben nem olvasta*, hanem részint forditásból, részint tolmács utján értesült annak tartalmáról. (A szerző zavaros beszédéből nehéz kivenni, hogy is történt tulajdonképen a dolog). Amiről értesült, az csak több összefüggéstelen töredékes elbeszélés volt, melyet ő maga állitott össze egy egészszé. Ez még a jó orientalistára és theologusra nézve is nehéz feladat lett volna; a katona és vadász e feladatnak nem felelhetett meg jól; még akarata ellenére is megronthatta a szöveget. S hogy Notovitch milyen járatos a keleti tudományokban és Bibliában, annak jellemzésére ime néhány példa. Szerinte a zsidók épitették a pyramisokat (243. l.) Mózes idejében és azután hosszu ideig a Földközi tenger partjain csak a hieroglyph és ékirás volt ismeretes. (232.) Lukács 1, 80. versét, mely Ker. sz. Jánosról szól, Jézusról érti stb.

Az Issa monda, ha hiteles is, kétségkivül keresztény forrásokból van meritve és a buddhismus rendszerébe beillesztve. Nem minden alap nélkül állitják, hogy a kereszténység már az első századokban, ha nem az apostoli korban Indiáig terjeszkedett. De az bizonyos, hogy a középkorban (XII—XIV. században) a kereszténység Ázsia közepében, névszerint éppen Tibetben és Tatárországban virágzott; legyen elég ott csak János pap országára hivatkozni. Számos hindu vallásos könyvre rábizonyult, hogy keresztény források után van irva.

S az Issa monda szemlátomást magán viseli a Bibliából és az evangeliumokból való kölcsönzés bélyegét. A zsidók története csak kivonat a Bibliából, egy kissé a jól ismert rationalista szemüvegen nézve. Issa palesztinai nyilvános életében oly részletek vannak, melyeket a távol Indiában nem ismerhettek még akkor sem, ha Jézus ifjukorát csakugyan ott töltött volna közöttük. Már Pilátus szándékai csak nem lehettek ismeretesek Indiában és Tibetben. Az ilyen részletek szemlátomást elárulják a forrást: az evangeliumokat. Az, hogy az Issa mondában a zsidók védik Jézust és Pilátus üldözi, egyszerü félreértés, vagy talán irányzatos ferditás lehet. Issa tanitásában valóságos evangeliumi kifejezések vannak. Az Issa felett tartott törvényszéki tárgyalás is erősen utánozza az evangeliumokat.

Maga Notovitch sok helyen elferditi az evangeliumi tényeket is az ő állitólagos buddhista forrásainak cedvéért. Azt állitja többi közt, hogy Judás volt a Jézus ellen való hamis tanu; Judást talán maga a római helytartó akasztatta fel, nehogy elárulja, hogy ő maga bérelte fel Jézus ellen.

Van azonkivül az Issa mondának még egy bélyege, mely végkép lerontja annak hitelességét s elárulja a forrást, melyből származott. Ez a feltünő racionalista és pedig európai és modern racionalista szinezet. Ha talált is Notovitch valamit, de az bizonyos, hogy annyira felerősztette a maga racionalista nézeteivel, hogy egyáltalában nem lehet eldönteni, mi származik a hinduktól és mi Notovitchtól.

Nem csoda, hogy Notovitch könyve, bár néhány év előtt az európai könyvpiaczon feltünést keltett, azóta ismét feledésbe merült. Lehet azonban, hogy pár év mulva valami felületes racionalista munka ismét mint forrásra og rá hivatkozni.

Elfelejtett vagy elferditett magyar helynevek Bihar megyében.

A magyar helynevek használatáról alkotott, most szentesités alá kerülő törvény Bihar megyét is közelről érinti. Itt is vannak községek, melyeknek neveihez a magyar jogot tart, mert azt a területet vagy ő szállotta meg először s ő alkotott ott állandó községet, vagy legalább neki is része volt a község alkotásában s ezt éppen azzal jelezte, hogy a községnek ő magyar, vagy legalább a magyar nyelv törvényeihez idomitott nevet adott.

Biharmegye idegen hangzásu, különösen oláh (román) eredetü helyneveinek megmagyarositásában már csaknem tiz éve megkezdte az első lépéseket e megye érdemes tanfelügyelője: *Sipos* Orbán; de magyarositásai nem mindig szerencsések és néha az élet mesterével, a történelemmel, határozottan ellenkeznek. Nincs értelme például annak, hogy a Váradtól észak-keletre eső Borzik-ot Borszegre magyarositotta, mintha állitólag régen Borszeg lett volna a neve s csak a román nyelvűek ajkán változott volna az Borzik-ra; mert a történelmi adatok szerint a régi magyarok e helyet Borzlik- azaz Borz-lyuk-nak hivták. Tehát a bortermeléshez semmi köze. Természetes dolog, hogy ezek az apró tévedések *Sipos* Orbánnak ütköző érdemeit nem kisebbitik.

Másrészt azonban el kell ismerni azt, hogy csak a történelem nyujt e téren biztos tájékoztatást, ez ment ment meg az annyira veszedelmes tulzástól; csak ez nyujt reményt arra, hogy a történelmi alappal biró s nem ujból kitalált, hanem csak helyreállitott magyar helyneveket a más nyelven beszélő magyar honpolgárok is elfogadják.

Biharmegye magyarsága 1660-ig szilárdul megtartotta azon helyet, melyet a letelepedéskor elfoglalt.

Eddig tehát a magyar helynevek elferditéséről vagy elfelejtéséről szó sem lehetett. Az 1660-ig irt oklevelekben tehát okvetetlenül rábukkanunk, mely községeknek volt magyar neve? s a melyek már 1660 előtt is szláv vagy román hangzásuak, biztos, hogy azok nem magyar eredetüek és a »Suum cuique« elvénél fogva meghagyandók.

Mt tehát egyedül a történelmi alapra helyezkedve felsoroljuk azon helyeket, melyeknek magyar nevei feledésbe mentek vagy pedig elferditettek s megjelöljük a forrást is, hol annak eredeti magyar nevét felleltük.

Ágris. Az aradmegyei Ágris falu nevének fejlődéséből itélve régi magyar neve Egregy volt volt. Égerfáktól környezett patak mellett keletkezett.

Albest régi magyar neve *Albulfalva*. Igy irják 1570-ben a Telegdyek osztálylevelében (Borvvszky: Csanádmegye története I. 205. Turul 1896. 182.)

Alsó-Verzár Biharmegye 1552-iki összeirása szerint *Alsó-Füzes*-nek hivják a magyarok.

Árkus 1552-ben magyar neve *Árkos*. Később is »árkosi vajdá«-nak irja magát egy oláh származásu nemes. (Bunyitay: Biharvármegye oláhjai s a vallásunió. 19).

Birtiny. 1257-től kezdve 1624-ig állandóan *Berten*-nek irják az oklevelek. (Csánki: Magyarország tört. földrajza a Hunyadyak korában. I. 604. Borovszky i. h. Bölönilt.) Bernennek hivták a régi magyarok a börtönőrt és hóhért.

Borz (a Fekete-Körözs mellett) régi neve (magyar?) 1602—1657-ben Borzik (Bölönilt.)

Borzik régi magyar neve Borzlik vagyis *Borzlyuk*. (L. fentebb). Volt Biharmegyében hajdan Ravaszlik=Ravaszlyuk azaz Rókalyuk nevü község is.

Brátka 1602—10 években *Barátka*. Idevaló nemes volt Czipelle Mátyás szolgabiró (Bölönilt.)

Cseszora. 1600—66-ban *Cseszvára* a magyar neve Baranyilt. Ebből a román nyelv törvénye szerint, a mely a »vá« hangot ó-va változtatja, lett Cseszora, éppen ugy mint Váradból lett »Oragy« (Oradea) Földvárból »Feldióra«-Cseszvára különben annyit jelent mint Ördögvára.

Dekanyesd 1570-ben a Telegdyek osztálylevelében *Dékánfalva*.

Derna az 1552—1657. években a magyar kiejtéshez idomitva *Darna* — (1552-iki összeirás és Bölönilt.)

Dragonyesd. Az 1552-iki összeirás szerint *Dragonfalva* — 1595-ben Drágánfalva. Bunyitay: i. m. 19.)

Dragottyán. 1552-ben a magyarok egyszerüen *Dragota*'-nak hivták.

Dsoszán-Forró. E kettős helység első részét az 1607—15 években Giozan alias *Közép Euroenics*-nek irják, mert akkor a mai Belényes-Örvényest Alsó-Örvényesnek hivták (Bölöni lt.)

Dusesd 1570—1659-ben *Dusafalva* a neve a Telegdyek osztály levelében és a Baranyi levéltár irataiban.

Felső-Verzár. 1552-ben *Felső-Füzes* l. Alsó-Verzárnál.

Gurbesd. 1595-ben *Gurbulyfalvának* 1657-ben *Gorbulyfalvának* hivják. (Bunyitay i. m. és Bölöni lt.)

Hájó Eredeti magyar neve *Hévjó*. Az 1240—1333 években következetesen »Hevyo«-nak irják (Bunyitay. A váradi püspökség története. III. k. és Csánki i. m. 610.) De már 1552-ben és 1610-ben Hayo-nak is irják (Bölöni lt.)

Jancsesd. A Telegdyek osztálylevele szerint 1570-ben Jancsa — vagy *Jancsófalva*. Turul i. h. 182.

Jánosda. A »d« végzetü magyar helynevekhez (Peterd, Papd) csak a románajku függesztette a »a«- betűt. S valóban Jánosda is »Jovanosd, Janusd« alakokban fordúl elő a XIV. században. Csánki i. m. Magyar neve tehát *Jánosd*.

Kalácsa. 1515—1657-ig mindig csak *Kalocsa*'-nak irják. (Csánki i. m. 1552-iki összeirás és Bölöni lt.)

Kerpest. A Telegdyek 1570-ik osztálylevelében *Korpásfalva*. (Borovszky i. m. és Turul i. h.)

Kristyór. Zaránd-Kristyór (Hunyad m.) példájából következtetve magyar neve *Keresztúr* volt, azaz olyan helység, melynek egyháza a kereszt tiszteletére volt avatva.

Mihellő. Az 1552-iki összeiráskor *Méhelő* nevet viselt. Nyímoesd 1552—1595-ben *Vajdafalva* a neve. (1552-iki összeirás és Bunyitay Biharmegye oláhjai. 19.)

Petrány 1552-ben *Pontoskő* később Pontosfalva a neve. (Bölöni lt.) A határában levö ma is Pontoskő nevü szikláról nevezték el a magyarok.

Preszáka. Régi magyar neve *Gyapjúpataka*. 1602-ben és 1614-ben csupán Gyapjupatakának nevezik, 1607-ben és 1615-ben azonban »Preszáka másként Gyapjupataka« néven emlitik. (Bölöni lt.)

Robogány. 1552-ben még ismerték magyar nevét is s ez volt *Rebegefalva*.

(Bunyitay: i. m. 19.)

Robarest. A Telegdyek osztály levelében és később 1611-ben *Kerekesfalva*-nak irják, s mivel Albulyfalvával vagyis Albesttel volt határos, nem lehet kétség, hrgy a mai Rotarestről van szó. (Borovszky i. m. és Bölönilt.)

Spinus. 1570-ben a Telegdyek osztályle. vele esupán magyar; „*Tövis*“ nevét emliti (Borovszky i. m.)

Szakács 1613-ban Székásnak irják s ez sokkal inkább illik a hely fekvéséhez, mert székás szláv nyelven annyi mint irtásos föld. (Bölönilt.)

Szokány. Még Fényes Elek tudta 1851-ben, hogy magyarneve *Szőkefalva* s valóban 1647—15-ben egyedül Szőkefalvának nevezik mint Gyapjúpatakával (Preszákával) határos falut. (Bölöni lt.)

Sztrákos. A magyar kiejtésben alkalmaztatott neve 1570-ben Isztrákos. (Borovszky i. m. 205.)

Terpesd vagy Terpest. Magyar neve 1570-ben Törpefalva. (U. o.)

Topest. A Telegdyek osztálylevele szerint 1570-ben a magyarok Kis-Topa-nak hivták. (Borovszky i. m.)

Turburest. 1570-ben ismerik magyar nevét is s ez Turbolyfalva. (U. o.)

Uzsopa másként Somogy-Uzsopa. Igazi magyar neve 1660. előtt Józsefháza volt. Irják 1552-ben, 1598-ban, 1607-ben, 1610-ben és 1614-ben. 1552-ben Josephaza-Somogy-nak nevezik és igy nem lehet kétség, hogy az Uzsopa helynév csak »Józsefháza« ferditése. (Bölönilt.)

Varasány. Lipszky 1802-iki térképén még Veresány. 1570-ben *Veresfalva* volt a magyarok közt a neve. (Borovszky i. m,)

Verzár l. Alsó-Felső-Verzár.

Ezek azon helynevek, melyekhez eddig fölfedezett adataink szerint a magyarság jogot tart, mert e magyar helynevek csak 1660 után mentek feledésbe. De a mily jogosan követeljük ezt, épp oly őszinteséggel be kell vallanunk, hogy Bucsum, Bukorvány, Dombrovicza Drág-Cséke, Kocsuba, Kopacsel, Korniczel, Lokk, Nyégerfalva, Pestes, Rogoz, Szurdok, Venter, Vircsorog már 1660 előtt e nevek fordulnak elő. Ezeknél tehát ferditésről nem lehet szó s igy helyreigazitásról sem. E helynevek maguk is történeti adatok, hirdetői az első letelepülőknek. A többi itt nem emlitett nemmagyar hangzásu biharmegyei helynév magyar eredetü-e vagy legalább volt-e magyar változata is? azt nálam szerencsésebb kutató döntse el.

Dr. Karácsonyi János.

Komédia.

Szinmű 5 felvonásban.

Irta: **MENDELÉNYI BÉLA.**

Első felvonás.

Szín: Lehetőleg egyszerűen butorozott szoba, udvarra néző; fennt, a negyedik emeleten.

Remények és sikerek az elméletben, — tejcsarnok a valóságban.

A hős idealista, mert fiatal és rossz filozofus, mert sokat koplal.

Guszti a főhős.

Föltétlenül kopott ruhájában ott áll a kis, kajla odú közepén és sötéten bámul maga elé.

Ha szinpadon állana, bizvást monológot mondatnék vele; keserű, drámai, hatásos monológot, a léha irodalmi vásárról, — a kőszivü, fukar kiadókról és a bizalmatlan, közönyös közönségről, a melyik bámul, de nem olvas.

De minthogy hősöm nem a szinpadon, csak a szú-ette padlón áll, hát inkább hallgatok vele együtt.

Különben sem mondhatnók el a monológot, mert ime: nyilik az ajtó és azon —

Második felvonás

beront Tivi, a ki lényegesen elüt — úgy külsőleg, mint belsőleg — hősünktől.

— Szervusz, Guszti!

— Hozott az ég és minden istenei!

— No, ezt jól adod! Látom, még mindig a régi vagy: komoly, klasszikus és — orientális. — Hogy, s mint vagy?

— Eh, barátom! — — —

— Hallom, hogy irogatsz. Jól fizet ez a mesterség? Mi?

— Abszurdum! Őrültség!

— Mi a csoda? Tán bizony búnak eredtél?

— Nem lehet megélni, barátom . . .

— Nem-e? Lásd én megélek. Pedig nincsenek tőkéim, — csupán adósságaim.

— Hja, könnyü neked! De én? Barátom, ha körültekintek . . .

— Soh'se tekints! Ne, inkább dugd a fejedbe ezt a szivart, aztán menjünk.

— Menjünk? Hova?

— Ne szavalj! Viszlek.

— De hát hova?

— Mit kérdezősködöl? Gyere!

— De kérlek, hát hova? . . .

— Légy üde, vidám, előkelő és nyugodt. Szép asszonyhoz.

— Szép — — asszonyhoz?

— Mesterdalnok! Hát persze. Kiváncsi reád.

— Reám? Hát talán olvasta »Vergődéseim«-et?

— Mi az ördögöt?

— Ej! Hát verskötetemet, a melyről a kritika . . .

— Tudom is én! Megigértem neki, hogy elviszlek, hát viszlek. — Indulj!

— De ilyen öltözetben . . .

— Mi? Hisz' éppen ez a főkellék. Micsoda?, mosdani akarsz? Szó sincs róla! Fésülködni? Abszurdum! Ne álmélkodj! Azt — — a kalapot a fejedbe, — — igy ni. — Pazar vagy, fiam.

— De kérlek, végre is tudni akarom . . .

— Mit akarsz tudni? Hogy originális vagy? De hisz' mondtam már!

— Eh, ki az a szép asszony? . . .

— Ahá! A kis hamis! Mintha bizony nem ismernéd.

— Ugyan, hát hogy ismerhetném!

— Hej, te kujon! A Rábai-né . . .

— A Méri Bianka?

— Ugy-e, hogy ismered? Te, tolvaj te!

— Hát ő, igazán ő, érdeklődik? . . .

— Ne énekelj, fiam; mondtam, hanem menjünk! — — —

És Guszti, a főhős ismét abban a hangulatban van, hogy monológot mondjon. Monológot, arról a megható gyöngéd érdeklődésről, melylyel a tövisek között baktató lánglelkü dalnokot a magasztos érzésü nők mintegy uj életre keltik, és ezek között is éppen az, a ki a lánglelkü dalnoknak központja, éltető eleme és világa . . .

Ám erre sincs idő, mert a profán Tivi hónaljon fogja, és elrohannak.

Harmadik felvonás.

A szín lényegesen elüt az előbbitől. Pazarul berendezett óriási szalon. Képek, tükrök, spanyolfalak, vázák, szőnyegek, frakkok, halvány selyem ruhák. Bóditó illat, halk zsongás, villogó szempárok, — és lassan libegő, bolyhos legyezők: a kulisszák.

Egyik sarokban diskurálnak, a másikban zongoráznak, — amott énekel valaki, — emitt kaczagnak.

És mindez oly kellemes zsibongássá szürődik.

Otthon, a hol senki sincs otthon; szóval: zsur. —

Egy óriási pálma alatt egy kisebb szerü udvar tere-ferél. A központja e kisded társadalomnak egy gyönyörü szép asszony, a ház urnője.

Erre felé lépkedtek Cuszti és Tivi is.

— Nagyságos asszonyom, ime, itt hozom őt.

— Igen. Nos, érezze otthon magát nálunk. Szép, hogy eljött.

— Ó, nagyságos asszonyom. ez a kitüntető figyelem, a melyre éppen nem szolgáltam rá, ez a szives fogadtatás . . .

— Te, jobb lesz, ha leülsz.

— Micsoda?

— Ne énekelj, hisz' látod, nem igen hallgat rád senki.

— De, kérlek, az illendőség mégis csak . . .

— Pazar vagy, fiam, és jámbor.

— Mi értelme van hát annak, hogy igy félreálljunk.?

O te mesterdalnok! Hát dirigens akarnál lenni, nem is statiszta?

— Nem értelek.

— Hiszen különben rajtad áll, hogy favorit legyél ebben a versenyben, a hol annyian futunk. Sok szerencsét.

— Rébuszokban beszélsz! Mondj hát vagy egy okos szót!

— Nem látod a versenyzőket? Nézz csak körül.

— Kik hát azok ott körüle?

— Hm. Az a kopasz ott, jobbról, honatya. Nem tudni, minő réven, de nagy politikai kapaczitásnak tartják; tény az, hogy roppant gazdag. Amaz, ott balról, azzal a seprü bajuszszal az orra alatt egy nyugalmazott alezredes; — irtózatosan büszke arra, hogy négy fityegője van, s valószinüleg azért kiabál ugy, mikor kommandó stylusban harsogja el ferde nézeteit. Ez itt borzalmasan üvölt; szerencsére csak ritkán; ugy mondják. hogy elsőrendü Wagner-énekes. Az a sörényes ott piktor; két hete valami bolond maeczenás nagy pénzt adott egy vásznáért; azóta meg nem fésülködne Európáért sem, mert hát nagy müvésznek hiszi magát. És ez a nagy fejü, orrcsiptetős, ott a szép asszony mögött a féle »Társaság«-rovat vezető. Szörnyen kotnyeles és impertinens; de azért szentül meg van győződve, hogy nálánál szellemesebb ember nincs a kontinensen.

— Csodálatos társaság! Szinte zavarba jövök, — s nem találok illő alkalmat, hogy vele néhány szót váltsak.

— Vele? Hej, de jól adod! Pazar vagy, fiam, szörnyen pazar. — Top, valaki énekelt. Tapsolnak; no megyek én is gratulálni.

— Mihez?

— Hisz' azt nem kérdezik az embertől; fő az, hogy gratuláljon. Nem jösz? Nézd, hogy szalad mind! Ám maradj.

Negyedik felvonás.

Az udvar, a szép asszony körül lebzselő sereg gratulálni rohant. Ketten maradtak hát csak a színen.

— Nos, nem gratulál maga is?

— Én, — inkább itt maradok.

— Ennek örülök. Ugyan üljön le már mellém; ide ni. Oly kiváncsi voltam magára. Tudja, sok szépet hallottam dolgairól.

— Ó, asszonyom, hát csakugyan érdeklődik dolgaim iránt. Nem hittem volna, hogy ily megtisztelő . . .

— Mondja csak, ki inspirálja magát, mikor ir?

— Ki — inspirál?

— No igen, mert ugy tudom, hogy az iróknál kell valaminek, jobban mondva valakinek lenni, a ki őket müveik megirásában befolyásolja.

— Hát — hát — igen, van ilyen . . .

— Nos, a nevét nem kutatom; de hát mégis, milyen nő az?

— Nő?

— Fiatal? Leány? Asszony?

— Ó, nem. Nem olyan ez az ideál, mint a minőt a való életben látunk . . . Sokkal tisztább . . . Jobb . . . és nemesebb . . .

És Guszti neki lendül. Aféle parázs esztétikai értekezést tart irói ideáiról, törekvéseiről, felfogásáról.

A szép asszony pedig lassan, lustán legyezi magát és legyezője mellől kiváncsian nézi Gusztit.

Ez a tekintet mindenképpen zavarja a szegény fiatal embert, a ki már az ekszтázisban majd hogy le nem fordul az alacsony puf-ról, a hol ül. S már már azon ponton van, hogy áttérjen végre arra is, a ki őt hallgatja s beszéljen neki őrültségeket, a miket a zakatoló szív diktál, meg a lázasan lüktető vér súg.

De fél, szörnyen aggódik, hogy megsérti a

formákat, a helyet, — s az előkelő úrnőt magát is.

A szép asszony pedig titkon — ásít egyet legyezője mögött.

Vár, vár valamire.

Guszti pedig már éppen azon fáradozik, hogy elégeti maga mögött a hidat és megvall mindent. Élet, vagy halál.

S ebben a tikkasztó pillanatban új alak merül fel a színen.

Egy pörge bajuszu arany csillagos huszár. Szinte beharangozott pengő sarkantyúival.

— Nagyságos asszonyom, a Triant nincs többé!

— Ne mondja!

— Bizony. Megsántult a tegnapi futtatáson. Agyon kellett lőni.

— Szegény!

— Pedig kitünő trapper volt; magam is lovagoltam eleget.

Aztán leül, és csacsog. Friss pletykák, borsos huszár históriák váltakoznak gyors egymásutánban.

Guszti meg csak néz, néz, mint a kit legszebb álmában öntenek nyakon egy dézsa hideg vizzel.

Nem sokáig néz. Látja, hogy itt akár itélet-napig várjon-, nem jut szóhoz az aranycsillagostól.

El is tünik nagy hirtelen.

Éppen szemközt jön rá Tivi.

— No, hova szaladsz, jó fiu?

— Hallatlan!

— Mi hallatlen?, hogy szaladsz?

— De kérlek, — se jó nap, se adj Isten; csak csacsog lovakról — ballet-históriákról. — Micsoda léhaság. S ő hallgatja!

— Téged meg talán nem? Jól adod! —

— Pedig már a legjobb úton voltam . . .

— Hát miért nem siettél jobban?

— De hát hogy lehet az az arrogáns katona olyan fidélis?

— Hja, fiam, azt ne tőlem, hanem vis-á-vis-jától kérdezd.

— Igen! s oly tiszta szivet, oly magasztos . . .

— Dalolhatsz már, fiam! Kiütöttek a nyeregből — punktum. —

— De nem tűröm . . .

— Beszélhetsz jó vitéz!

— Utóvégre is, nem tűröm, hogy . . .

— Megzavarják köreidet, — ugy-e. Hja, ezt már rég megmondta Archimédész.

— Nem, — ne tréfálj. Ezt nem hagyhatom szó nélkül! —

— Ugyan ne tüzelj már, no!

— Légy szives . . .

— Kontrázzak. Jól van. Kihívom. Verekedjetek, — de annyit jó lélekkel mondhatok, hogy emeletes szamárság az egész dolog.

— Mindegy! Legbensőbb önérzetem lázad fel, ha arra gondolok, hogy . . .

— Ne lázongj már! Holnap ilyenkorra lehűtheted vérszomjadat, légy nyugodt és játszi. — Bátor jegyzem, hogy szörnyen zöld az ügy, zöld.

Ötödik felvonás.

Szín, mint az első két felvonásban. Az előtérben Tivi, sötét kétségbeeséssel szivében és föltétlenül drámai hangulatban.

Benső érzelmeire élénk világot vet különben az az óriási flastrom, a mely az orrától bal füleig vonul és ábrázatát fölöttébb sajnálatra méltó módon parczelázza.

A háttérben áll Tivi, a lelketlen Tivi, a ki kaczag, szivből kaczag az eseten. —

És itt nyilnék ismét alkalom, hogy Guszti monológot mondjon; keserü, sötét monológot, melyben kifejezésre jusson végtelen megvetése; megvetése, a melyet a világ, az irodalom, a kiadók, minden szép asszony és a fegyveres hatalommal szemben érez.

De minden páthosza hajótörést szenved Tivi megátalkadott kaczagásán s végre is — ha szomoru szivvel is — de lemond a monologról, mert hát kénytelen belátni, hogy az é et bizony inkább komédia, mint más és vajmi gyakran minden egyéb más, de nem kávéház.

Régesrégen.

Irta: **Krudy Gyula.**

I.

Olyan szomoru idő volt az! Ama régi órát értem. A nagy udvar felett a feneketlen szürkeség, mintha hajnal volna, vagy korai alkonya a bucsuzó napnak. Estenden szokott ugy töprengeni az ember életen, elmult szerelmeken és egykor nagyranyilt virágokon. A milyenek már az én óráim régesrégen. Ama régi óra óta.

A régi óráról szeretnék ma beszélni. Szürkeséges perczekről, mikor a nap valamerről, igen-igen messziről csak, nézett be a háztetők felől. Nelli az ablaknál ült. Ez vala kedvencz helye. A függönyök mögött ülvén, félig lehunyt szemével messzire nézett az elhervadt, hallgató tájak felett, a merre a házunk állt. Mama is itt volt néha, de ő beteg és gyenge vala és már öreg; ő a másik ablakhoz ült és fehér fejét félrehajtva a szék támláján, figyelően és hosszan nézte Nellit. A ki szép volt, oh, százszorszebb nálamnál. Hisz én csak afféle töpörödött, jégszürke teremtés voltam mindig, komoly és öreges, a kiről megérzi az anyasziv, hogy sohsem lesz boldog, csendesen dolgozgató, csendesen megvénülő leány lesz, a kinek nem voltak ábrándjai.

De Nelli! . . .

Ő volt a ház kincse. És szép-e? Kecses, nem sugár, de karcsu és mosolygó. Gömbölyü, az álla, ajka piczi és piros, ama kedves szépségek közül való, a kikbe az első látásra beleszeretnek a férfiak. Meg szomoru, a mi nagyon jól állt neki. Oly révedezőn bus, mint ama perczei az életnek, mikor határkövekhez érünk a földi ösvényen, feltámadó vagy elvonuló szerelmekhez, vénséghez, ifjusághoz. Mikor ülünk a szobában csendesen, némán, az óra ketyegésén kivül csak a szú perczegését hallani a régi butorokban. De egyszerre mintha igen-igen messziről felzugó szél suhogását hallanók. Erdő fenekéről, titokzatos völgyek mélyéről jövő szélhez hasonló ez. Összerezzenünk. A tükörbe nézünk és látjuk, hogy megöregedtünk és odakünn havas a világ.

Én már igen. De Nelli nem. E történet róla szól.

II.

Valaki haladt az utczán és benézett az ablakon. Mosolygó, barna férfiarcz, nyugodt gesztenyeszem, egészben véve barátságos és nem kellemetlenül csinos. Olyan arcz, a mi tetszik a kicsi igényü, lassan dobogó szivü leányoknak, és szerelmet fakaszt egy pillantásával. Nelli összerezzent. Jól láttam. El is pirult könynyedén.

— A tanár, — mondta, és felém nézett. Mama, a ki nem igen vett részt soha a mi társalgásunkban és nem törődött apró, leányos dolgainkkal, sóhajtva mormogta:

— Kicsoda, szivem?

(Mama mindig sóhajtozott. Ez betegségével járt. És én is ugy olvastam egyszer régen, hogy a sóhajok szárnyak, a mikkel kiszáll a szivből a fájdalom.)

Nelli elforditotta a fejét és ugy felelt halk hangon;

— Keve tanár. Keve Pál. MondJák: okos ember, a mint látszik, szerény, mert köszönni sem igen mer. Pedik ismerjük . . .

— Honnan, szivem? — kérdezte a mama egészen bágyadtan.

— Hogy honnan? — Nelli töprengőn nézett el messze.

— Már nem tudom, — szólt aztán és ujra olyan révedező, szomoru lőn, mint mindig, a mi úgy fájt nekem.

Igy a tanárról nem beszéltünk többet. Az én vénülő, jégszürke fejemben ott motozott még egy kevéssé e gondolat, hogy jó volna . . . No igen mi is volna jó?! Például, például . . . Ha a tanár nemcsak az ablakon nézne be, de köszönni is merne, vagy ilyesféle. Az olyan férfiismerősök nem jók, a kik csak az ablakon néznek be. A mamát kellett a karosszékéből az ágyba segitenem, mint ezt napjában többször tevém. A mama ugy vélte, hogy az én kidolgozott, ránczos kezeim gyöngédebbek, mint a Nelli puha, tejfehér kacsói, a mik pedig, ha megsimogattak olykor-olykor, mi boldog voltam én!

A tanár. Eh, ki gondolt volna rá. Senki. Lédi behozta a lámpát, Nelli imádkozni sietett, készülődtünk lefeküdni. Mama ismét, — mint ő ezt gyakran mondá — boldogtalan éjszakának nézett elébe. Némi szeleket érzett a falon, a plafondon, alul, mindenfelül, és ez szenvedésekkel járt.

Neli fölkapta kendőjét és kiment. Igen szomoru és roszkedvü volt. Ilyenkor szeret egyedül lenni künn, állván a tornácz kőlépcsőjén, az éjszakába meresztve tekintetét.

Soká nem jött. Nyugtalankodtam miatta. Valami névtelen, rettenetes kinzó az a szorongás, mi néha belekapaszkodik a lélekbe. Utána mentem. Mama csendesen aludt.

Kiléptem az ajtón. Még mindig esett, de már csak ugy aprón szitálva, mintha nedves köd feküdne meg mindent. A kert fái között csenevész, hideg fuvalom kerengett, messziről valami mormoló beszéd hallatszott:

— Nelli, Nelli!

Halkan, fojtott hangon kiáltottam ezt. Ah, hisz ilyen fekete éjjelen bátorkodik-e egy leány, ha már vénülő is, hangosan beszélni!

Nem felelt senki. Csak az a susogó, hidegen neszelő, hullása az esőnek töltött meg mindent.

A tornácz vége felé mentem. A kiskapu félig nyitva volt. Kilestem az utczára. Ott állott Nelli, mellette Keve Pál tanár és beszélgettek. Meredten néztem őket egy pillanatig. Nelli beburkolózva kendőjébe, asszonyosan nagynak látszott, nem gyermeknek, de nőnek, aki éjjeli órákban egy férfi szavait hallgatja. Keve előrehajolva, lágy, susogó hangon beszélt és a kezét Nellinek nyujtotta, ki a kendője alá vonta azt a hideg esőben.

Remegett a hangom, de csodálatosképen bátornak éreztem magam mégis:

— Jó estét tanár ur, — mondtam és kiléptem az utczára.

Nelli toppantott a lábával és visszafordult:

— Ah, csak te vagy Marí . . . szólt közönyösen. (Ez fájt véghetetlenül).

— Jó estét, kisasszony, — mondá a tanár és megemelte a kalapját. — De már megyek. Kezét csókolom, Mari kisasszony. Jó éjszakát — susogta végül és forró pillantást vetett Nellire.

Elment. A lépései koppantak a kővezeten, lucskos, nedves nesz is hallatszott és magas alakja csöndesen elveszett a feketeségben.

— Jöjj be Nelli, — mondtam és ugy éreztem, hogy forró könnyek peregnek végig az arczomon. — Jöjj be és elmondasz mindent.

A leány hidegen nézett rám:

— Semmit, — szólt hüvösen.

— Jó. Én azonban beszélni akarok veled.

III.

Ezen az éjszakán nem igen aludtunk.

A mama szobája mellett volt a mi kis hálóhelyünk. Csak susogva, elfojtott lehetett szólani, mert figyelemmel kellett kisérnem a mama

sóhajtásait: vajjon nem ébredt-e föl s nincs-e valamire szüksége?

— Szereted!

— Szeretem. Ő is engem.

— De nem vesz el?

— De igen. Csakhogy még nem lehet semmit sem tennie.

— Miért?

Hosszu hallgatás volt a válasz, Csak egyszer később szólalt meg Nelli. Fojtottan, rekedtesen, a mint a hangja elfulladt a hosszas hallgatásba, párnái közé szoritva boldog zsongással teli fejét.

— Nem tudom, — mondta, — Különben én ilyeneket nem szoktam tőle kérdezni.

— Miért?

— Mert szeretem és ő is szeret. Már négy hónapja s ez elég,

— Nem elég.

— Nem? Nem? Haha. Miért!

— Nem. Mert te gyerek vagy és szép vagy. Légy okos.

Nelli gunyosan nevetett:

— Te meg már vén vagy, Mari, Hadd el. Nem értesz hozzá.

Csend lett ujra, Órák hosszáig tartó. Végtelenül fájt Nellinek minden szava. A párnába furtam arczomat, hogy ki ne törjön belőlem a zokogás. A mellem ugy hullámzott, hogy majd megfulladtam. Nelli egyszer nyugtalankodva szólt a sötétben:

— Nos? kérdezz! Felelek.

Összeharaptam az ajkam és végtelen erőfeszitést téve, zokogás nélkül kitudtam mondani:

— Mára elég volt. Majd . . .

Ujra csend lőn. Hallottam, hogy Nelli többször nyugtalanul emelkedik föl ágyában. Hallgatózott, nem sirok-e? Tettettem, hogy alszom. Pedig már pitymallott és az esőfátyolon át világos ködöket láttam átszüremleni. kitekintve a félig bezárt ablaktáblákon.

IV.

Reggeledett.

Mama sóhajtva ébredt. Megszidott, hogy nem szeretem én már őt, kezdek Nellihez hasonlitani és csak a kezem fehérségét ápolom. Siránkozva mondta el, hogy éjjel többször felébredt, hivott és nem mentem. Szeretem-e?

Mondtam, hogy igen. De panaszai nem tudtak meghatni ma. Bágyadt és végtelen tulfinomul idegzetü voltam az átvirasztott éjszaka után. Szavak, sirás csengett a fülembe és veres szemhéjaim égtek, az arczom pedig egykedvüen halovány vala, a mint azóta mindig. És mama hogy sóhajtozott egész délelőtt. És én nem tudtam szenvedéseivel együttérezni, mert untalan Nellin járt az eszem. Láttam képzeletben a tanárt, a mint édes szavakat sugdos az én kis hugom fülébe és az nekitüzesedett orczával hallgatja. Remegőn, szerelmesen.

És szegény szürke. leányfejemmel azt gondoltam ki, hogy ezen a dolgon én fogok segiteni.

Délután leültem és levelet irtam a tanárnak. Mint beteg anyám helyettese szóltam kis hugom érdekében, komolyan és azt hiszem kissé nevetségesen is. A vén Lédi elsietett a levéllel. És én dobogó szivvel vártam, nyilatkozatra várom a tanárt, vagy kinevet és azt feleli: kisasszony, ha a férfiak mindazokat a leányokat elvennék, a kiknek szerelmet vallanak, feleségük száma sok-sok százra rugna.

Nelli, a kicsi, révedezőn és szomorúan ült az ablaknál rendes helyén. Ah, ez a gyerek, ah, ez a gyerek! Ez járt a fejembe. Édes Istenem, én soha sem voltam ennyire szerelmes. No egy kicsit, egy petynyit. Mért tagadnám? Jégszürke fürteimet megsimogattam a tükör előtt és mosolyogtam arra a gondolatra, hogy Nelli soha sem lesz ilyen mint én.

A délután is más volt, mint a többi. A vén asszonyok nyara még nem mult el és a napsugár előkacsintott a tetők és kopaszodni induló fák fölött, oda a mama karosszékébe és ő derülten nyitotta föl hamvas-szürke szemeit. A nap, az édes nap! Mosolygás játszott beteg arczán és csodás szép volt ismét a szeme, mint a fiatalkori arczképein. Mint a Nellié. De Nellié még leányosan hamvas-szürke és megvilágosodni csak asszonyéveiben fog.

Az uton, az ablakok előtt, egy félvállu kis törpe vén ember igyekezett átal, iszonyu görbe lépéseket téve. Szürke és csapott, de a szemei akár az egéré és a bajusza egyenesre pödörve. Ez Guzgó, a pedellus.

Gyorsan fölálltam mama mellől. Éreztem, hogy Guzgó a tanár válaszát hozza. De Nelli megelőzött. Ugy látszik, hogy ők már régebben leveleztek Guzgó ur utján.

Nelli előrefutott. S elkapta Guzgótól a levelet. A csapott szürke kis ember a száját tátotta rám, mikor a levél felől kérdezősködtem. Ugy hazudott mint a parancsolat. Nyilván be volt tanitva a vén hunczut, régebbi időkből, mikor még Nellinek hordta a leveleket, és most elfeledte megnézni, hogy a levél voltaképen nekem van czimezve, nem Nellinek.

* * *

Aztán elmult egy percz, két percz . .

Mama mellett ültem. A napsugár már eltünt a fák felől, és mama ujra szomoru, fonnyadt beteg asszony lett, a ki az olvasóját pergeti, imádkozván bünökért, kell ez is!! . .

Nelli még mindig nem jött elő. Elszaladt azzal a levéllel. Ugyan hová lehetett? . . .

Csend. Az olvasó szemei csörrennek csak. A földre nézek és érzem a szivem dobogását. Ránczos kezeimet összekulcsolom és meggörnyedve, idegesen ülök ott a mama háta mögött.

Most egyszerre valami tompa, elfojtott dörrenés hallik. Mintha igen nagy messzeségben csattant volna az ég.

— Az ég zeng, szivem? — kérdezte mama. Tovább imádkozott, feleletet sem várva.

Halványan, reszketve indultam meg a helyemről. Kerestem Nellit. És egy kis hátulsó kamarában rá is találtam. Előre esve feküdt a földön, valami kis játékrevolver füstölgött még a kezében. Fiatal leányos tiszta vére ömlött a melléből. Még élt.

Odaroskadtam mellé. Felemeltem. Nem tudtam gondolkozni. Szó, hang nem jött a torkomra, még a szivem verése is megállt. De a Nellié még dobogott. Az utolsókban dobbant, igyekvőn, lázasan.

Nelli felnyitotta a szemét. Hörgött. De az arcza nem változott el. Ismét oly révedező, végtelenül bus volt, mint mindig. Fulladozott.

— Mama miatt ... mama ifjusága miatt ...

Hörgött még.

— Mindenki tudja, hogy rosz volt . . . Csak mi nem tudtuk. Bocsássa meg az Isten.

A feje hátraesett. Nagyot szökkent a vér a melléből. A kicsi Nelli meghalt.

. . . A mama hangját hallottam a szobából. Sóhajtó sirást.

Ó, Mari. ó Nelli, ti nem szerettek, nem, nem, nem . . .

Félőrülten kerestem a tanár levelét Nelli körül. Nem volt sehol, A kicsi szerelmes leány még akkor is szerette a barátságos mosolyu barna ifju embert, a ki kellemesen tudott beszélni, de egyébként olyan volt, mint a többi.

Az első nagyváradi szinigazgató.

Irta: **Náményi Lajos.**

A magyar szinészet első évtizedében mintegy kimagaslik az első nagyváradi szinigazgató alakja. Sokkal eseményebb minden terekvése, sokkal nemesebb czélok lelkesitik, mint az első magyar szinigazgatót: Kelemen Lászlót. Nem vész el a népszerüségbeu és felfogásban, elveiben, cselekedeteiben megelőzte korát.

Kotsi Patkó Jánost is, mint társait, a magyar nyelv szeretete vezérli, mikor beáll szinésznek a kolozsvári társulathoz. A szinészek csakhamar felismerték nagy képzettségét és a bizalom oda helyezte a társaság élére szinigazgatónak. Sikerei voltak szinpadon ép ugy mint a szinmüirás terén. Fényes tehetség, ki befolyással volt ugy a szervezés munkálataira, mint a müsor niveaujára.

Mint szinésznek Rosenit, Ganiek volt eszményrésze. Lessing dramaturgiai tanulmányait olvasgatta és ennek elveit törekedett megvalósitani a gyakorlatban is. Franciául, angolul, görögül beszélt, a classicusokat eredeti nyelvükön olvasta és tanulmányozta. Játékában volt valami keresetlen egyéniség s társait is, kinek oktatója volt, leszoktatta az erőltetés játékáról. Mint müvész nem utánzott senkit. Önálló felfogás jellemzi alkotásait. Sokat adott a helyes szavalásra és először hirdette, hogy a declamitio hibája, ha a periedus az acentusnak alá van rendelve. Ezzel iskolát teremtett, melynek révén társulata magas szinvonalon állott.

Minden tekintetben felette áll Kelemen Lászlónak, kinek csak is lelkesedése élesztette társaiban a szinészet megkedvelését és reájok oktatólag sohasem hatott.

Kelemen inkább szervező tehetség, mig Kotsi Patkó János szinész. Kelemen ahhoz értett leginkább, mint kell az első magyar szintársulat sok ügyét-baját elintézni, de szintársulatának tanitgatásával nem igen foglalkozott. Addig Katsi Patkó János tanainak oktatásában találta legnagyobb gyönyörüségét s e tekintetben példátlan sikereket mutathat fel.

Kelemen-Kolti Patkó Jánossal szemben egyedüli fölénye mint ferditő domborodik ki. Eredeti darabjaival Kotsi érdemel figyelmet. Gyakran ir darabokat, mihez még a zenét is megszerzi. A havasi juhász leánya, a contractus, s tündérek) sőt meg van amaz érdeme, hogy az első nagyobb daljátékot (Julkle és Járikó) neki köszönhetjük. De szent Kelemen classicus müsor megteremtésén fáradozik és először irodalmunk tőle birta Moliere »Tetetett betegjét és Shakspere, Hamlet«-jét. »Tsapó Péter«-nek, a magyarositott darabjának meg van amaz érdekessége, hogy ebben jelennek meg először a falusi élet alakjai, a kupaktanács biró uram és az esküdtek és igy bizvást mondhatjuk első népszinmünknek.

Kotsi Patkó János nagyváradi szereplésére alig tudunk valamit.

Szinlap nem is maradt fenn, csupán egykori tudósitásokból, feljegyzésekből ismerjük müsora néhány darabját. Egy alkalommal beterjeszti a Helytartó tanácshoz könyvtárában levő darabjainak jegyzékét, de valjon ezeket mind előadták-e? azt nem tudjuk.

Ellenben ismerjük tagjainak névsorát, kik között korának több jelese van. Ezek a következők: Kotsi P. János, Sáska János, Kentz József, Saághi Ferencz, Ennyi Mihály, Láng Ádám János, Matolcsi Jangó Pál továbbá Kotáné-Fejér Rozália, Sáskáné-Koronka Borbála, Kentzné Bajkó Terézia, Ennyiné-Termetzki Francziska és Lángné-Járdos Anna Mária.

Kotsi Patkó Jánost Biharmegyéhez is némi kötelékek csatolják. Itt született Derecskén 1771 augusztus 15-én. Dr. Karsch Lollion és Kovács Imre főjegyző urak szivességéből alább közöljük az anyakönyvi kivonatot, a mely most már határozottan eldönti az eddig némely részről hangoztatott téves adatot, mely szerint Kotsi Patkó János 1763-ban született volna

Anyakönyvi kivonata a következő: (II. kötet 1. lap) 15-a Augusti 1771 natus *Joannes* a parentibus: Josepho Patkó Kocsi et Elisabeth Balogh; patrinorum nomina: Ioannes Blaskó et Éva Blaskó; locus: Derecske; baptisans: Ioannes Blaskó parochus loci; R.R. cath. religionis (et baptisatés): erga reversales.

A váradi, jövő évi száz éves szinészeti jubileum alkalmából nem lehetne szebb ünnepélyt rendezni Derecskén, mint ha emléktáblával jelölnők meg a házat, hol az első nagyváradi szinigazgató született. Sajnos azonban ez ki nem puhatolható. Derecske legidősebb polgárai sem emlékeznek e családra, mely alig néhány év mulva Kotsi Patkó János születése után Kolozsvárra költözött. Rokonaik sem maradtak.

De talán meg lehetne kisérleni az anyakönyvből kikeresni a Kotsi Patkó János testvéreiről szóló bejegyzéseket, hol talán be lesz jegyezve a lapszám is. Igy aztán mégis teljesedésbe mehet Derecske ünnepe és emléktábla jelezheti, hol született az első nagyváradi szinigazgató: Kotsi Patkó János.